

15 ΑΠΡΙΛ. 1852.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

ΦΥΛΛ. 50.

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΗΣ ΧΑΜΚΩΣ

(κατὰ τὸ Γαλλικὸν τοῦ Εὐγενίου Σύου).

(Συνέχεια ἐκ Φυλλάδιον 49)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Η ΦΟΒΕΡΑ ΤΡΙΑΣ.

Ποτὲ φαντασία, ὅσον σκοτεινὴ καὶ ὅσον παράφορος, τὴν ἱστορίαν ἀναδιφύσας πρὸς εὐρεσιν οἰκείας τροφῆς, δὲν ἀπῆντησέ τι ἐν αὐτῇ φοβερώτερον κατὰ τὸν χαρακτῆρα, ὀλεθριώτερον διὰ τὴν ἐπιρροήν, ἀκατανοητότερον διὰ τὰς ἀντιφάσεις του, ἀπὸ τὰ τρία ταῦτα πρόσωπα, ἅξια τῆς ἐπινοίας τοῦ Δάντου, τὴν Χάμκων καὶ τὰ τέκνα της, τὸν Ἀλῆν καὶ τὴν Χαϊνίτζαν. Πολλάκις ἠσθάνθημεν ἡμᾶς αὐτοὺς σκοτοδινιῶντας, ὅταν ἠθελήσαμεν νὰ ἐμβλέψωμεν εἰς τὰ ἀλγυρὰ βάθη τῆς μυστηριώδους ταύτης τριάδος, ἥτις ἐφαίνετο πᾶν ὄριον τοῦ πιθανοῦ αὐτοῦ υπερβάσας, καὶ διὰ τῶν ἀνηκούστων καὶ καταπληκτικῶν αὐτῆς κακουργημάτων, καὶ διὰ τῆς ἀγρίας μεγαλειότητος, σπανίων τιμῶν ἀλλ' ὑψηλῶν τῷ ὄντι ἀφοσιώσεων.

Βελῆς, ὁ σύζυγος τῆς Χάμκω, καὶ πατὴρ τοῦ Ἀλῆ καὶ τῆς Χαϊνίτζης, ἦν βένης τοῦ Τσπελενίου, καὶ κατήγετο ἐξ Ἀλβανῶν, τῶν ἐξομοσάντων τὸν Χριστιανισμόν ἐπὶ τῆς ὀθωμανικῆς κατακτῆσεως. Ἐπὶ τῆς διανομῆς τῆς πατρικῆς οὐσίας ὁ Βελῆς διηνέχθη πρὸς τοὺς ἀδελφούς του, καὶ μεταξύ των ἐμελλε ἡ ἀποφασιστὴ ἡ μάχαιρα. Ὁ Σελίμ καὶ ὁ Μεχμέτ συνήθροισαν τοὺς πολυαριθμοὺς ὁπαδούς των, συνήθροισαν

δὲ καὶ ὁ Βελῆς τοὺς ἐδίκους του· συμπλοκαὶ ἔγειναν πολλαὶ καὶ αἱματώδεις, καὶ τέλος ὁ Βελῆς ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἴδιον μέρος τῆς πατρικῆς κληρονομίας, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Τσπελενίον, καὶ νὰ κατὰφύγῃ εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Ἀλιάκμονος, ὅπου ἔγεινε κλέπτης, ἀλλὰ κλέπτης καθ' ὃν τρόπον λέγει τὸ ἀρχαῖον ἡπειρωτικὸν ἄσμα :

Ἐβγῆκ' ὁ Νάννος 'ς τὰ βουνὰ, ψηλὰ 'ς τὰ κορφοβούνια·
κλεφτόπουλα ἐμάζονε, παιδιὰ καὶ παλληκάρια·
τὰ μάζωξε, τὰ σύναξε τὰ 'καμε τρεῖς χιλιάδες,
κί' ὀλημερίς τὰ δίδαχνε, ὁλονοκτὶς τὰ λέγει·

Ἀκούστε παλληκάρια μου, καὶ σεῖς παιδιὰ δικά μου,
δὲν θέλω κλέφταις γιὰ τραγιά, κλέφταις γιὰ τὰ κριάρια,
μὲν θέλω κλέφταις γιὰ σπαθί, κλέφταις γιὰ τὸ τουφέκι,
τριῶν 'μερῶν περπατησιὰν νὰ πάρωμεν μίαν νύκτα,
νὰ πάμε νὰ πατήσωμεν, τῆς Νικολοῦς τὰ σπήτια,
ὁ πῶχει τ' ἄσπρα τὰ πολλὰ, καὶ τ' ἀσημένια πιάτα.
Καλὸ 'ς τὸν Νάννον πῶρχεται καλὸ 'ς τὰ παλληκάρια.
Παράδες θέλουν τὰ παιδιὰ, φλωριά τὰ παλληκάρια,
κί' αὐτός μου θέλω τὴν κυράν . . .

Ὡς ὁ Ἕλλην Νάνος, οὕτω καὶ ὁ Ὀθωμανὸς Βελῆς δὲν ἐσύναξε οὐ κλέφταις διὰ τὰ τραγιά, κλέφταις διὰ τὰ κριάρια, ἀλλὰ κλέφταις διὰ τὸ σπαθί καὶ διὰ τὸ τουφέκι. Μετὰ τριετὴ δὲ εἶον πλανήσεων, λεηλασιῶν καὶ σφαγῶν, συναθροίσας τοὺς ἀνδρειότερους τοῦ ὁπαδοῦς, κατέβη μίαν νύκτα τὰ ὄρη, διέβη κολυμβῶν τὴν Βοϊούσαν, καὶ ἐπιπεσὼν αἰφνιδίως κατὰ τῶν ἀδελφῶν του ἐντὸς τῆς πατρικῆς οἰκίας, τοὺς ἐθανάτωσεν ἰδιοχείρως, ἂν καὶ ἐπὶ μακρὸν ἀντιστάντας.

Ὁ τρόπος ὅμως οὗτος τοῦ διὰ φόβου καὶ ἀδελφοκτονίας ἀναλαμβάνειν τὴν πατρῶαν κληρονομίαν οὐδένα ἐξέπληξε τῶν ὁμοταγῶν καὶ γειτόνων του, οἵτινες ἐν τοῖς ἀγρίοις αὐτῶν ἤθεσιν εἰς μόνην τὴν ἐπιτυχίαν ἀπορῶντες, ἐθεώρησαν τὸν Βελῆν ὡς ἐπι-

τῆδειον ἀνθρώπων, εὐτυχῶς ὑπὲρ αὐτοῦ περσάσαντα μακρὰν καὶ δυσχερῆ οἰκισκὴν ὑπόθεσιν. Οἱ κλέπται τοῦ ἐννοεῖται ὅτι ἀμέσως μετεβλήθησαν εἰς ἀρματωλοὺς, καὶ ὁ ἴδιος διορισθεὶς μετ' ὀλίγον πρῶτος ἀγῆς τοῦ Τεπελενίου, παρεδόθη ἔπειτα ἀπαρχακλύπτως εἰς τὸ πάθος τῆς μέθης. Ἐνίοτε ὁμῶς ἐπέπιπτεν, εἶναι ἀληθές, ἀπροσδοκῆτως κατὰ τῶν γειτόνων βέηδων ἢ χωρίων εἰς ἀνήμεναι ἀναμφιδόλως τοῦ πρώτου τοῦ ἐπαγγέλματος.

Περὶ τὰ 1736 ὁ Βελῆς ἐνυμφεύθη Χάμκω, τὴν θυγατέρα τοῦ γειτόνος του, Βέη τῆς Κονίτζης· ἐκ τοῦ δεσμοῦ δὲ τούτου, τοῦ ὅλως πολιτικοῦ, καὶ ποσῶς εἰς συμπάθειαν μὴ στηρίζομένου, ἐκ μέρους καὶ τῆς Χάμκως, ἐγεννήθησαν δύο παιδιὰ, ὁ Ἀλῆς καὶ ἡ Χαϊνίτζα. Κατὰ τὸ δέκατον δὲ καὶ ἑβδομον ἔτος μετὰ τὸν γάμον του, ὁ Βελῆς ἀπέθανεν αἰφνιδίως, εἰς τὸ τεσσαρικοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, κατὰ μὲν τινες ἐξ οἰνοποσίας καὶ κρεπάλης, κατ' ἄλλους δὲ ἀπὸ δηλητηρίου. Ἀρῆκε δὲ τὴν Χάμκω χήραν τριακοντατεσσάρων ἐτῶν, τὰ δὲ τέκνα του, τὸν μὲν Ἀλῆν ἐτῶν δεκαεξί, δεκαπέντε δ' ἐτῶν τὴν Χαϊνίτζαν.

Τὰ ὀρεῖνά τῶν κλεπτῶν ἄσματα πολλάκις ἐψάλλον τὸ ἀνδρικόν κάλλος τῆς Χάμκως. Ἡ ὄψις τῆς ἦτον μελάγχρους, τὸ ἀνάστημά της λυγρὸν καὶ ἐντελέστατον, καὶ τὰ κινήματά της πλήρη χάριτος ἐμβριθοῦς καὶ μεγαλοπρεπείας, οὐ μόνον ὅταν ἐβάδιζε μεταξὺ τῶν ὑποδεστέρων της, ἀλλὰ καὶ ὅτε ἀκόμη ἐχόρευε τῶν ὀρέων τὸν κύκλιον μετὰ τῶν ὁμοίων της.

Ἵπεροπτικὴ δὲ φύσει καὶ ἀγέροχος, ἀφ' οὗτου μάλιστα δις ἐγένετο μήτηρ, ἡ Χάμκω τόσον ὑπερηφάνως καὶ περιφρονητικῶς ἐφέρετο πρὸς τὸν Βελῆ-Βην, ὥστε αὐτὸς κατ' ὀλίγον αὐτῆς μακρυνόμενος, τὴν περιώρισεν εἰς μίαν τῶν γωνιῶν τοῦ πύργου τοῦ Τεπελενίου.

Ἐκεῖ δὲ ἔφημος καὶ ἐγκαταλειμμένη ἐξῆσεν ἡ γυνὴ αὕτη μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ ἀνδρός της, περὶ μόνην τὴν ἀγωνίαν ἀσχολουμένη τῶν τέκνων της, ἢ ἡγάπα περιπαθῶς, καὶ μετ' ἀγρίας ζήλοτυπίας. Γυνὴ δὲ τὴν φύσιν σιωπηλὴ, κατηγής, σοβαρὰ, καὶ κρυφίνους, γυνὴ οὐδέποτε μειδιάσασα καθ' ὅλον τὸν βίον της, ὡς περὶ αὐτῆς μαρτυρεῖται, ὅταν τὰ παιδιὰ της ἐπαίζον ἢ ἐκοιμῶντο πλησίον της, αὐτὴ σύννους ἐκάλητο ὥρας ὀλοκλήρους, ἐν ἐντελῇ ἀπαθείᾳ κατὰ τὸ φαινόμενον, καὶ προσήλου τοὺς μεγάλους, μέλανας ὀφθαλμούς της, οὓς ἐζώνυεν ἐρυθρὸς κύκλος, ἀσκαρδαμυκτὴ εἰς τῶν ἀντικειμένων ὀρέων τὰς αἰωνίας χιόνας.

Ἐνίοτε, κατὰ τὰς στιγμὰς ταύτας τῶν ἀνατίτων ἐκστάσεων, ὅτε μάλιστα ὁ ἥλιος βραδέως κατήρχετο ὀπίσω τῶν Γυμνῶν κεφαλῶν, τῶν τελευταίων κρημνωδῶν κορυφῶν τῆς ἀνατολικῆς σειρᾶς τῶν Ἀκροκεραυνίων, οἱ ὀφθαλμοὶ της ἠγοίγοντο παρὰδόξως, οἱ ῥῶτονές της διεστέλλαντο, αἱ ὠχραὶ παρειαὶ της ἐδάσωντο πορφυραῖ, τὸ σῶμά της ἔτρεψε, καὶ σχεδὸν ἐκτὸς ἑαυτῆς ἤγειρετο, αἱ χεῖρές της ἐκινεῖντο ἐν τῷ κενῷ, καὶ τὰ χεῖλη της ἐφαίνοντο λέξεις τινὰς ψιθυρίζοντα ἀκατανόητους.

Ἀφ' οὗ δὲ ἡ τελευταία τοῦ ἡλίου φλογερά ἀντανάκλασις ἐσθύνεν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ τὸ λυκαυγὲς

ἐξέτεινε τὸν διαφωτὴν πέπλον του, τὸ πρόσωπον τῆς Χάμκως, τὸ μέχρις ἄρτι λαμπρὸν ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ, συνεσκιαζέτο κατ' ὀλίγον, καὶ ἀπέβαινε σκοτεινόν, σκοτεινὸν ὡς ἡ νύξ. Τότε δὲ πικρὰ καὶ σιωπηλὰ δάκρυα ἔρρεον ἡρέμα κατὰ τῶν ἰσχνῶν ἡδὴ καὶ ὠχρῶν παρειῶν της.

Ἄλλοτε δὲ πάλιν, ἀφ' οὗ διεικνύα στήματά τινα μαχικὰ καὶ ἀλλόκοτα, μετεκάλει τὸν νέον υἱὸν της, τὸν λευκὸν καὶ γλαυκὸν Ἀλῆν, καὶ σφίγγουσα αὐτὸν εἰς τὸ στήθος της, τῷ ἐδείκνυε μακρὰν εἰς τὰς φλόγας τῆς δύσεως σημειὸν τι μυστηριώδες, μόνον εἰς αὐτὴν νοητὸν, καὶ τῷ ἔλεγε κρυφίως, ἀλλὰ μὲ τόνον φωνῆς ὑπερήφανον,

— Υἱέ μου! θὰ γίνῃς Βεζίρης!

Τίς οἶδε ποῖον παράδοξον δράμα παρίστατο οὕτω καθ' ἐκαστὴν ἀπὸ τῶν κορυφῶν τῶν ἀγρίων ἐκείνων ὀρέων εἰς τοὺς ἐξηπατημένους ὀφθαλμούς τοῦ Ἀλῆ;

Μόλις δ' εἶχον σιωπήσει αἱ μυρολόγοι ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Βελῆ, καὶ ἡ Χάμκω ἐφάνη ληθαργικὸν ἀποσεύσασα ὄναρ. Ὅλον της τὸ εἶναι ἐφάνη μεταβλήθην, καὶ τοῦ σεραγίου τὴν ἀδράνειαν καὶ χαννότητά διεδέχθη βίος ἀπαρκαδευματίστου δραστηριότητος. Ἀντὶ τῆς ὀκνηρᾶς ἐκείνης καὶ ἀπαθοῦς, ἔγινε πάλιν ὑπερήφανος, ὠραία καὶ πλήρης θάρρους. Πολλάκις ἀποδυμένη τὸ φιλήδονον γυναικεῖον ἐνδυμα, ἐφόρει τὴν ἀνδρικήν φουστανέλλαν, πράσινον ἀγυροστικτὸν ἐπανδύτην, ἐρυθρὰ ζώνη ἐσφριγγε τὴν λεπτὴν καὶ λυγρὰν μέσην της, αἱ χρυσαὶ κνιμίδες ἐνέκλειον τὴν στρογγύλην καὶ νευρώδη της κνήμην, καὶ τὸ φέσιον ἐκρυπτε τὰς μελανὰς καὶ πλουσίας πλεξίδας τῆς κόμης της. Οὕτω δὲ ἐφαίνετο πολλάκις ἱππεύουσα διὰ τῶν πεδίων, ἢ ἀναβαίνουσα τὰς ὁδοὺς τῶν δυσβάτων ὀρέων, καὶ ἐξέπλιπτε διὰ τῆς γενναιότητος καὶ τῆς ἀκαμάτου της ἐνεργητικότητος τοὺς θαρράλαιοτέρους τῶν στρατιωτῶν.

Σταθεροὺς δὲ συντρόφους τῶν ἐκδρομῶν της εἶχε τὸν Ἀλῆν καὶ τὴν Χαϊνίτζαν, τὰ δύο της τέκνα, ἀμφοτέρω ὡς αὐτὴν ἐνδεδυμένα, καὶ οὕτε κατὰ τὸ κάλλος οὕτε κατὰ τὴν γενναιότητα κατώτερα της. Κλέπτει περιεζώνον πανταχόθεν τὸ Τεπελενιον, ἀλλ' ἡ Χάμκω δὲν ἐψήφα κινδύνους. Πᾶσά της δὲ ἡ προσπάθεια ἐφαίνετο τείνουσα εἰς τὸ νὰ ἐνασκήσῃ τὸν υἱὸν καὶ τὴν θυγατέρα της διὰ τῶν κακουχιῶν καὶ τῆς σκληραγωγίας, καὶ νὰ τὰ παρασκευάσῃ ὡς διὰ τι ἀνώτερον μέλλον. Ἀπὸ πρώτας ἦτον εἰς διηνεκὴ κίνησιν, καὶ ὅτε μὲν ἐφαίνετο ὡς δράμα ἐν μέσῳ χρυσοῦ νέρους κόνιος ἀπὸ ῥυτῆρος τρέχουσα, καὶ παρακολουθουμένη ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ καὶ τῆς Χαϊνίτζας· ἄλλοτε δὲ μόνη, τὰ δύο παιδιὰ της εἰς τοὺς πόδας· τὰς ἔχουσα, αὐτὴ δὲ ὀρθή, καὶ εἰς τὸ μακρὸν πυροβόλον στηρίζομένη τοῦ Ἀρματωλοῦ, διεκρίνετο μεγαλοπρεπῆς ἐπὶ τῆς κορυφῆς χιονοσκεποῦς τινος βράχου.

Τὸ ἄγριον καὶ ἀρειμάνιον κάλλος τῆς Ἀμαζόνος ταύτης προσέβαλλεν ἰσχυρῶς τὴν φαντασίαν ὄλων τῶν περὶ ἄρματωλῶν, φιλοταράχων ἀρχηγῶν στρατιωτῶν δυσσηνίων, οὓς διεύθυνον καὶ διεῖπον κατὰ τὸ δοκοῦν, καὶ τοῖς ἐνέπνεεν ἐνθουσιώδη πρὸς αὐτὴν αἰσθήματα. Καὶ ὅταν τὴν γῆν ἐκάλυπτον τῆς νυκτὸς τὰ σκότη,

καὶ ἥρεμα καὶ σιωπηλὰ τὰ ὕδατα τῆς Βοιούσης ἐπι-
θύριζον μελωδικῶς ἐπὶ τῆς πεχέας πόης, ἠκούετο ἐ-
νίοτε ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ σαραγίου τὸ μονότονον μέλος
τῆς λύρας, καὶ μετ' αὐτοῦ, μελαγχολικόν τι ἄσμα,
ἔρωτικόν ἄσμα νέου παλληκαρίου διαφλεγμένου ὑ-
πὸ μυστικοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν Χάμκω, καὶ ψάλ-
λοντος οὕτω τὴν ἠρωίδα. Ἀλλὰ συχνάκις, συχνό-
τατα, κραυγὴ ἀποπνιγμένη, σιωπὴ αἰφνιδιαία, δού-
πος σώματος πίπτοντος εἰς τὸν ποταμόν, διέκοπτεν
ἐπὶ μίαν στιγμὴν τὸν κῶμον. Ἦτον δὲ ὁ δούπος τοῦ
ψάλτου, ὃν ἐρόνευσεν ἄλλος ἀρματωλὸς ζηλότυπος,
καὶ ἐξηκολούθει τὸ ἄσμα ἐπὶ τῆς λύρας του.

Πολλάκις δύο ἀρματωλοὶ ἐν καθαρᾷ μεσημβρίᾳ,
βλέποντες παρριπεύουσιν τὴν Χάμκω μετὰ τὰ δύο
παιδιά της, ἤρχιζον θηριώδη μονομαχίαν, καὶ εὐδαί-
μων ὁ νικητὴς ἂν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιπτετο τυχαῖον βλέμμα
τῆς Χάμκω, εὐδαίμων ἐλογίζετο ὁ ἡττηθεὶς, ἂν ἐκ-
πνέων ἀπὸ τῆς τῶν μέλανα καὶ βαθὺν ὀφθαλμόντης!

Ἄλλοτε δὲ πάλιν νέοι ποιμένες φέροντες ἀπέλετον
εἰς τὸ σαραγιὸν μέγα καὶ βαρὺ καλῶν μ' ἐρείκας
κεκαλυμμένον, λέγοντες ὅτι ἀνδρείος τις ἀρματωλὸς
τὸ πέμπει εὐτελεὶς δῶρον εἰς τὴν χήραν τοῦ Βελῆ.
Βένη τοῦ Τεπελενίου. Ἀνυπόμονοι τότε αἱ γυναῖκες
τῆς Χάμκω ἠρώτων τὴν κυρίαν των διὰ βλέμματος
περιέργου, καὶ ἅμα λαβοῦσαι τὴν ἀδειαν δι' ἐνὸς νεύ-
ματος, ἐρόριπτον τὰς ἐρείκας, καὶ ἀνεκάλυπτον ἀπαί-
σιον σωρὸν κεφαλῶν πελιδνῶν, μελανῶν, κεφαλῶν ἀ-
γρίων τινῶν καὶ περιδοήτων ληστῶν, αἵτινες ἐπὶ τοῦ
μετώπου εἶχον κεχαργμένους διὰ τῆς ἀκωκῆς τῆς
μαχαίρας τὰς λέξεις· « Ἀφοσίωσις εἰς τὴν Χάμκω. »
Τοιαύτη ἦτον ἡ μετροφόρων προσφορά μυττηριώδους
τινός καὶ δειλοῦ ἐραστοῦ, ὅστις ἀναμριδόλως ἠλπίζεν
ὅτι τὸ ὄνομά του ἦθελεν ἐννοηθῇ.

Καὶ ἐντρομοὶ ἐφευγον αἱ γυναῖκες. Ἄλλ' ἡ Χαί-
νιζα, ἡ θυγάτηρ τῆς Χάμκω, ἡ ὠραία Ἀλθωνίς,
αὕτη δὲν ἐφύγεν, ἀλλ' ἐθάρρει ἀτρόμητος. Ὁ δὲ Ἀ-
λῆς, ὁ υἱὸς τῆς Χάμκω, ὁ γλαυκόπις ὁ γλυκὺ μελ-
ιδῶν νεανίας, αὐτὸς ἀγερόχως ἐκύλιεν ὑπὸ τοὺς πό-
δας του τὰς κεκομμένας κεφαλὰς, καὶ ἡ μήτηρ του
περιπαθῶς τότε αὐτὸν ἐναγκαλιζομένη, τὸν ἔλεγε
κρυφίως, πολὺ κρυφίως·

— Γιῆ μου, θὰ γίνῃς Βεζήρης·

Ἄλλ' εἰς πᾶσας τὰς ἐνδείξεις ταύτας τοῦ ἔρωτος
τῶν παλληκαρίων καὶ ἀρματολῶν, ἡ χήρα τοῦ Βελῆ
ἔμενε περιφρονητικῶς ἀναισθητός, καὶ ἐφαίνετο μόνην
μέριμναν τῆς ζωῆς της ἔχουσα τοῦ υἱοῦ της· τὸ μέλ-
λον. Ἐνίοτε ἐψάλλε καὶ ἡ Χάμκω, ἀλλὰ σπανίως
καὶ θλιβερῶς, ὅταν ἡ σελήνη ἦτον κατηφὴς καὶ ὠχρὰ,
ὅταν ὁ κρημνώδης σκελετὸς τῶν ὁρέων εἰς σάβανον
φαῖων ἀντὶ τῶν ἐγκεκαλυμμένων, ὠμιάζε πελώριον φάν-
τασμα, ὅταν εἰς τὰς φάραγγας τῶν ἐρήμων ἀντήχει ὁ
ὑπόκωφος δούπος τῶν μεμακρυσμένων βροντῶν, ὅταν
ἐν θυσελλώδῃ κειρᾷ μικραὶ, φασφορώδεις, κυκλῇ φλό-
γες, ἀπὸ τῶν ἡφαιστειῶν βράχδων τῆς ἀριστερᾶς ὀ-
χθῆς τῆς Βοιούσης ἀναθρόσκουσιν, ἔτρεχον ἐν ἀνέμῳ
κινήσει ἐπὶ τοῦ μέλανος καὶ ἀπεξηραμένου ἐδάφους.
Τότε εἰς τὴν λάμψιν τῶν ἀστραπῶν ἐφαίνετο ἐνίο-

τε ἡ αὐστηρὰ καὶ μελαγχολικὴ μορφή τῆς Χάμκω
ὀπίσω τῶν κιγκλιδίων τινὸς παραθύρου τοῦ Σαραγίου,
ἀκολουθοῦσα μετὰ φλογώδους βλέμματος τὴν φωτεινὴν αὐ-
λακὰ τοῦ κερκυνοῦ. Τότε ἐνίοτε ἠκούετο ἡ ὑπερήφα-
νος, ἠχηρὰ καὶ ἀνδρική της φωνὴ ψάλλουσα λέξεις
τινας πενήθιμους καὶ παραδόξους, συνήθως κλεφτικόν τι
ἐλληνικὸν μυρολόγιον, αἵματος ἀποστάζον, ὅποιον τὸ
ἄσμα τῆς νέας ταξιδευτείας.

Εἶδες κορμὶ διὰ δουλαμάν, δακτύλια διὰ τὴν πέναν,
εἶδες ἀγέλη διὰ φίλιν, κ' ἄς εἶν' κ' αἵματωμένα·

Κόκκινα χεῖλη φίλησα κ' ἔβαψαν τὰ δικά μου,
καὶ μετὰ μανδύλι τὰ σῶμα κ' ἔβαψαν τὸ μανδύλι,
καὶ σὲ ποτάμι τὸ πλυνὰ κ' ἔβαψε τὸ ποτάμι.
ἔβαψ' ἡ ἄκρη τοῦ γαλοῦ κ' ἡ μέση τοῦ πελάγου.

Ἄλλ' οὐδεὶς ἤξευρε πόθεν ἡ τόση μελαγχολία καὶ
ἡ τόση κατήφεια· οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ εἰπῇ ἂν τῇ ἐπε-
φαίνετο ἡ σκιά τοῦ Βελῆ. Ἰσως φαρμακισθέντος,
ἂν ὑπὸ φρίκης διὰ τὸ φάντασμα τοῦτο, ἔκραζεν ἐν
ταῖς μακραις ἀγρυπνίαις πλησίον της τὸν Ἀλῆν.

Ὁ δ' Ἀλῆς, ὁ νέος, ὁ ὠραίος, ὁ τολμηρὸς, ὁ εἰς
τὴν ἐλαφρότητα τῶν ποδῶν, εἰς τὴν χάριν τοῦ χο-
ροῦ, εἰς τὴν ῥώμην τῆς πάλης οὐδένα ἔχων ἐφάμιλ-
λον, ὁ Ἀλῆς, ὅστις ὅταν ἐλάμβανεν εἰς χεῖράς του
τὸ διάχυτον καὶ ἡλεφαντωμένον του πυροδόλον, ἦ-
τον βέβαιος νὰ κτυπήσῃ κατὰ σκοποῦ, εἴτε πρᾶγμα
ἦτον εἴτε ἄνθρωπος· ὁ σκοπὸς, ὁ Ἀλῆς ἐλθὼν πρὸς τὴν
μητέρα του, τῇ εἶπε μετὰ φωνῆς μελωδικῆς καὶ
γλυκείας·

— Μητέρα! βοήθησέ με!

Ἀλλὰ τρυφερὰ ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ γλυκεῖα καὶ ἀργυρᾷ
ἐκείνη φωνή, ἔμελλε νὰ εἶναι ἀκάματος διατάπτουσα
φόνους, ὅτι τὸ χάρηεν καὶ ἐπαγωγὸν ἐκείνο στόμα
ἔμελλεν εἰς τόσα κακουργήματα νὰ προσμεριδιᾷ, ὅτι
οἱ ὠραῖοι, καθαρὸι, καὶ οὐρανόχροες ἐκείνοι ὀφθαλμοὶ
ἔμελλον ἀπλήστως νὰ ἐντροφώσιν εἰς σκηνὰς ἀπε-
ριγράπτων βασάνων, ὅτι τέλος ἡ λευκὴ, ἡ λεπτο-
φυῆς ἐκείνη χεὶρ ἔμελλε νὰ μὴ ἀπαυδῇ κρατοῦσα ἀ-
χνίζουσαν τὴν ἀνθρωποκτόνον μάχαιραν!

Φρικῶδες, μυστηριώδες, ἀκατανόητον ὃν ἦτον ὁ
Ἀλῆς τοῦ Τεπελενίου. Ἀρπαξ ἀκόρεστος, πολιτικὸς
καταχθόνιος, προπέτης σαρτρᾶνης, ἀποστάτης ὑπὲρ
κοῦ, κατέπληξεν ἐπὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα τὴν
ἀνθρωπότητα δι' ἐγκλημάτων ἀποτροπαίων, καὶ ὅμως
πάντατε ὑπῆρξαν καρδιαὶ αἵτινες περιπαθῶς τὸν ἐλά-
τρευον, ἀπ' ἀρχῆς τοῦ μακροῦ σταδίου του, ὅταν ὁ
νέος καὶ ταχύς ποὺς του ἐπάτει τὰς εὐανθεῖς ἐρείκας
τοῦ Τεπελενίου, μέχρι τέλους αὐτοῦ, ὅταν ἐν τῷ σκο-
τεινῷ πύργῳ τῆς λίμνης ἀπέθανε, φοβερὸς ἀκόμη
πρὸς τοὺς ἐχθρούς του, ὡς λέων τραυματίας. Μέχρι
παραφοράς ἐχώρει ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη τῆς μητρός
καὶ τῆς ἀδελφῆς του, ὁ ἔρως τῆς ἀφελούς καὶ εὐπί-
στου Ἑμινῆς, τῆς φλογερᾶς καὶ φιλοπράγμονος Ζο-
βεΐδης, τῆς αὐστηρᾶς καὶ ἐμβριθοῦς Βασιλικῆς, τῶν
τριῶν του συζύγων αἵτινες ἐδέσποζον ἐπὶ τοῦ πλή-
θους τοῦ κατωτέρου καὶ ἀγνώστου ὄχλου τῶν γυ-
ναικῶν του.

Τῷ ὄντι ὁ Ἀλῆς ἐλατρεύετο οὐχὶ ὡς ὑπερόπτης σατράπης, οὐχὶ ὡς φοβερός δεσπότης, ἀλλ' ὡς υἱός, ὡς ἀδελφός, καὶ ὡς ἐραστής· καὶ τοῦτο διότι καὶ αὐτὸς ὁ φοβερός δεσπότης, ὁ ὠμὸς σατράπης, ἡγάπα περιπαθῶς, παραφορῶς, ὡς υἱός, ὡς ἀδελφός καὶ ὡς ἐραστής.

Φίλον ὅμως ὁ υἱὸς τῆς Χάμκως δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχη μετὰ τῶν ἀνδρῶν· διότι ὅσους ὁ κακὸς αὐτῶν ἀστὴρ ἔφερεν ἀπέναντι αὐτοῦ, οὕτω παρεσύροντο εἰς τὸν στρόβιλον τοῦ ἐγωῖσμοῦ, τῆς περιφρονήσεως, τῆς προδοσίας, τῆς ἀμελείας τοῦ ἀπανθρωπείας του, καὶ ἐγίνοντο ἢ σκῆλαι καὶ δορυφόροι, ἢ ὄργανα καὶ δοῦλοι, ἢ παίγνια καὶ θύματα τῆς σιδηρᾶς του θελήσεως· οὐδεὶς δὲ ποτὲ ἐδυνάθη νὰ μαλακῇ τὴν ἀδάμαστον του ψυχὴν διὰ τῆς γλυκειᾶς καὶ δραστηρίου ἐπιβροχῆς γενναίων φιλικῶν αἰσθημάτων. Ὅτι δὲ ἀγάπης περιεῖχε τοῦ Ἀλῆ ἡ καρδιά, ἐπεδαφιλεύθη εἰς τὴν μητέρα, τὴν ἀδελφὴν του καὶ τὰς τρεῖς του γυναῖκες.

Ἡ μήτηρ του τὸν ἡγάπα τῷ ὄντι δι' ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς καρδίας της, διότι ὁ ἄνθρωπος οὕτως, ὅστις φοβερῶς κατεριωνεύθη πάντοτε πάντων τῶν θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων ποινῶν καὶ νόμων, αὐτὸς μόνος τὰς λέξεις ἐκείνας, «Μήτηρ, βοήθησέ με», ποτὲ δὲν τὰς ἐπύρερε χωρὶς ἰσχυρᾶς συγκινήσεως καὶ χωρὶς ἀληθοῦς εὐλαβείας. Ὅσακις ἐπρόκειτο ν' ἀγωνισθῇ ὑπὲρ τῆς ζωῆς του εἴτε ἐν μέσῳ μαχῶν εἴτε ἐν κινδύνῳ δολοφόνων, ὁ Ἀλῆς, οὗ ἡ λεοντίνη καρδιά οὐδέποτε ἔτρεμεν, οὐδέποτε ὑπεχώρει, ὁ Ἀλῆς ὅστις διὰ τῶν ἀπαισιῶν του ἐγκληματῶν εὐρείαν ἔρημον κατεσκεύασε πρὸς ἐκὺν ἐν μέσῳ τῆς κοινωνίας, αὐτὸς ἐν μέσῳ τῶν κινδύνων ἡσθάνετο ὅμως τὴν ἰσχυρὰν ἀνέγκην, διὰ τῶν ἱερῶν ἐκείνων λόγων νὰ ἐπικληθῇ τῆς μητρός του τὴν μνήμην, τὴν μόνην θρησκείαν, τὴν μόνην πίστην εἰς ἣν ποτὲ ἐτόλμησε, εἰς ἣν ποτὲ κατεδέχθη νὰ προσφύγῃ, ζητῶν τὴν ἡθικὴν ἐπικουρίαν ἣτις ἐμψυχεῖ καὶ στηρίζει ἐν δυσχερεΐαις.

Τὸν ἡγάπα δὲ ἡ μήτηρ του προσέτι τόσον περιπαθῶς, ὥστε διότι ἡ μητρικὴ της προαίθεσις τῇ εἶπεν ἀναμνηστικῶς ὅτι θέλει ποτὲ ἔλθῃ ἡμέρα φοβερά, καθ' ἣν θέλει εἰπῇ εἰς τὸν υἱὸν της, αὐιέ μου ἐκδίκησιν! καὶ ἀπ' ἧς ὁ υἱὸς της μέχρι τοῦ πέρατος τῆς ζωῆς του ἤθελε μετὰ χειρὶ σπῆν πᾶσαν τὴν βαρύτητα τῆς δυνάμεώς του, πάντας τοὺς δόλους τῆς αἰσχρᾶς καὶ αἰματηρᾶς του πολιτικῆς, πᾶσαν τὴν ἀγρίαν δραστηριότητα τῆς ἀχαλινώτου θελήσεώς του, ὅπως ἐκδικήσῃ τὴν μητέρα του μυριοπλασίως τῆς γενομένης αὐτῇ ὕβρεως.

Τὸν ἡγάπων δὲ καὶ αἱ γυναῖκές του, ἡ Ἐμινὲ, ἡ Ζοθεῖς καὶ ἡ Βασιλική, τὰ τρία σεμνὰ καὶ ἀφωσιωμένα ταῦτα πλάσματα, εἰς ἃ ἡ ἀπηνὴς καὶ μυστηριώδης μοῖρα ἡ διέπουσα τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου τοῦτο ἔδωκε τραγικὸν καὶ ἀπροσδόκητον τέλος. Ἡ ἀπαρηγόρητος δὲ θλίψις ἣτις ἐπέζησεν αὐταῖς ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἀλῆ, ἀπέδειξε πόσον καὶ αὐτὸς τὰς ἡγάπα, καὶ ὅτι πολλάκις ἡ φύσις, παραδόξως πρὸς ἐαυτὴν ἀντιφάσκουσα, ἐνθάπτει λευκὸν μαργαρίτην ἱερὰς καὶ θρησκευτικῆς ἀγάπης εἰς τὸ βάθος τῶν μελανωτέρων καὶ θηριωδεστέρων ψυχῶν.

Μόλις ἦτον πρόσθετος ὁ Ἀλῆς ὅταν ἡ Χάμκω ἐδείκνυτο τόσον ἀδιάφορος πρὸς τὸν ἀγρίον ἔρωτα ὅλων τῶν ὁρεσβίων ἐκείνων ἀρχηγῶν τῶν ἀρματωλῶν. Ἡ ἀδιαφορία ὅμως αὕτη καὶ ἡ περιφρονήσις της ἦτον κατὰ μέγα μέρος ἐπιτετηθευμένη. Οὐχὶ ὅτι ἡ ἀγέροχος καὶ ψυχρὰ της καρδιά ἡσθάνθη ποτὲ ἐρωτικὸν παλμὸν πρὸς οὐδένα θνητὸν, ἀλλ' ἡ ὑποκρίτρια ἐπιδείκνυτο ἡσθάνετο μετὰ κρυφίας χαρᾶς ὅτι τόσῳ μᾶλλον ἠύξανεν ἡ ἐπιβροχή της ἐπὶ τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἀτάκτων ἐκείνων πολεμιστῶν, ὅσον ἦτον ἐφαίνετο ἐπιζητούσα αὐτήν. Τυφλῶς δὲ πιστεύουσα εἰς τὰς ἀλλοκότους ἀποκαλύψεις τοῦ σκοτεινοῦ καὶ νοσηροῦ πνεύματός της, διεκρίετο ὑπὸ φιλοδοξίας ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ της, ὃν ἤθελε νὰ ἰδῇ Βεζύριν.

Ὑπόνοιαι ὑπάρχουσι μάλιστα ὅτι δὲν ἦν ἀμέτοχος εἰς τὸν θάνατον τοῦ Βελῆ, καὶ ὅτι ἐτόλμησε τὸ κακούργημα τοῦτο ὅπως μείνῃ μόνη, κυρία καὶ ὁδηγὸς τοῦ υἱοῦ της, πιστεύουσα ὅτι ἡ εἰμαρμένη εἰς αὐτὴν ἐνεπιστεύθη τὴν τύχην του· ἤξευρε δὲ ὅτι ὁ δυνάμενος νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τυφλῆς ἀφοσιώσεως τῶν ὀπλαρχηγῶν, εἶχε πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ τόπου, διότι αὐτοὶ ἀπετέλειον πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν. Διὰ τοῦτο ἡ Χάμκω ἐπετιδεύθη εἰδος ἀγρίας καὶ ἀρημαγίου φιλαρεσκείας, ὅπως κινήσῃ τὰ πάθη τῶν πρωτίστων ἀρματωλῶν, καὶ ἐμπνέουσα αὐτοῖς τὴν ἐλπίδα ὅτι δι' ἀφοσιώσεως καὶ θυσιῶν δύνανται ἴσως ποτὲ νὰ μαλακῶσι τὴν καρδίαν της, προπαρασκευάσῃ οὕτω τοῦ υἱοῦ της τὸ μέλλον.

Ὅταν ὁ Ἀλῆς ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν ὥστε ν' ἀμιλλᾶται περὶ τῶν πρωτείων τῆς πάλης, τῆς σκοπεύσεως καὶ τοῦ δρόμου μετὰ τῶν ταχυτέρων, τῶν εὐρωστοτέρων καὶ τῶν ἐπιδεξιωτέρων, τότε ἡ Χάμκω ἐσύστησεν εἰδος ἀγῶνος ἐμπρὸς τοῦ στραγίου, καὶ αὐτὴ ἐγκεκλυμένη παρעורίσκετο εἰς αὐτὸν ὅπως ταπεινοῦ παραθύρου· τὸ δὲ ἄθλον, διὰ τῆς χειρὸς της διδόμενον, ἐφαίνετο διὰ τοῦτο ἀσυγκρίτως πολυτιμώτερον.

Ἀλλ' εἰς τῶν γειτόνων βέηδων, ὁ βέης τοῦ Γαρδικίου, φοβηθεὶς τὴν ὀγκομένην ἐπιβροχήν τῆς Χάμκως, καὶ νομίσας ὅτι ἐδύνατο ἀπὸ νῦν νὰ λεηλατήσῃ τὴν χώραν τοῦ Τεπελενίου, ὑπακούουσιν εἰς γυναῖκα καὶ εἰς παιδί, ἐπέδραμεν εἰς αὐτὴν αἰφνιδίως. Ἀμέως δὲ πάντες οἱ περὶ ὀπλαρχηγοὶ συνῆλθον αὐτομάτως εἰς τεπελενίον, καὶ προσέφερον τὴν ὑπηρεσίαν των εἰς τὴν Χάμκων.

Ἡ εἰσβολὴ αὕτη καὶ ὁ ἐπ' αὐτῆς πόλεμος, συμβάντα ἰσχυρῶς ἐπενεργήσαντα ἐπὶ πάσης τῆς μετὰ ταῦτα τύχης τοῦ Ἀλῆ, συνέβησαν εἴκοσι ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁ λόγος, ἐπὶ τῆς ἐμφυβικῆς τοῦ σατράπου ἡλικίας. Ἦδη δὲ τὸν εὐρίσκομεν ἐν τῇ πλήρει ἀκμῇ τῆς ἰσχύος του, σπεύδοντα ἐκ τῶν ἐσχατιῶν τῆς Ἡπείρου πρὸς τὴν μητέρα του ἐκπνέουσαν, ἀπεγνωσμένην ὑπὸ τῶν ἱατρῶν, καὶ παραδεδωμένην ἤδη εἰς τοὺς ἀγύρτας, οἵτινες ὑπέσχοτο νὰ τὴν σώσωσι μόνον δι' ἀπαισίον ἀνθρωποθυσίας, εἰς ἣν προσδιωρίσθη ὁ μικρὸς Ἀθανάσιος, ὁ τότε σκληρῶς ἀρπαγείς ἀπὸ τῶν μητρικῶν κόλπων.

ΚΕΦ. Α'.

Η ΟΔΟΙΠΟΡΙΑ.

Ὁ Ἀλῆς ὅταν ἔμαθε τὴν ἀσθένειαν τῆς μητρός του εὐρίσκειτο εἰς ἐκστρατείαν τινα κατὰ τῶν γειτόνων του· ἀλλ' ἐν τῇ ἄμᾳ διέκοψε τὰς στρατιωτικὰς του ἐργασίας, καὶ ἐτράπη μετὰ πάσης σπουδῆς πρὸς Τεπελένιον. Ἀλλὰ τῆς ἀνυπομονησίας του ἡ λαττοῦτο ἡ ταχύτης τῆς οδοιπορίας. Τὰ πάντα ἡθισμένοι νὰ βλέπωσιν ἐμπρὸς τῶν ἐλαχίστων φαντασιῶν των ἐνδίδοντα, οἱ δεσπόται αἰσθάνονται τέλος κόρον καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν δουλικὴν προθυμίαν τῆς ὑπακοῆς. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς ὡς αὐτοὶ δυσφορεῖ ὅτε ἡ θέλησις των ναυαγῇ εἰς ἀνίκητον φυσικὸν ἐμπόδιον καὶ ὅσῳ μᾶλλον ἀπόλυτος εἶναι ἡ δύναμις των, τόσῳ μᾶλλον περιορισμένη τοῖς φαίνεται· διότι τὰ τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα ἦσαν αὐτοῖς ἐφικτότατα, καὶ τῶν μεταξὺ δυσκολιῶν αἰρομένων, καθ' ἑκάστην τοῖς συμβαίνει νὰ προσηκρῶσι πρὸς αὐτὰ τὰ ἀνυπερέβλητα ὅρια, ἃ ὁ θεὸς ὑψώσε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος· καὶ ὁ χρόνος, ἡ ἔκτασις, ὁ θάνατος, οἱ αἰώνιοι νόμοι τῆς φύσεως, διὰ τῆς ἀμετακινήτου αὐτῶν σταθερότητος, διδάσκουσι τὴν ματαιότητα τῆς ὑποτιθεμένης ἀνθρωπίνης παντοδυναμίας.

Οὕτω μαθὼν τὴν αἰφνιδίαν ἀσθένειαν τῆς μητρός του, ὁ Ἀλῆς εἶχεν ἐγκαταλείψει τὰ πάντα ὅπως σπεύσῃ εἰς Τεπελένιον. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ δριμύως Ἀλβανικοῦ χειμῶνος, αἱ χιόνες, αἱ ἀνοδαί, οἱ κρημνοί, οἱ ἐκχειλίζοντες χεῖμαρροι, τὸν ἀνεχαίτιζον εἰς πᾶν βῆμα. Μάτην διὰ φοβερῶν ἀπειλῶν, δι' ἀνηκούστων ὡμοτήτων ἠθέλησε νὰ βραχύνη τὴν ἀπόστασιν, ἐπισπεύδων εἰς ὑπερβολὴν τὴν πορείαν τῶν ὁδηγῶν του. Αὐσσῶν διότι δὲν ἐδύνάτο νὰ ἐπιτύχῃ, παρεσέρετο σχεδὸν μέχρι μανίας κατὰ τῶν πολυκρήμων καὶ ἀνυπερνικήτων ἐμποδίων τῶν παρεμπιπτόντων εἰς τὴν πρόσδόν του. Ἡ δύναμις του περιορίζετο εἰς τὸ νὰ φονεύῃ τοὺς ὁδηγούς του, καὶ ἐφόνευσε πολλοὺς αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦτο κατ' οὐδὲν τὸν ἐπλησίαζε μᾶλλον τοῦ Τελεπενίου, ὅπου ἡγωνία ἡ μήτηρ του.

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν εἶχε διατάξει τὸν ἡνίοχόν του νὰ φθάσῃ εἰς ὠρισμένην τινα ὥραν εἰς τὸ κατάστημα· ἄλλως ὁ δυστυχὴς ἔμελλε ν' ἀποθάνῃ. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ὤλισθησεν εἰς τῶν ἵππων καὶ ἔθλασε τὸν πόδα του. Ἐν νεῦμα τοῦ Ἀλῆ, καὶ ὁ ἡνίοχος παρεδόθη εἰς τοὺς δορυφόρους διὰ νὰ θανατωθῇ.

— Ὁ μὲ φονεύσης, εἶπεν ὁ ἡνίοχος. Καὶ ἔπειτα; — Καὶ ἔπειτα! καὶ ἔπειτα! Ἐχει δίκαιον! ἔπειτα δὲν δύναμαι τίποτε! εἶπεν ὁ Ἀλῆς μετὰ λύσσης, ἀπειλῶν διὰ τοῦ γρόνθου τὸν οὐρανόν. Ὁ ἡνίοχος ὥς ἀπεκεφαλίσθη.

Ἄλλοτε δὲ, ὅταν ὁμοίᾳ ποινῇ κατεψηφίσθη κατὰ τῆς ἀκουσίτου βραδύτητος ἄλλου ὁδηγοῦ, καὶ ἡ Ἑμινὲ ἦτις τὸν συνώδευεν εἰς τὸ ὄχημα, τρέμουσα ἐξηπτεῖτο τὴν χάριν τοῦ νέου τούτου θύματος, ὁ σατράπης προσήλωσεν εἰς τὴν γυναῖκά του τοὺς μεγάλους,

γλαυκοὺς ὀφθαλμούς του ὑγροὺς ἀπὸ δάκρυα, καὶ μετὰ φωνῆς δηλοῦσης βαθεῖαν συγκίνησιν ἐπρόφερε τὰς λέξεις ταύτας ἀφελοῦς καὶ ἀγρίας ἀγάπης.

— Ἀλλὰ, φῶς μου, συλλογίσου ὅτι πρέπει νὰ φθάσω εἰς Τεπελένιον πρὶν ἢ μήτηρ μου ἀποθάνῃ, καὶ ν' ἀνακαλέσω ἴσως εἰς τὴν ζωὴν ἐκείνην ἣτις μὲ ἀνέδειξεν ἄνδρα καὶ σατράπην.

Καὶ δὲν ἔλεγε τὰς λέξεις ταύτας, ὅπως ὑπὸ πρόσχημα υἱικῆς φιλοστοργίας συγκαλύψῃ τὸ ἀποτρόπαιον τῆς ἀναγνίου σκληρότητός του· δυστυχῶς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὁ Ἀλῆς ἦτον εἰλικρινῶς αἰμοδόρος. Εἰ δὲ καὶ φαίνεται ἀνεξήγητος ἡ σύμπτωσις αὐτῇ τοσοῦτον ψυχρᾶς ἀπανθρωπίας μετ' ἀγάπης τοιοῦτον περιπαθεῖς, τὸ αἰσθημα ὅμως ἐξ οὗ ἡ σύμπτωσις αὐτῇ πηγάζει εἶναι φυσικόν, σχεδὸν εἰς ὅλους κοινόν. Ὁ φιλανθρωπότερος ἄς φαντασθῇ πνέουσας τὰ λείσθια τὴν μητέρα του ἢν λατρεῖ, τὴν μητέρα του πρὸς ἣν αἰσθάνεται ὅσον ζέσσης, ὅσον ἀροσιώσεως δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς ἀνθρωπίνην καρδίαν ἡ περιπαθεστέρα ἀγάπη καὶ ἡ μεγίστη εὐγνωμοσύνη, ἂν αὐτὸς ἤθελε πιστεῦει ἐν πεποιθήσει ὅτι ἡ σωτηρία τῆς ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ θανάτου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, ἡ βοηθοῦ τινος ὃν φέρε, ὅτι δὲ ἡ ταχύτης τῆς πορείας, ὅτι ἡ ὥρα τῆς σωτηρίας ἐξαρτᾶται ἀπὸ φοβερὸν τι παράδειγμα, ὁ φιλανθρωπότερος τολμᾷ νὰ εἰπῇ ὅτι φθάνων καὶ εὐρίσκων νεκρὰν τὴν μητέρα του, δὲν ἤθελε γίνεαι ἐνοχος φόνου ἐν τῇ διανοίᾳ του, ἀναλογιζόμενος ἀπεγνωσμένον καὶ φοβερὸν ἐνθύμημα, ὅτι ὁ θάνατος ἐνὸς ἀνθρώπου ἀδιαφόρου ἐδύνάτο ἴσως νὰ προλάβῃ τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο δυστύχημα! Ἀλλ' ὁ Ἀλῆς, ὁ ἀνατραπεὶς εἰς περιφρόνησιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὅταν οὕτως ἐσκέπτετο, οὕτω καὶ ἐπραττε. Καὶ ἂν εἶχεν ἰδεῖν τινα τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου, ἤθελε θεωρήσει εὐατόν, καὶ δικαίως, ἥττον ἐγκληματίαν ὅταν ἐν τῇ υἱικῇ θλίψει του ἐθυσίζε δούλους τινας εἰς τὴν σφοδρὰν καὶ ἀγρίαν ἀγάπην του πρὸς τὴν μητέρα του, ἡ ὅταν, ἀπάνθρωπος κατακτητῆς, ἔφερε τὸ πῦρ καὶ τὸν σάθηρον εἰς χώρας εἰρηνικάς.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἀπερχόμενος εἰς Τεπελένιον, ὁ σατράπης ἦτον βεθυισμένος εἰς τοὺς θλιβεροὺς του διαλογισμοὺς, διότι πλὴν τῶν ὡμοτήτων περὶ ὧν ἀνεγέραμεν, καὶ αἵτινες ἀπεδείκνυν τὴν φλογερὰν ἀνυπομονησίαν του, κατὰ τὰ ἄλλα ἡ κατεσπευσμένη πορεία του οὐδὲν ἄνευ τοῦ εἶς τῶν λοιπῶν οδοιποριῶν του, αἵτινες τοσαύτην φρίκην ἐνέπνεον εἰς τὴν Ἠπειρον ὅλην, ὥστε ὁ λαὸς ὅταν ἐμάνθανε τὴν ἀφίξιν του, ἀνέκραζε·

— Νὰ φύγωμεν! ὁ Βεζήρης θὰ μᾶς φάγῃ.

Καὶ ὅμως, φοβερὰ ἀντίρρσις καὶ ἀλλόκοτος! Εἴτε τὴν σκληρότητα εἰς ἀνέκυστον λεπτότητα ἐπιτηδεύόμενος, εἴτε φοβερῶς καὶ ὕβριστικῶς κατειρονεύμενος τῶν θυμάτων οἷς ἐπέβαλλε τὰς μεγίστας βασάνους, εἴτε τέλος ἐνδίδων εἰς ἐνδόμυχον ῥοπὴν ἀγαθότητος, ἣτις παραδόξως τότε μόνον ἀπεκαλύπτετο ἐν τῇ χαριέντῳ θηριώδει τρόπῳ μεθ' οὗ διέταττε τὰς ἐξωλεσάστας ἀρπαγὰς, τοὺς ὡμοτάτους θανάτους, σχεδὸν ποτὲ ὁ Ἀλῆς δὲν ἐλεηλάτει, δὲν ἐσφάζε τὰ

θύματά του, χωρίς νὰ μειδιῶσι τὰ χεῖλην του, χωρίς νὰ τοῖς διαφιλέῃ φιλικωτάτας διαβεβαιώσεις.

Κατὰ τὰς συνήθεις ὁδοιπορίας του, ὁ Σατράπης ἐπεμπεν ἐμπρός του ταχυδρόμους, φέροντας ἰδιοχειρούς του προκηρύξεις ἀγάπης καὶ συμπαθείας, προκηρύξεις βεβαιώσας τοὺς κατοικοὺς τῶν μερῶν ὅσα ἔμελλε νὰ διατρέξῃ ὅτι αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἀγαπητοὶ τῆς καρδίας του, καὶ ὅτι μετ' ὀλίγον ἤθελον λάβει τὴν ἔσοχον τιμὴν, νὰ προσκυνήσωσι τῶν ποδῶν του τὴν κόνιν.

Ἀλλ' ἅμα ἡ εἰδησις αὕτη τῆς ἀπίξεως τοῦ Ἀλῆ διεδίδετο, τρόμος καὶ κατὰπληξις κατελάμβανε τὸν λαόν. Οἱ μὲν μετὰ τῶν πολυτιμωτέρων αὐτῶν κειμηλίων κατέφευγον εἰς τὰ ὄρη, αἱ δὲ γυναῖκες ὠλοφύροντο, ἐναγκαλιζόμεναι τὰ παῖδιά των, οἱ δὲ ἱερεῖς συνήθριζον τὸ πλῆθος καὶ τὸ παρεκίνηον εἰς βαιὴν ἔκκλον, δι' οὗ νὰ κορέσωσι τοῦ σατράπου τὴν ἀπληστον αἰσχυρόδειαν, καὶ νὰ τὸν πείσωσι νὰ πορευθῇ δι' ἄλλης ὁδοῦ. Τότε τὰ χρήματα ἡ, ἐν ἑλλείψει χρημάτων, οἱ κόσμοι τῶν γυναικῶν ἐπέμποντο εἰς τὸ πλησιέστερον κατάλυμα τοῦ σατράπου, καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν πόλεων παρητυῖντο τῆς ἀνεκράστου τιμῆς ἢ τοῖς ἐπιφύλαττεν ὁ σατράπης, ὁμολογούντες ὅτι ἄνθρωποι ὡς αὐτοὶ ἦσαν ἀνάξιοι τῶν βλεμμάτων τῆς ὑψηλότητός του.

Ἄν ἡ ποσότης ἐφάνετο ἐπαρκὴς εἰς τὸν Ἀλῆν, συγκατένευε ν' ἀλλάξῃ δρόμον, λέγων ὅτι πικρῶς ἐλυπεῖτο ὅτι ἐσπερεῖτο τῆς εὐδαιμονίας τοῦ νὰ ἰδῇ τὸν λαόν ὃν ἰδιαιτέρως ἠγάπα. Πολλάκις ὅμως, εἴτε κατ' ἰδιοτροπίαν, εἴτε διότι δὲν τὸν ἠγχαρίστησεν ἡ ποσότης τοῦ φόρου, ἐπανελάμβανε μετὰ φιλικωτάτης ἐπιμονῆς περὶ τῆς ἀκαταμύχτου ἀνάγκης ἢν τῷ ἐπέβαλλεν ἡ καρδία του, τοῦ νὰ ἰδῇ ἀρεύντως τοὺς παμφιλότατους λαοὺς του. Τότε δὲ, μὴ προσέχων οὔτε εἰς τὰς δεήσεις οὔτε εἰς τὰ δάκρυα τῶν ἀπεσταλμένων, ἐπροχώρει, καὶ ἂν, φθὰς, δὲν εὗρισκε φόρους ἀξίους τοῦ μεγέθους τῆς πόλεως, ἐκέρμα ἀμέσως ἡ ἀπεκεφάλιζε τοὺς ἀπεσταλμένους, μεμφόμενος ἡσυχῶς αὐτῶν, ὅτι ἔγινον αἰτία νὰ παραγνώρισῃ τὴν καρδίαν καὶ τὴν ἐλευθεριότητα τῶν κατοικῶν, προσφέροντες τοσοῦτον ταπεινὸν φόρον ἢ μέρους αὐτῶν ἀπεπεράτου δὲ τὴν πατρικὴν του δημηγορίαν, προσθέτων τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ ἀγαπητός του λαὸς, πρὸς ὃν χαριζόμενος ἐμακρύνθη τῆς ὁδοῦ του, δὲν ἤθελεν ἀφῆσαι ν' ἀναχωρήσῃ τὸν ἀγαθὸν του Βεζίρην, χωρίς νὰ τῷ δώσῃ προφανές τι δῆγμα ἀποσιώσεως καὶ ἀγάπης, ἐν ἄλλαις λέξεσι, χωρίς νὰ τῷ φέρῃ μέγαν τινα φόρον.

Τρέμων τοὺς θηριώδεις δορυφόρους τοῦ σατράπου, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων τὰ οἰκτρὰ θύματα τῆς φοβερᾶς του ὀμότητος, ὁ δυστυχὴς λαὸς ἐδιπλασίαζεν, ἐτριπλασίαζε τὸν φόρον, καὶ τότε ὁ Ἀλῆς τρυφερώτατα ἐναγκαλιζόμενος τοὺς προῦχοντας, ἔλεγεν ὅτι ἡ τιμωρία τῶν πρώτων ἀπεσταλμένων ἦτον προφανὴς δικαία, διότι εἶχον τομήσει νὰ ἐξαπατήσωσιν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τὸν Βεζίρην των, ὡς πρὸς τὰ αἰσθήματα τοῦ ἀξιολόγου λαοῦ, ὃν εὗρισκε αὐτὸς ὁποῖον ἡ καρδία του τὸν εἶχε πάντοτε κρίνει.

Ὡς τελευταίαν δ' ἀπόδειξιν τῆς ἀγάπης του πρὸς

τοὺς κατοικοὺς, ὁ Ἀλῆς ἐζήτην νὰ τοὺς ἰδῇ ὅλους συνηθροισμένους διὰ νὰ τοὺς ἀποχαιρετήσῃ. Τρέμοντες αὐτοὶ ὑπήκουον εἰς τὴν νέαν ταύτην διαταγὴν, καὶ ἄνδρες, γυναῖκες, παῖδιά, ὅλοι κατηρεῖς καὶ μετ' ἀπελπισίας, συνήρχοντο ἢ εἰς τὴν πλατείαν τοῦ χωρίου ἢ εἰς τὴν πεδιάδα. Τότε δ' ὁ σατράπης, ἀνέτῳς ἡπλωμένος εἰς τὰ παχέα προσκεφάλαια τοῦ ὀχήματός του, ἔρριπτεν εἰς τὸν σιγῶντα καὶ τρέμοντα ἐκείνον ὄμιλον μειδιῶν βλέμμα· καὶ ἅμα ἡ νέκ κόρη ἡ εὐειδὴς καὶ εὐσωμος νεανίας τῷ ἤρσεκεν, ἐν νεύμα, καὶ οἱ δορυφόροι τοῦ ἀπῆγον τὴν μὲν νὰ ἐγκλισθῇ εἰς τὸν γυναικονίτην του, τὸν δὲ νὰ κατὰχλθῇ μετὰ τῶν νέων του ἀκολούθων· καὶ ἅμα ἐπερατοῦτο τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐπιθεωρήσεως, ἐπανελάμβανε τὰς διαβεβαιώσεις τῆς ἐνθέρμου ἀγάπης του εἰς τὸν ἀγαθὸν του λαόν, καὶ λέγων ὅτι θέλει νὰ ἔχῃ πάντοτε πλησίον ζωὴν τινὰ αὐτῶν ἐνθυμήματα, διέταττε τοὺς Ἀλδανούς του ν' ἀρπάσωσι καὶ θέσωσιν ἐμπρός των ἐπὶ τὰ ἐρίππεια τὰ νέα ταῦτα θύματα τῶν ἀγενῶν του παθῶν, καὶ ἀπῆρχετο περαιτέρω μὲ φαιδρὸν πρόσωπον καὶ χαρῆεν, τάττων πανταχοῦ φρικτὸν φόρον χρυσοῦ, αἵματος καὶ ἀνθρωπίνων πλασμάτων, καὶ καταλείπων ὀπίσω του πενίαν, θάνατον καὶ ἀπελπισίαν.

Ἀπαξ δὲ, ἐν μιᾷ τῶν ὁδοιποριῶν του ὁ Ἀλῆς τοσαύτην ἀνδρείαν καὶ ἐτοιμότητα ἐδείξεν, ὥστε ἔκτοτε οἱ ἐπιδεξιώτεροι καὶ οἱ ἀνδρειότεροι τὸν ἀνεγνώρισαν ὡς ἀνώτερόν των. Ὅλίγον ἄρ' οὐ ἐπροχειρίσθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ σατράπου, αἰσθανόμενος ὅτι ἡ ἰσχὺς του δὲν ἦτον ἀκόμη ἐδραία, ἠθέλησε νὰ ἐξασφαλίσῃ αὐτήν, νὰ κερδίσῃ τὴν ἀτιμωρησίαν διὰ τὴν ἀνήκουστά του ἐγκλήματα, καὶ νὰ καταπλήξῃ τοὺς λαοὺς οὓς ἤθελε νὰ τυραννῇ ἐπ' ὕβρις πάντων τῶν νόμων τῆς φύσεως, καὶ νὰ θεωρηθῇ ὑπ' αὐτῶν ὡς δυνάτωτερον τῶν ἀνθρώπων.

Ἐπράξε δὲ τότε τὴν παράτολμον, καὶ σχεδὸν μωθῶδῃ ἐκείνην πράξιν, πρῶτον διότι αἱ διηνεκεῖς προρήσεις τῆς μητρὸς του τῷ εἶχον ἐμπνεύσει σταθεράν πίστιν εἰς τὸν ἀστέρα του· δεῦτερον δὲ διότι οὐχὶ μικρότεράν εἶχε τὴν πεποιθήσιν εἰς τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἐπιτηδειότητά του· καὶ τρίτον τέλος διότι εἶχεν ἐννοήσει ὅτι οἱ λαοὶ εἶχον ἀρχίσει παραπονούμενοι διὰ τὰς βιαιοπραγίας καὶ τὰς σκληρότητας του, καὶ ἤθελον τὸν θυσιάσει τέλος, ἂν διὰ τινος λαμπροῦ καὶ ἀπροσδοκῆτου ἀνδραγαθήματος δὲν τοὺς κατέπληττειν ἐν ᾧ ἂν ἀπετύγγλανε εἰς τὸ τόλμημά του, ἡ δυνάμεις του ἐγίνετο ἀσάλευτος διὰ πάντοτε.

—o—

ΚΕΦ. Ε΄.

Η ΠΑΛΗ.

Τέσσαρα περίπου ἔτη πρὸ τῆς θανατηφόρου ἀσθενείας τῆς Χάμκως, ὁ Ἀλῆς, τεσσαρῶν καὶ τριάκοντα ἐτῶν μόλις τὴν ἡλικίαν, εἶχε διορισθῇ σατράπης τῆς Πείρου. Διεπορεύετο δὲ τὴν Θεσπρωτίαν, κατὰ τὰ

Σούλιον, όπου οἱ ἄνδρες εἶχον τὸ ἦθος τραχὺ καὶ ἀ-
δάμαστον. Αἱ καταδυναστεύσεις του εἶχον ἤδη ἀρ-
χίσαι νὰ διεγείρῃσι κατ' αὐτοῦ τὴν κοινὴν ἀγανάκτη-
σιν· διὰ τοῦτο ἤθελε ἢ νὰ ταπεινώσῃ τὰ πλήθη ἐμ-
πρὸς του, φαινόμενος αὐτοῖς ὡς τι ὄν φύσις ἀνωτέ-
ρας, ἢ μετὰ τῆς κλονιζομένης ἐπιβροῆς του νὰ συνα-
πολέσῃ καὶ τὴν ζωὴν του. Ἐγνώριζε δὲ ὅτι ἂν ποτὲ
οἱ λαοὶ ἐπανίσταντο, οἱ δορυφόροι του δὲν ἔραυν δ-
πως τὸν σώσωσιν· ἐν ᾧ ἂν ἀπαξ κατ' ὄρθου βαθεῖαν
ν' ἀποτέλῃ ἐντύπωσιν εἰς τὸ προληπτικὸν καὶ ἀ-
γροίκον πνεῦμα τῶν δυστυχῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, εἴ-
χε πεποιεῖσθαι ὅτι ἤθελε τοῖς ἐπιβληθῇ ὡς τις ἀνα-
πόδρατος· καὶ θεόθεν ἐπιβεβαιωθείσα ἀνάγκη, ἥς οὐ-
δεμία ἀνθρωπίνη δύναμις ἤθελε κατισχύσει ποτέ.

Τοιαῦτα διαλογιζόμενος διευθύνετο πρὸς τὸ χω-
ρίον τὸ καλούμενον Κλερτωχώρι, καὶ ἐξ αἰτίας τῶν
ἀγρίων ἦθον ὅλον γενικῶς τῶν κατοίκων του, πρὸ
πάντων ὅμως ἐξ αἰτίας τριῶν διαβοητῶν ληστῶν ὁ-
θωμανῶν, τριῶν ἀδελφῶν, Δεμίρ Δόστ καλουμένων,
οἵτινες ἐκεῖθεν κατήγοντο, καὶ ἐκεῖ εἶχον τὸ κατα-
γώγιον. Διέθεσε δὲ οὕτω τὰ τῆς πορείας του, ὥστε νὰ
φθάσῃ διὰ νυκτός, καὶ νὰ συλλάβῃ εὐκόλως τοὺς τρεῖς
ληστὰς ὃν ἡ φήμη ἐξετείνετο εἰς πάντα τὰ περὶ
ἑξῆς. Τῷ ὄντι πλήθος δορυφόρων του ἐλθόντες, ἐπο-
λιόρησαν τὸ χωρίον, καὶ μετὰ μακρὰν καὶ ἀνδρείαν
ἀντίστασιν ἐκ μέρους τῶν ληστῶν, συνέλαβον τοὺς
τρεῖς Δεμίρ Δόστ, καὶ τοὺς ἐδέσμευσαν.

Τὴν δ' ἐπιούσαν αὐγὴν ὁ Ἄλῃς, πολυτελέστατα
ἐνδεδυμένος, παρακολουθούμενος δ' ὑπὸ δισχιλίων
Ἀλθανῶν, καὶ ἐπιβαίνων ὠρειοτάτου ἵππου Ἀραβι-
κοῦ, μελανωτέρου αὐτοῦ τοῦ ἐβένου, ἔχων δ' ὡς ἐ-
φίππιον δορὰν τίγριδος, ἥς οἱ ὄνυχες ἦσαν χρυσοῖ.
οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν πολὺ τιμοὶ ἀνθρακες, καὶ τὸ στόμα
ἐφαίνετο χαῖνον ἐπὶ τῶν ὀπισθίων τοῦ ἵππου, ὁ Ἄλῃς
εἰσῆλθεν εἰς μακρὰν ἐπίπεδον ἑκτασιν, πανταχόθεν
ὑπὸ καθέτων βράχων περιστοιχισμένην.

Κατὰ διαταγὴν τοῦ σατράπου συνήλθον τότε ἐκεῖ
οἱ κάτοικοι, καὶ πρῶτον μὲν τοῖς ἐπέβαλε κατὰ τὴν
συνήθειαν βαρὺν φόρον, ἔπειτα δὲ διέταξε τὴν ἀρπα-
γὴν μιᾶς νέας κρήνης, τῆς μνηστῆς τοῦ πρωτοτόκου
τῶν Δεμίρ Δόστ.

Ἀφ' οὗ δ' ἔδωκε τὰς διαταγὰς ταύτας, ὁ Σατρά-
πης, ἑφιππος πάντοτε, εἶπε νὰ τῷ φέρωσι σιδηροδε-
σμίους τοὺς τρεῖς ληστὰς, προδίδων ὅτι ὁ ἀδάμα-
στος αὐτῶν χαρακτήρ ἤθελε φέρει τὴν ῥῆξιν ἣν αὐτὸς
ἐπεθύμει, ἣν ἄλλως εἶχεν ἀπόφασιν νὰ προκαλέσῃ ὁ
ἑαυτοῦ. Ἀλλ' ὁ πρωτότοκος τῶν αἰχμαλώτων τὸν ἀ-
πῆλαξε τῆς ἀνάγκης ταύτης.

— Ὡς ἀπαίρῃς τὴν μνηστὴν, τὸν χρυσὸν καὶ
τὴν ζωὴν σου, εἶπεν ὁ Σατράπης μὲ φωνὴν γλυκεῖαν,
καὶ μειδῶν, ἀπὸ τοῦ ἵππου του, ὅστις ἐσκαιπτεν
ἀνυπομόνως τὴν γῆν.

— Ὡς πάρος τὴν ζωὴν μου, διότι ἑκάτὸν τζακά-
λια εἶναι δυνατότερα ἀπὸ ἓνα λύκον, εἶπεν ὁ ληστὴς
μετὰ περιφρονήσεως δεικνύων τοὺς παρατεταγμένους
τοῦ Σατράπου λόχους.

— Ὅχι, φίλτατ. Ὡς λάβω τὴν ζωὴν, τὸν χρυσόν
σου καὶ τὴν μνηστὴν σου, διότι εἰς λέων εἶναι ἰσχυ-

ρότερος ἀπὸ τρεῖς λύκους, ἀπεκρίθη χαριέστατα πάν-
τοτε ὁ Σατράπης.

— Ναί, ἂν οἱ τρεῖς λύκοι εἶναι εἰς τὴν παγίδα,
ὑπέλαβεν ὁ δεύτερος Δεμίρ-Δόστ.

— Ὅχι! ἂν εἴν' ἐλεύθεροι οἱ τρεῖς λύκοι, εἶπεν
ὁ Ἄλῃς, χωρὶς οὐδὲν ν' ἀπολέσῃ τῆς καλοναγάθου
ἐκφράσεώς του.

— Ἄν λέγουν αἱ γυναῖκες, νὰ! λέγουν οἱ ἄνδρες,
προσέθηκεν ὁ τρίτος ληστὴς.

— Οὕτω λέγω καὶ ἐγώ! ἀπεκρίθη ὁ Ἄλῃς. Ἄς
ἀπολύσῃ τοὺς καλοὺς αὐτοὺς τρεῖς λύκους, νὰ ἰδῶ-
μεν ἂν θὰ τολμήσῃ νὰ προσβάλῃ τὸν ἓνα
λέοντα.

Καὶ κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἄλῃς, ἔπεσαν τὰ δεσμὰ
τῶν τριῶν ἀδελφῶν. Κατ' ἀρχάς τοῦτο τοὺς ἐξέπλη-
ξεν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον προσήλωσαν εἰς αὐτὸν ὀφθαλ-
μοὺς ὑπὸ λύσσης σπινθηροβολούντας. Τότε δὲ πρὸς
τὸν πρωτότοκον ἀποστραφείς, ὁ Ἄλῃς τῷ εἶπεν ὡς
ἐμπνεόμενος καὶ ἐνθουσιῶν, μετ' ἠθους καὶ σχήματος,
δ' σπανίως μετεχειρίζετο, δ' ὅμως ἰσχυρῶς ἐπενήργει
ἐπὶ τῶν ἀγροίκων ἐκείνων πνευμάτων.

— Λαμβάνω τὸν χρυσόν, τὴν μνηστὴν σου καὶ
τὴν ζωὴν σου, Δεμίρ-Δόστ, ἡξέυρεις διατί; Ὅχι διότι
ἔχω ἐδῶ τρισχίλια παλληκάρια. Αὐτὰ ἀμέσως θὰ μα-
κρυνθῶσιν. Καὶ τῷ ὄντι ἐνεύσεν ὑπερηράνως, καὶ τὰ τρα-
τεύματα ἐμακρύνθησαν. — Ὅχι διότι εἶμαι σατράπης
τῆς Ἡπείρου. Ἰδοὺ ὁ μανδύας καὶ στλεγγίς μου πρὸ
τῶν ποδῶν μου. — Καὶ ἀπεδύθη τὸν μανδύαν του, καὶ
ἔρριψε τὴν στλεγγίδα του κατὰ γῆς. — Ὅχι διότι
ἱππεύω τὸν γενναῖον τοῦτον ἵππον, υἱὸν τῆς Ἀρα-
βίας. Τὸν ἵππον τοῦτον τὸν παρατῶ. — Καὶ κατα-
βάς τοῦ ἵππου, τὸν ἐκτύπησε διὰ τῆς μάστιγος· ὁ
δὲ ἵππος, ὀρθωθείς, ἐπήδησε καὶ ἐμακρύνθη. — Οὕτε,
διότι ἔχω πιστόλια ἀδάμαντοκόλλητα ἢ ξίφος δαμα-
σκηνὸν ἢ ἐγγχειρίδιον. Ἰδοὺ αὐτά! — Καὶ ἔρριψε μα-
κρὰν του τὰ ὅπλα του.

Ἐπειτα δ' ἐξήκολούθησεν ἡγεμονικῶς καὶ μετὰ
σχημάτων ἐκφραζόντων ἥρεμον καὶ φοβεράν μεγαλο-
πρέπειαν ὡς τὴν τοῦ κεραυνοβολούντος Διός.

— Λαμβάνω τὸν χρυσόν, τὴν γυναῖκα καὶ τὴν
ζωὴν σου, θέλεις νὰ ἡξέυρης διατί; υἱὸς τοῦ Δεμίρ
Δόστ; Ἰψώσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ
ἐκεῖ θὰ τὸ μάθῃς· διότι θὰ ἰδῇς τὸν ἀετὸν νὰ χύνεται
εἰς τὸν κόρακα καὶ νὰ τὸν σπαράττῃ. Καταβίβασε
τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐκεῖ θὰ τὸ μάθῃς·
διότι θὰ ἰδῇς τὴν ἑλαφον σπαραττομένην ἀπὸ τὸν ὄντα
τοῦ Πίνδου. Στρέψον τὸ βλέμμα εἰς τὸ βάθος τῶν
θαλασσῶν, καὶ ἐκεῖ θὰ τὸ μάθῃς, διότι θὰ ἰδῇς τὸν
καρχαρίαν καταβροχθίζοντα τὸν σκόμβρον καὶ τὴν
δοράδα. Τοῦτο, φίλτατε, εἶναι πρὸ πάντων τῶν αἰώ-
νων γεγραμμένον ἐκεῖ ἐπάνω μ' αἵματι γράμματα,
καὶ πρέπει νὰ ὑποταχῇς εἰς αὐτό, διότι ἡ φύσις ἐ-
πλασε τὸν κόρακα, τὴν ἑλαφον καὶ τὸν σκόμβρον,
διὰ τὸν ἀετὸν, τὸν ὄντα καὶ τὸν καρχαρίαν. Οὕτως ἡ
φύσις ἐπλασε σὲ ἀδύνατον καὶ ἐμὲ δυνατόν. Ἰδοὺ
διατί λαμβάνω τὸν χρυσόν, τὴν γυναῖκα καὶ τὴν
ζωὴν σου.

— Δυνατὸς εἶσαι, διότι εἶσαι Σατράπης, καὶ διότι

αἵτινες ἐκάλυπτον τοὺς εὐρώστους τῶν ὤμων, ὡς ἀνθρώπους· τὰ θηρία ὑπὸ τὸ δασὺ δέρμα των, ὅταν βλέπωσι μέγαν κίνδυνον ἐπικείμενον. Αἴφνης ὁ Ἀλῆς ἠκούσθη λέγων διὰ τῆς καθαρᾶς καὶ ἡγερᾶς του φωνῆς·

— Εὐδαίμονες υἱοὶ τοῦ Κλερτοχωρίου! Εὐδαίμονες διότι θ' ἀποθνήητε διὰ τῆς χειρὸς τοῦ Ἀλῆ, τοῦ ἐκλεκτοῦ τοῦ προφήτου! Ῥίψατε τελευταῖον βλέμμα εἰς τὰ ὄρη σας, τελευταῖον εἰς τὰς οἰκίας, τελευταῖον εἰς τὰς γυναικὰς σας· διότι, ὡς αὐτὸς ὁ ἀετὸς ὅστις ἐπιπετᾷ ἐπὶ τῶν κεφαλῶν σας, — καὶ ἐσκόπευσεν αὐτὸν ὅστις κατὰ τύχην διήρχετο τότε ἐκείθεν εἰς μέγα ὕψος — θὰ κοιμηθῆτε τὸν αἰώνιον ὕπνον εἰς τὰ ἀνθη τῶν ἐρεϊκῶν.

Καὶ ταῦτα λέγων ὁ Ἀλῆς ἐπυροβόλητε, καὶ τὸ πτηνὸν, δις τρεῖς σπασμωδικῶς πετυχεύσαν, κατεκρημίσθη εἰς τοῦ Σατράπου τοὺς πόδας. Τὸ δειγμὰ τοῦ τῆς μεγάλης του ἰδόντες ἐπιδειξιότητος, καὶ ἐκλαβόντες αὐτὸ ὡς ὀλέθριον οἰωνόν, οἱ τρεῖς λησταὶ ὠχρίασαν, οἱ κάτοικοι τοῦ Κλερτοχωρίου καταπλαγέντες, ἔκυψαν τεθλιμμένως τὴν κεφαλὴν, οἱ δὲ στρατιῶται τοῦ Σατράπου ἀνέπεμψαν κραυγὴν θαυμασμοῦ καὶ θριάμβου.

— Ἰδοὺ λοιπόν, λύκοι, εἰσθε ἐλεύθεροι· ἐμπρός σας εἶναι ἡ πεδιάς, ὡς καὶ ἐμπρός εἰς τὸν λέοντα, ὅστις θὰ δείξῃ ὅτι τὸ δικαίωμα του εἶναι ἡ δύναμις, ἀνέκραξεν ὁ σατράπης μακρὰν ῥίπτων τὸ πυροβόλον του· ἔπειτα δὲ δι' ἐνὸς σκιρτήματος ἐμακρύνθη τῶν ἀνταγωνιστῶν του, καὶ λαβὼν ἐν τῶν πιστολίων του, ἐσπῆριξεν τὸν σωλῆνα εἰς τὸν ἀριστερόν του βραχίονα, καὶ ἤρχισε νὰ τρέχῃ διὰ πηδημάτων ἀτάκτων, ἀλλοτε μὲν πλησιάζων εἰς τοὺς Δεμίρ Δόστ, ἀλλοτε δ' αὐτῶν μακρυνόμενος, ὅπως διὰ τῶν αἰφνηδίων τούτων κινήσεων καθιστᾷ τὴν σκόπευσιν αὐτῶν δυσχερεστέραν.

Εἰς τὸν δυσανάλογον τοῦτον ἀγῶνα ὅτι πρὸ πάντων ὠφέλει τὸν Ἀλῆν, ἦτον ἡ ἀπίστευτος ἀκρίβεια τοῦ ὀφθαλμοῦ του καὶ ἡ ἀπαρადειγμάτιστος ἐπιδειξιότης του εἰς τὸ πυροβολεῖν, ἣν σχεδὸν δὲν ἡλάττου οὐδ' ὁ τεχὺς δρόμος οὐδὲ τοῦ ἵππου ὁ βιαϊότερος καλὸς πασμός. Προσέτι δὲ σύμμαχος αὐτοῦ ἦν καὶ ἡ ἀνησυχία τῶν ληστῶν, οἵτινες νομίζοντες ὅτι κρυπτήεις τοὺς ἠπιεῖαι παγίς, ἠσθάνοντο τὸ θάρρος των ἐκλυόμενον. Οὐχ' ἥττον παρεσκευάσθησαν ὅμως εἰς μάχην. Ὅταν δὲ εἶδεν αὐτοὺς ὁ σατράπης διαιρεθέντας ὅπως τὸν περικυκλώσωσι, καὶ σκοπεύοντας ἤδη, ἐσκόπευτε καὶ αὐτὸς τὸν πρωτότοκον Δεμίρ Δόστ, λέγων κρυφίως· Βοήθησον μῆτερ!

Τρεῖς πυροβολισμοὶ συγχρόνως ἠκούσθησαν, ὁ τοῦ Ἀλῆ καὶ ὁ τῶν δύο του ἀντιπάλων. Ἀλλὰ δύο σφαῖραι ἐσφύριζαν εἰς τοῦ Ἀλῆ τὰ ὄτα χωρὶς νὰ τὸν ἐγγίσωσιν, ἐν ᾧ ὁ τοῦ Ἀλῆ ἐκτύπησεν εἰς τὸ πλευρὸν τὸν ἕνα ληστὴν, ὅστις ἐτράφη περὶ ἐκυτὸν, ὕψωσε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν οὐρανόν, ἠνέωξε τοὺς βραχίονας, ὡς ἂν ἤθελε νὰ περικλείσῃ τὸ κενόν, καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν βραδέως. Μίᾳ στιγμῇ δισταχμὸς ἐδύνατο ν' ἀποβῇ ὀλέθριος εἰς τὸν Ἀλῆν. Δι' ὃ, μόλις τὸ θῆμα τοῦ ἔπεσε, καὶ ταχὺς ὡς ὁ λογισμὸς, ἔρριψε τὸ πιστόλιόν του, καὶ ἐν ᾧ οἱ λησταὶ ὑπὸ λύσεως

καὶ θλίψεως πιεζόμενοι διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ των, ἔμενον ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἀκίνητοι, ἐπήδησε πλησίον αὐτῶν, τόσον πλησίον ὥστε νὰ τοὺς ἐγγίσῃ, πρόσσωπον πρὸς πρόσωπον, στήθος πρὸς στήθος, καὶ μετὰ τόλμης ἀληθῶς ἀκατανόητου, σταυρώσας εἰς τὸ στήθος του ἀνόπλους τὰς χεῖρας, καὶ κεραυνοβόλον ῥίψας βλέμμα πρὸς τοὺς ἐχθρούς του, ἀνέκραξε μὲ βροντώδη φωνήν·

— Τίς ποτὲ θ' ἀντισταθῇ εἰς τὸν λέοντα;

Ἐντρομοὶ μᾶλλον ἐκ τῆς ἀπροσδοκήτου ταύτης πράξεως ἢ ἂν προσεβάλλοντο μετ' ὀρμῆς, καὶ καταπεπληγμένοι οἱ δύο λησταὶ, ὑπεχώρησαν κατ' ἀρχάς. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ συνελθόντες, ἠθέλησαν νὰ ὀρμήσωσι κατὰ τοῦ σατράπου. Αὐτὸς ὅμως ἐκ τῆς ταραχῆς των ὠφεληθεὶς ὅπως ἀπορύγη τὴν πρώτην των προσβολήν, διὰ μιᾶς μηχανώδους πληγῆς τοῦ πελέκου ἐσχίσε τὸ κρανίον τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν, καὶ δι' ἄλλης στροφῆς τοῦ ὅπλου του κατέρριψε καὶ τὸν τρίτον Δεμίρ Δόστ ἐπὶ τῶν πτωμάτων τῶν ἀδελφῶν του.

Τότε δὲ, στραφεὶς πρὸς τὸ πλῆθος, μετ' ἤθους ἡρέμου ὁ Ἀλῆς ἐδείξε τὰ τρία του θύματα διὰ τοῦ πελέκου, καὶ ἀνέκραξε·

— Σᾶς τὸ εἶπα, ὁ λέων εἶναι ἰσχυρότερος τριῶν λύκων, διότι εἶναι ὁ λέων.

Ἐπειτα δὲ, κρύπτων ὑπὸ πρόσχημα φαιδρότητος καὶ ἀδιαφορίας τὴν ὑπεροψίαν τοῦ θριάμβου καὶ τὴν ἰσχυρὰν τοικυμίαν ἣτις βεβαίως εἶχε ταράξει καὶ ἐτάρακτεν ἀκόμη τὴν ψυχὴν του, ὁ Ἀλῆς ἔκραξε·

— Τὸν ἵππον μου!

Καὶ εἰς Αἰθίοψ τῷ ἔφερε τὸν ἵππον· πηδήσας δ' ἐλαφρῶς εἰς τὸ ὠραῖον τοῦτο ζῶον, ὅλον καταστίλβον χρυσοῦ, πορφύρας καὶ χάλυβος, τὸ ἐβίασε διὰ τῶν πτερνιστήρων νὰ ὀρθωθῇ βιαίως, καὶ οὕτω νὰ προβῇ τινα βήματα ἐπὶ τῶν νευρωδῶν ὀπισθίων ποδῶν.

Ἐνδεδυμένος τὸν αλουργόν καὶ κατὰχρυσον ὑπενδύτην του, τὴν λευκὴν φουστανέλλαν ἔχων κυματοῦσαν εἰς τὸν ἀέρα, γυμνὸς τὴν κεφαλὴν, τὴν ἀπειλὴν εἰς τὸ μέτωπον καὶ τὴν πρόκλησιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς δὲ ῥώθωνας τεταμένους ἔχων ἐκ τῆς θέας τοῦ αἵματος, ὁ Ἀλῆς μεγαλοπρεπῶς καθήμενος ἐπὶ τῆς ῥάχιος τοῦ μέλανος ἐκείνου ἵππου, ὅστις ἀνῶρθου τὴν μακρὰν χαίτην του, ἐχρεμέτιζε μηχανώδως, ὠρθοῦτο εἰς φοβερόν τρόπον, καὶ ἐπληττε τὸν ἀέρα διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν του, ὁ Ἀλῆς ἐφαίνετο εἰς τὸν προληπτικὸν ἐκείνον λαὸν ὡς ἀνώτερος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὅταν καὶ ἡ τύχη συναντιληφθεῖσα, συνετέλεσε καὶ αὐτὴ εἰς τὸ νὰ τοῖς ἀναδείξῃ ἔτι καταπληκτικωτέρην τὴν μορφήν αὐτοῦ, τὴν πνέουσαν μεγαλειὸν καὶ ἐμβάλλουσιν εἰς ὅλον τὰς ψυχὰς τρόμον.

Ὁ ἥλιος βραδέως ἀνατείλας ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος, καὶ ἐγερούεις ὑπεράνω τῶν ὀρέων τοῦ Κλερτοχωρίου, ἔρριψε τὰς πρώτας αὐτοῦ ἀκτῖνας ἐπὶ τοῦ Ἀλῆ, καὶ τὸν περιέβαλεν εἰς ἀτμοσφαίρην φωτός, ἐν ᾧ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ἀμφιβάτρου καὶ οἱ θεαταὶ πάντες ἔμεινον ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἀκόμη βεθυθισμένοι εἰς τὴν σκιάν.

Μεθιδίων καὶ ὑπερήφανος διὰ τὴν σύμπτωσιν ταύτην, ἣν ἐξέλαβεν ὡς ἀγαθὸν οἰωνόν, καὶ θέλων ν' ἀφήσῃ τὸν λαὸν ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν ταύτην ἐντύπωσιν,

καὶ νὰ τελειώσῃ ὡς ἤρχισεν τὴν σκηνὴν ταύτην, ἥτις μεγάλην ὑπέσχετο τὴν ἐπιβρόχην ἐπὶ τοῦ μέλλοντος του, ὁ σατράπης διέταξε βροντοφώνως τὴν ἀναχώρησιν, οἱ στρατιῶται ὠρῶσθαι ὠρυμνῶντες, ἤρπασαν τὰ ὅπλα των, καὶ ὑπὸ τοῦ πλήθους αὐτῶν παρακολουθούμενος, ἐξώρμησε διὰ τῆς στενοποῦ ἥτις ἦν ἡ μόνη ἐξοδος τοῦ πεδίου τούτου.

Καταπεπληγμένος, ἔντρομος διὰ τὴν ταχεῖαν ἐκείνην πάλιν, καὶ διὰ τὸν αἰφνίδιον θρίαμβον, καὶ διὰ τὴν λαμπρότητα πᾶσαν, καὶ διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ἀποχώρησιν, ὁ λαὸς τοῦ Κλεφτοχωρίου ἔμεινε πεπεισμένος ὅτι ὁ Ἀλῆς ἦτον ἀνώτερος τῶν θνητῶν, καὶ ὅτι ἀπόνοια ἦτον πᾶσα ἀντίστασις εἰς τὰς θελήσεις καὶ διαταγὰς του, ὅσον αὐθαίρετοι, ὅσον τυραννικαὶ καὶ ἂν ἦσαν.

Δυστυχῶς δὲ ἀπὸ τὸ Κλεφτοχωρίον ἡ ὀλεθρὴ αὐτῇ δόξῃ διεσπάρη κατ' ὀλίγον εἰς πᾶσαν τὴν Ἀλβανίαν, καὶ τῆς μάχης αἱ περιστάσεις καθ' ἑαυτὰς φυσικαί, ὠγκώθησαν εἰς μυθώδεις, καὶ ἡ ἐνθερμος τῶν λαῶν φαντασία, διαστρέφουσα τὴν διήγησιν, προσέθετε νέας πάντοτε εἰς τὰς ἀρχαιοτέρας ὑπερβολάς· ὥστε τέλος ἐπεκράτησεν ἡ πεποιθήσις ὅτι οἱ τρεῖς λεγόμενοι ἔπεσαν οὐχὶ ὑπὸ τὰς σφαῖρας καὶ τὸν πέλεκυν τοῦ Ἀλῆ, ἀλλ' ὑπὸ τὴν θανατηφόρον ἐπιβρόχην μόνου τοῦ βλέμματός του.

Οὕτω κατὰ τὴν ἀξίωσιν τῆς καταχθονίου πολιτικῆς του, ἥς ὅμως πάντοτε ἐπικούρος ἐδείκνυτο καὶ ἡ τύχη, ὁ Ἀλῆς κατώρθωσε μετ' οὐ πολὺ νὰ ἐμπνέῃ εἰς ὅλην τὴν Ἡπειρον εἶδος μυστικοῦ τρόμου, καὶ νὰ θεωρῆται κοινῶς ὡς μάστιξ ὀλέθρου, ὑφ' ἣν πάντες ὄφειλον νὰ κύπτωσιν ἄνευ γογγισμού καὶ ἄνευ ἐλπίδος, διότι ἐφρόνουν ὅτι ἡ ἀράτος χεὶρ τοῦ Θεοῦ ἠθέλησε νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν Ἀλῆν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἡ ἐμφυτος πολεμικὴ τοῦ Ἀλῆ ἱκανότης, ἡ στρατηγικὴ του ἐξίς εἰς τοὺς ἀκροβολισμοὺς οἵτινες ἦσαν ἄφροντοι εἰς τὰς ὀρεῖνας θέσεις καὶ κατὰ τῶν ὀρεσιβίων κατοικίων τῆς Ἡπείρου, ἀνεπτύχθη μετ' οὐ πολὺ, καὶ ἀνεδείχθη μάλιστα καθ' ὅλην τὴν ἐντέλειαν εἰς τὸν ἐν 1788 ἐκραγέντα κατὰ Ῥωσσίας πόλεμον, ὀλίγον πρὸ τῆς ἀθηνείας τῆς Χάμκως.

Ὁ Ἀλῆς ἀπῆλθεν ὡς ἐπικούρος εἰς τὸ ὀθωμανικὸν στρατόπεδον μετὰ τετρακισχιλίων Ἀλβανῶν, καὶ πεντακοσίων Γέγων ἱππέων, ὅλων καλῶς ὠπλισμένων, ἡσκημένων, καὶ ἀνδρειοτάτων. Ἡ γενναιότης, ἡ ἀταραξία, ἡ ἀγρίονα καὶ τὸ τολμηρὸν τοῦ Ἀλῆ πνεῦμα, ὡς καὶ ἡ ἐπιβρόχῃ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν στρατευμάτων του τὸν κατέστησαν ἐπίσημον, καὶ ὡς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του τῷ προτετέλῃ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ὀτίλου σατράπου καὶ τῆς Θεσσαλίας, καὶ φρουροῦ τῶν τοῦ Πίνδου ὁδῶν.

Ὅταν δ' ἐπαυσε ὅσα ἀναγκαῖα ἡ παρουσία του εἰς τὸν στρατὸν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἡπειρον, ἥτις ἦν εἰς ἀναρχίαν παραδεδομένη. Οἱ ἀνώτεροι τοῦ κράτους ἀξιωματικοί, λησιμονοῦντες ὅτι ἦσαν ὑπήκοοι, θεώρουν ἐκ τοῦ ὡς ἀπολύτου ἀφρονταῖς τῶν σατραπειῶν των, καὶ ἀλλήλοισι ἀντιθέτοντες, ἐπρασπίζον νὰ διώξωσιν ἀλλήλους ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας των καὶ νὰ τὰς κατακτήσωσι. Κυριεύσαντες δὲ αὐτὰς εἴτε διὰ τῶν ὁ-

πλων εἴτε διὰ τοῦ δόλου, ἔγραφον ἑπείτα εὐσεβέστατον ἀρχιερατικὴν ἢ ἀναφορὰν, δι' οὗ περιέγραφον εἰς τὴν πόρταν τὸν ἀντίπαλόν των ὡς προδότην, καὶ ἐξήτουν τὸ ἥμισυ τῆς σατραπείας αὐτοῦ εἰς ἀμοιβὴν τοῦ ζήλου των. Συνήθως τὴν ἀναφορὰν ταύτην ἔφερον εἰς τὸ διβάνιον οἱ φίλοι τοῦ νικητοῦ σατράπου, καὶ εἰς δωροδοκίας καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ τῶν λαφύρων διανέμοντες, κατάρθουν σχεδὸν πάντοτε τὴν ἐπικύρωσιν τῆς νέας σατραπείας.

Κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐκυρίευσεν καὶ ὁ Ἀλῆς τὴν ἐπαρχίαν τῶν Ἰωαννίνων. Τοῦ Βέη αὐτῆς οἱ ἠθασαυροὶ ἦσαν ἀνκρίθμητοι· ὁ δὲ Ἀλῆς, ἀφ' οὗ ἐνίκησεν αὐτὸν διὰ τῶν ὀπλων, τὸν ἐσυκοφάντησεν ὅτι ἐρώσσειζε, καὶ σφαίρας καταλλήλως τινὰ ἐκὰτομυρία, κατάρθωσε νὰ καταδικασθῇ ὁ ἀντίπαλός του εἰς θάνατον, καὶ νὰ λάβῃ ὁ ἴδιος τὴν κληρονομίαν του. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ὁ Ἀλῆς, ὁ υἱὸς ἀφανοῦς βέη, ἐφθασεν εἰς τὴν ἀνέλπιστον θέσιν σατράπου τῆς Ἡπείρου, διὰ γενναιότητος, τόλμης, δόλου, διὰ πολιτικῆς ἐπιδεξίης, τὴν διαφθορὰν ὡς πρῶτιστον ὄπλον ἐχούσης, καὶ πρὸ πάντων, ὡς πολλὰκις ὁ ἴδιος ἔλεγε, διὰ τῆς ἐδράκας πεποιθήσεως ἣν εἶχεν εἰς τὸν ἀστέρα του καὶ δι' ἣν ἐπεχειρίζετο τὰ δυσκολώτερα, τὰ παρατολμώτερα, οὐδόλως ἀμυδράλων περὶ τῆς ἐπιτυχίας. Ὄφειλε δὲ τὴν πεποιθήσιν ταύτην εἰς τὰς διηνηκεῖς προρρήσεις τῆς μητρὸς του, ἥτις, ἐπανελάμβανε μετὰ βαρυτάτης εὐγνωμοσύνης, τὸν ἀνέδειξεν ἄνδρα καὶ σατράπην.

Ὡς ἐκ τούτων εὐκατάληπτο· εἶναι ἡ ἀγωνία τοῦ Ἀλῆ ὅταν ἔμχε τῆς μητρὸς του τὴν ἐπιθανάτον στάσιν, καὶ ἡ ἀγρία ἀνυπομονησία μετ' ἧς ἐσπενδεν εἰς Τεπελένιον νὰ τὴν πριφθάσῃ ἐν ὧσιν ἀνέπνεε.

(Ἀκολουθεῖ)

ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ.

Ὁμιλήσαντες ἄλλοτε περὶ ἀρτοκαρπείας (Φυλλάδ. ΑΕ'), εἵπομεν ἐν ὑποσημειώσει ὀλίγα τινὰ καὶ περὶ τῆς Βασιλικῆς Βικτωρίας. Σήμερον δὲ, δημοσιεύοντες δύο εἰκόνας, τὴν μὲν παριστῶσαν τὸ αἶθος τοῦ τεραστίου τούτου φυτοῦ μετὰ τὴν ἐξάνθησίν του, τὴν δὲ τὸ ὑποκάτω μέρος τοῦ φύλλου, ἐπιφέροντες, χάριν τῶν περιέργων ἀναγνωστῶν, καὶ ἐκτενεστέρως πληροφορίας.

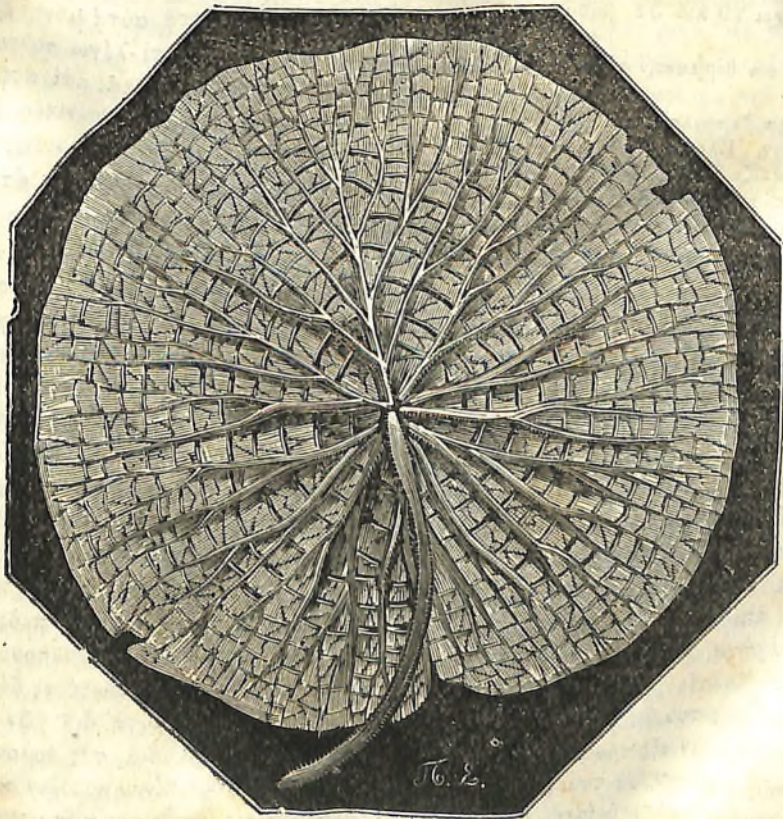
Τὸ 1804 ἔτος, ὁ περίφημος βοτανικὸς Ἑγκης, περιουδεύων κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν, ἀνεκάλυψε παρὰ τὸν ποταμὸν τῶν Ἀμαζόνων, τὸ μυθώδες, οὕτως εἰπεῖν, τοῦτο φυτόν. Λέγομεν δὲ μυθώδες, διότι τοσοῦτον γιγαντιαῖον τὸ μέγεθος τῶν φύλλων του, ὥστε ὁ ἀνακαλύψας αὐτὸ ἐνόμισεν κατ' ἀρχὰς ὅτι ὁ-ειροπολεῖ. Ἰδὲν ὅτι ἕκαστον αὐτῶν, πλεον ἐπάνω τοῦ ὕδατος, εἶχε δύο σχεδὸν μέτρων ἕκαστιν, καὶ ὅτι τὰ ἄνθη του, πρῶτον μὲν λευκά, περιπόρφυρα δὲ κατὰ τὸ κέντρον μετὰ τὴν τελείαν ἐξάνθησιν, εἶχον τριάντα ἐκατομμέτρων διάμετρον, καὶ ἐπεκάλυπτον λίμνην διστάδιον! Καταπληγθεὶς ὑπὸ θαυμασμοῦ ἐγονυπέτησεν ἐν τῷ τοῦ κέλτος ἐφ' οὗ εὐρίσκατο τὴν ὥρην ἐκείνην. Ἐλλ' ἐπειδὴ ἱπεδίωσεν ὁδοιπορῶν, αἱ σημειώσεις του ἐδημοσιεύθησαν πολὺ μετὰ τὸν θάνατόν του.

Τὸ 1849, ὁ Κ. Βομπλάν, ἐπισκεψθεὶς τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν, ἀνεῦρε παρ' ἄλλων ποταμῶν αὐτῆς, τὸν Παραγουαῖον, τὴν βασιλικὴν Βικτωρίαν. Λαβὼν δὲ ἔστειλεν εἰς Εὐρώπην σπόρον ἐξ αὐτῆς, ὅστις ὅμως δὲν ἐβλάστησεν. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι μετὰ τοῦ φυτοῦ τοῦ ἀνακαλυφθέντος

τὸ 1801, καὶ ἐκείνου τὸ ὅποιον ἶδεν ὁ Κ. Βομπλάν ὁ-
πάρχει τις διαφορά· διότι, τοῦ μὲν δευτέρου τὰ φύλλα εἴ-
ναι ἐκτενέστερα πράσινα, τοῦ δὲ πρώτου ἐρυθρὰ κάτωθεν.
Ἐντεῦθεν μεγίστη ἐγεννήθη ἔρις, καθόσον ὁ μὲν Ὀρδινγύ,
ἀνερῶν ὡς αἰτίας τὸ 1827 παρὰ τὸν Παρχουαῖον τὸ αὐτὸ
φυτὸν τὸ ὅποιον ἶδε καὶ ὁ Κ. Βομπλάν ὠνόμασε Βικτωρί-
αν κρουζιάναν, ὁ δὲ Κ. Πέπυ ὅστις εἶχεν
ἀπαντήσει τὸ 1832 τὸ τοῦ Κ. Ἐγκλ, Εὐρύαλον ἀ-
μαζόνιον. Τὸ καθ' ἡμᾶς, εἰάν τὸ ἀνεκαλύπτομεν πρώτοι,
ἢ εἰάν προσεκαλούμεθα τὸ βαπτίζομεν, ἢ ἐλόμεν παραδεχθῇ
τὸ ὄνομα δι' οὗ γνωρίζεται ὑπὸ τῶν ἰσπανίων, ὄνομα ἀστείου,
τὸ μοουροροῦ.

Βικτωρία βασιλική μετὰ τὴν ἐκάρθησιν.

Βικτωρία βασιλική—Τὸ κάτωθεν τοῦ φύλλου.

Τὸ 1837 ὁ Σερ Ῥοδόλφος Σχομβούργος, ἐδρὼν καὶ αὐ-
τὸς κατὰ τὴν Ἀγγλικὴν Γουτάνην τὸ φυτὸν τοῦ Κ. Ἐγκλ, σιλικήν.
τὸ ὠνόμασε Βικτωρίαν νυμφαίαν.
Τὸ 1847 ὁ μὲν Γραῦν τὸ ὠνόμασε Βικτωρίαν σκληπιάδου αὐθάδειαν, κατελευθε-
ρῶν ἀπὸ τῆς ἰσπανικῆς.

Ἡ ὑπόθεσις κατήντησε σπουδαιοτάτη, καὶ τὴν Κ. Χού-
κερ, διὰ τὴν προλάβειν τὰ ἄλλα ὅσα εἴπετο νὰ προέλθωσιν
ἐκ τῆς μὴνης ταύτης, πατῶν ἄλλως μέσσην ὁδὸν, προέτεινε
νὰ ὀνομασθῶσι τὸ νέον φυτὸν Βικτωρία τῆς Βα-
σιλειᾶς.

Ἄλλος πάλιν, Σάουερβυ τὴν κλησιν, ἐπέμενε νὰ ὀνομασθῇ
Βικτωρία Ἀμαζόνιος.

Ἡ ῥῆξις ἄρα ἐγένετο τρομερὰ, πάλεμος ἦναψε στυγερὸς,
καὶ πολλὰς ψιάλας ἐπὶ τοῦ μέλανος αἵτι προέβη.

Καὶ ὅμως, ἐνῶ τοσαύτη μαῦρη καὶ θυμοδόρος συμπλοκή
συνεκροτεῖτο κατὰ τὴν Εὐρώπην, τὸ ἀμαζόνιον φυτὸν μό-
λις εἶχε γενεῖ γνωστὸν δι' ἀπλῆς εἰκονικῆς παραστάσεως, ὡς
καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον· διότι πολλοὶ πολλάκις καὶ σπόροι
καὶ ῥίζαι τοῦ περιμαχέτου τούτου φυτοῦ εἶχον σταλεῖ εἰς
τὴν Εὐρώπην, ἀλλ' οὐδὲν αὐτῶν εἶχεν εὐδοκίμησει. Μόλις
τὸ 1849. δύο ἱατροὶ, βαλόντες σπόρους ἐντὸς φιαλίσκος κα-
θαροῦ ὕδατος, ἔστειλαν αὐτοὺς εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου καλλιερ-
γηθέντες ἀνεφύθησαν καὶ ἐξήνθησαν. Ἐκεῖθεν δὲ μετεφέρθη καὶ
εἰς ἓνα κήπον τῆς Βελγικῆς.

Ὁλόκληρος τόμος συνετάχθη περιέχων τοὺς τρόπους τῆς
καλλιέργειας καὶ τῆς διατηρήσεως τῆς Βασιλικῆς Βι-
κτωρίας· ὁ δὲ γράψας τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις δὲν ἤ-
θελε διστάσει νὰ τὸν μεταφράσῃ, ἐὰν οἱ φιλόκηποι καὶ φιλαν-
θεῖς τῆς Ἑλλάδος εἶχον τὰ πλοῦτη τῶν δοικῶν Δεύνσις καὶ
Νορθμύδερλανδ, οἵτινες μόνοι μεταξὺ τῶν τόσων Κροίσ-
των τῆς Μεγάλης Βρετανίας ὥρτισαν δι' αὐτοῦ τοὺς πα-
ραδείσους τῶν.

Καὶ πρὸς τί τὰ τόσα πλοῦτη; θέλει βεβαίως ἐρωτήσῃ ὁ
ἀναγνώστης.

Πρὸς τί;

Πρὸς κατασκευὴν οἰκῆματος ὑλοσκεποῦς.

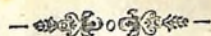
Πρὸς κατασκευὴν δεξαμενῆς εὐρυχώρου, ἐν ᾗ νὰ ἐξαπλοῦ-
ται τὸ φυτὸν.

Πρὸς ἀδικοπον θέρμανσιν τοῦ ὕδατος αὐτῆς, ἥτις
πρέπει νὰ ἀναβαίνει μέχρι 29 καὶ 32 βαθμῶν τοῦ ἑκατομ-
βάθμου θερμομέτρου.

Πρὸς ἀδικοπον θέρμανσιν αὐτοῦ τοῦ ὑαλίνου οἰ-
κήματος.

Καὶ πρὸς πολλὰ ἄλλα δαπανηρότατα.

Ἄλλ' ἐν τῇ πενестάτῃ Ἑλλάδι τίς ἔχει τοιαῦτα πλοῦτη,
ἢ ἂν τὰ εἶχε καὶ ἀπεφάσιζε νὰ καλλιεργήσῃ τὴν πολυώνυ-
μον Βικτωρίαν, πόσοι ἤθελον ἀναφωνήσῃ, καὶ δικαίως,
ὡς ἄλλοτε οἱ Ἀπόστολοι, ἐδύνατο τὸ φυτὸν τοῦ
τοπράθῃναι καὶ δοθῇναι πτωχοῖς!

Ο ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

Τοῦ 1852.

Οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν γνωρίζουσιν, ὅτι ὁ ἐν Τεργέ-
στη φιλόμουσος ὁμογενὴς Ἀμβρόσιος Στεφ. Π. Ῥά-
λη, φιλοτιμούμενος νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν πνευμα-
τικὴν τῆς πατρίδος ἐπίδοσιν, ἔθηκεν ἀπὸ τοῦ 1851
ἐτήσιον ποιητικὸν ἀγῶνα, ὅρισας μὲν ἡμέραν τῆς κρί-
σεως τούτου τὴν 4. Μαρτίου, καθ' ἣν πανηγυρίζεται
καὶ ἡ μνήμη τῆς ἐνάρξεως τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶ-
νος, ἐπιτρέψας δὲ τὴν κρίσιν εἰς τὸν πρύτανιν τοῦ Πα-
νεπιστημίου, καὶ τοὺς Καθηγητὰς τοὺς ὁποίους ἡ σύγ-
κλητος κατ' ἔτος ἤθελεν ἐπὶ τούτῳ ὀρίσει. Οἱ προχειρι-
θέντες κατὰ τὸ ἐνεστώδες ἔτος κριταί, ἐκτὸς τοῦ πρυτάνε-
ως Κ. Σπυρίδωνος Πήλληκα, ἦσαν οἱ καθηγηταὶ Κύριοι
Φίλιππος Ἰωάννου, Ἀλέξανδρος Ρ. Ραγκαβῆς, Στέ-
φανος Ν. Κουμανούδης καὶ Κωνσταντῖνος Παπαρρη-
γόπουλος. περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν τῆς ὁρισμένης

ἡμέρας, ἅμα μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς τε-
λετῆς, συνελθόντων ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν ὑπουρ-
γῶν τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων ἐντέλει, ἐτι δὲ
τοῦ τῶν καθηγητῶν συλλόγου καὶ πολυαριθμῶν φοι-
τητῶν καὶ ἀκροατῶν, ὁ Κ. Φίλιππος Ἰωάννου ἀνέ-
γνωσε τὴν περὶ τῶν ὑποβληθέντων ποιημάτων γενο-
μένην κρίσιν, τὴν ὁποίαν εὐχαρίστως, ἐλπίζομεν, θέ-
λουσιν ἀναγνώσει, ὅσοι δὲν ἤκουσαν, καὶ τούτου ἕ-
νεκα καταχωρίζομεν ἐνταῦθα διακόπτοντες, τὴν ἐξα-
κολούθησιν τοῦ ἀρθροῦ οἱ τελευταῖοι εἰκονομαχοί.

Ἡ Διττὴ ἑορτὴ, ἡ μὲν θρησκευτικὴ, ἡ δὲ πολιτικὴ
λαμπρύνει τὴν σήμερον ἡμέραν καὶ καλεῖ ἀπανταχοῦ
τῆς Ἑλλάδος τὸν χριστεπώνυμον λαὸν εἰς τοὺς ἱεροὺς
νκοὺς τοῦ ὑψίστου πρὸς δοξολογίαν τοῦ παναγίου καὶ
παναγίου αὐτοῦ ὀνόματος. Ἐνῶ ὡς χριστιανοὶ ἑορ-
τάζομεν σήμερον τὸ προοίμιον τῆς τοῦ ἀνθρωπίνου
γένους ἀπὸ τῆς πλάνης ἀπαλλαγῆς καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ
κράτους τοῦ πονηροῦ πνεύματος σωτηρίας, τελοῦμεν
ὡς Ἕλληνες τὴν ἐπέτειον μνήμην τῆς ἐνάρξεως τοῦ
μεγάλου ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἡμῶν ἐλευθερίας ἀγῶνος
καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἀπανταχοῦ θανόντων. Ἀλλ' ἦτο
ἄρα τοῦ ῥηθέντος ἀγῶνος μόνος ἡ κυριώτατος σκοπὸς
ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία; Ὅσον πολῦτιμος καὶ ἂν ἦναι
αὕτη, ὡς προαπαιτουμένη εἰς τὴν πνευματικὴν παν-
τὴς ἔθνους καλλιέργειαν καὶ ἀνάπτυξιν καὶ εἰς τὴν
εὐημερίαν αὐτοῦ καὶ δοῦξαν, δὲν περιλαμβάnei ὅμως
ἐν αὐτῇ πάντα τὰ ἀγαθὰ τῆς κοινωνικῆς τῶν ἀνθρώ-
πων ζωῆς, δὲν εἶναι αὐτάρκης πρὸς εὐημερίαν τῶν
ἐθνῶν, δὲν καθιστᾷ αὐτὰ μόνη ἐνδοξα παρ' ἀλλήλοις
καὶ σεβαστά. Καὶ τί λέγω τούτο; Οὐδ' αὐτὴ ἀπαξ
ἀποκτηθεῖσα διατηρεῖται καὶ ἀσφαλιζέται χωρὶς προ-
σφόρου παιδείας καὶ κοινωνικῶν ἀρετῶν, αἵτινες, καὶ
ἂν ἐνιαχοῦ φαίνωνται αὐτοφρεῖς, οὐδαμοῦ ὅμως καὶ
οὐδέποτε πολλαπλασιάζονται ἀσπαρτοι, οὔτε αὐξάνου-
σι καὶ καρποφοροῦσιν ἀνθρώποι. Ἡ πολιτικὴ ἄρα
ἐλευθερία δὲν εἶναι σκοπὸς τῶν ἐθνῶν τελικώτατος,
ἀλλὰ μέσον πρὸς τὸν τοιοῦτον σκοπὸν· ὅθεν καὶ τὸ
πέραν τοῦ ὑπὲρ ταύτης ἡμῶν ἀγῶνος, (ἂν καὶ οὗτος
πρέπει νὰ θεωρηθῇ πεπερατωμένος) κρίνεται εὐλόγως
ἀρχὴ ἄλλου ἀγῶνος ὑψηλοτέρου, τοῦ πνευματικοῦ,
ὅστις, ἐπισφραγίζων ἐκεῖνον, ἀσφαλιζει τὸ πολῦτιμον
αὐτοῦ ἔπαθλον διὰ τῆς προσηκούσης τῶν πνευμάτων
καλλιέργειας, διὰ τῆς διαπλάσεως τῶν ἡθῶν, διὰ τῆς
φυτεῖας τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν καὶ ἀρδεΐας. Ἀλλὰ
τί δύναται νὰ συντελέσῃ δραστηριώτερα εἰς τὴν πα-
ραγωγὴν τῶν ἀγαθῶν τούτων καὶ διατήρησιν παρὰ
τὴν ποίησιν, τὸ θεῖον τοῦτο πρὸς τὸν ἀνθρώπον δώρη-
μα; Αὕτη ἐξαίρει τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὴν
αἰθέραι ὕψη, ὅπου καθαρωτέρως δέχεται τοῦ θεοῦ φω-
τὸς τὰς ἀκτῖνας· αὕτη διὰ τῶν ζωηρῶν τῆς φαντα-
σίας εἰκόνων καὶ διὰ τῆς ἀρμονίας τῆς στιχομυθίας
θέλγει τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν καὶ ἀνοίγει αὐτὴν εὐ-
κολώτερα εἰς ὑποδοχὴν τῶν μεγάλων πρακτικῶν ἀ-
ληθειῶν, πρὸς ἃς ἄλλως δεικνύεται ἀπροσδιαιθετωτέ-
ρα καὶ ψυχρότερα. Αὕτη ἀναφλέγει τὸν ἔρωτα τῆς
ἀρετῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς δόξης, ἐνθουσιάζει τὴν
ψυχρανθεῖσαν φιλογένειαν, ἀναζωπυρεῖ τὴν σεβασθε-
σαν φιλοπατρίαν, καταστέλλει τὰ ἀγενῆ πάθη, κα-

τασιγάξει τὴν δύσσηχον φιλοτιμίαν καὶ κινεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς πράξεις κοινωφελείς καὶ ἡρωϊκάς, δι' ἃς καὶ ζῶν τιμᾶται ἐπὶ γῆς καὶ θαυμάζεται, καὶ θανὼν ὑμνεῖται καὶ μακαρίζεται. »

α Τὴν θαυμασίαν ταύτην τῆς ποιήσεως δύναμιν γινώσκων καλῶς ὁ ἔντιμος ἡμῶν ὁμογενὴς Ἀμβρόσιος Στεφάνου Π. Ῥάλλη, καὶ ὡς γνήσιον τῆς Ἑλλάδος τέκνον ἐπιθυμῶν νὰ συνεισφέρει τὸν ἑαυτοῦ εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάστασιν τῆς πατρίδος του, ἀπεφάσισε γενναιοφρόνως νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς νέους ἡμῶν ποιητὰς διὰ προσφόρου κατ' ἔτος ἀθλοθεσίας, τῆς ὁποίας τὴν κρίσιν ἀνέθεσεν εἰς τοὺς Καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου, τοὺς ὁποίους ἡ Συγκλήτος κατ' ἔτος ᾔθελεν ἐπὶ τούτῳ ὀρίσῃ. Καλῶς δὲ ποιῶν ὁ φιλόκαλος οὗτος ἀγωνοθέτης ὥρισεν ἡμέραν τοῦ ποιητικοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς κρίσεως τούτου τὴν κέ. Μαρτίου, καθ' ἣν ἐορτάζεται ἡ ἐνάρξις τοῦ πολιτικοῦ τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνος καὶ οἱ ἐν αὐτῷ ἀθλήσαντες μνημονεύονται ἐμφανῶς βέβαια διὰ τῆς διατάξεως ταύτης, ὅτι ὁ πολιτικὸς οὗτος ἀγὼν συνέχεται οὕτω φυσικῶς μετὰ τοῦ πνευματικοῦ, ὥστε τὸ πᾶν ἐκείνῳ γίνεται τοῦτου ἀρχή, καὶ ματαίᾳ ᾔθελεν εἶσθαι ἡ ἐν ἐκείνῳ ἀποκτηθεῖσα ἐλευθερία χωρὶς τῆς καλλιτεχνίας τοῦ πνεύματος καὶ τῆς διαπλάσεως τῆς καρδίας, τὴν ὁποίαν οὗτος καλῶς τελούμενος ὑπισχνεῖται. »

α Τοῦ ἀγῶνος τούτου, δευτέρου ἤδη τιθεμένου, ὥρισθημεν κριταὶ ὑπὸ τῆς Συγκλήτου, συμφώνως πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἀγωνοθέτου. Ἐπέμφθησαν δὲ εἰς τὴν Πρυτανεῖαν ἐντὸς τῆς πρὸς τοῦτο ὀρισθείσης ὑπὸ τῆς Συγκλήτου προθεσμίας καὶ ἐδόθησαν εἰς ἡμᾶς πρὸς ἐξέτασιν ἑξ̄ διάφορα ποιήματα, τὰ ἐξ̄ ἡς. α. τὸ Μέλλον τῆς Ἑλλάδος. β. ἡ Γρηγορία. γ. Ἕρμος τῇ ἐλευθερωθείσῃ Ἑλλάδι. δ. αἱ Θερμοπύλαι. ε. ἡ Εὐφροσύνη καὶ στ. τὸ στόμιον τῆς Πρεβέζης. Μετὰ δὲ τὴν προθεσμίαν ἐστῆλθον καὶ ἄλλα τρία ποιήματα· τὸ μὲν, τμημα τραγωδίας, φέρων ἐπιγραφὴν α. ὅτι κἀκεῖς φοβεῖται, ἡ ἐκ ψυχῆς ἐπιθυμεῖ, αὐτὸ καὶ ἐνθυμεῖται » τὸ δὲ, ἐπιγεγραμμένον τὸ ἀγαθολικὸν πνεῦμα, τὸ δὲ, τὸ τελευταῖον κακούργημα. Ἄν καὶ τὰ τρία ταῦτα ὡς ἐκπρόθεσμα δὲν ἔπρεπε νὰ ληρθῶσιν ὑπ' ὅψιν, ἐνομίσκαμεν καλὸν ὅμως νὰ ρέψωμεν ἐν βλέμμα καὶ εἰς αὐτὰ, διὰ νὰ ἴδωμεν, ἂν ἡ ἀξία αὐτῶν ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἐδύνατο νὰ δικαιώσῃ ἐξαιρέσιν τινα κατὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν πάντα τὰ ἐμπροθέσμως πεμφθέντα ποιήματα ᾔθελον κριθῇ βραχείου ἀνάξια καὶ ἐπομένως ἐμελλεν ὁ ἀγὼν νὰ μείνῃ ἀβράβευτος. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς ἐπιπληροῦς ταύτης θεωρήσεως ἐπείσθημεν, ὅτι τὰ ρηθέντα τρία ποιήματα ἦσαν κατώτερα πολλῶν τῶν ἐμπροθέσμως πεμφθέντων, ἐκρίναμεν αὐτὰ παραλείπεσθαι κατ' ἀμφοτέρους τοὺς λόγους, καὶ περιορίσθημεν εἰς τὴν τῶν λοιπῶν ἐξέτασιν. »

α Γούτων μετὰ τῆς προτικούς ἐπιστασίας ἐξέτασθέντων, τὸ μὲν ἐπιγεγραμμένον τὸ Μέλλον τῆς Ἑλλάδος ἐκρίθη παντὸς λόγου ἀνάξιον, διὰ τοῦτο δὲ μόνον ἵσως περιέργον, ὅτι ἐστιχοῦργήθη ὑπὸ τινος Τηίου στιχοποιοῦ, ἀμοιρήσαντος παιδείσεως καὶ διδασκαλίας καὶ ὅμως δεικνύοντος ὅχι μικρὰν περὶ τὸ

πλέκειν στίχους εὐχέρειαν. Οὗτος ἐφανερώσεν αὐτορμήτως εἰς ἡμᾶς ἑαυτὸν ὡς συντάκτην τοῦ ρηθέντος στιχοῦργήματος. Τρία ἄλλα ποιήματα· ἡ Γρηγορία ὁ Ἕρμος τῇ ἐλευθερωθείσῃ Ἑλλάδι καὶ αἱ Θερμοπύλαι, καίτοι μὴ στεροῦμενα πάσης ἀξίας, ἔχουσιν ὅμως πληρμελήματα τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα, καὶ ἀπολείπονται τῶν λοιπῶν δὴ τοσαῦτον, ὥστε οὐδὲν αὐτῶν οὐδεμίαν πρὸς βράβειον δύναται νὰ ἔχη ἀξίωσιν. Διὰ τοῦτο οὕτε ἠθέλωμεν μακρηγορήσῃ ἐνταῦθα περὶ αὐτῶν, ἐὰν δὲν ἐπιβόμβη ἐκ τῆς ἀναγνώσεως, ὅτι εἰς τοὺς ποιητὰς αὐτῶν, καὶ μάλιστα εἰς τὸν τῶν Θερμοπυλῶν, ἐνυπάρχουσι ποιήσεως σπέρματα, ἅτινα προσηκόντως θαλπόμενα καὶ καλλιεργούμενα δύνανται βαθμηδὸν νὰ ἐξελιχθῶσι, καὶ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν ὁποίων ὀφείλομεν διὰ τινος ὀδηγίας νὰ συντελέσωμεν. Καλὸν λοιπὸν ἐνομίσκαμεν καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἀγωνοθέτου συντελεστικώτερον νὰ μὴ περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὴν λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν καὶ κρίσιν τῶν προτερούντων ποιημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑποδεστέρων νὰ ὑποδείξωμεν τὰ παχυλότερα ἀμαρτήματα, διὰ νὰ καταστήσωμεν τοὺς ποιητὰς αὐτῶν προσεκτικωτέρους εἰς ἀποφυγὴν αὐτῶν ἐν τῷ μέλλοντι. »

α Ἡ Γρηγορία εἶναι ποίημα ἐπικόν, ἐκ πολλῶν ἀσμάτων συνιστάμενον, τῶν ὁποίων ὅμως μόνα τὰ δύο πρῶτα ἐπέμφθησαν εἰς ἡμᾶς. Ὁ ποιητὴς προτίθεται ἐν αὐτῷ νὰ ψάλλῃ τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα καὶ ἐξέλεξεν ὡς πρωτεύον αὐτοῦ πρόσωπον τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον, μετὰ τὸν ὁποῖον πιστεύει, ὡς λέγει ἐν τῷ προλόγῳ, ὅτι συνάπτονται φυσικῶς καὶ ἀδιάσπαστος αἱ διαφοροὶ σκηναὶ τοῦ ρηθέντος ἀγῶνος. Ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν ὑπ' ὅψιν τὸ ὅλον ποίημα, δὲν γνωρίζομεν, πῶς ὁ ποιητὴς πραγματοποιεῖ τὴν παράδοξον ταύτην ἰδέαν του. Πιστεύομεν ὅμως, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον· ἐκτὸς ἂν ὁ ποιητὴς, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀοιδίου ἐκείνου Ἱεράρχου, πλάσῃ τὸ φῆμα αὐτοῦ πανταχοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα ἐμφανιζόμενον, ἐμψυχῶν τοὺς Ἕλληνας, κατευνάζον τὰ πάθη, λύον τὰς διχονοίας καὶ ἐν εἰδῇ ξιφηφόρου ἀγγέλου ἐκφοβοῦντος τοὺς πολεμίους καὶ τρέποντος· ἀλλ' οὕτως ἀποβάλλει ὁ ἥρωες τοῦ ποιήματος τὰ συστατικά τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ μετὰ τούτων πᾶν ὅτι διεγείρει τὸν πρὸς αὐτὸν θαυμασμόν τῶν ἀνθρώπων, ὅστις ὁμολογεῖται ὅτι εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἐποποιίας. Ὁ ἡρωϊσμός δὲν ὑπάρχει ἄνευ πολεμίας τινὸς δυνάμεως, πρὸς ἣν ὁ ἄνθρωπος διαμαχόμενος καὶ κινδυνεύων, νικᾷ· ἀλλὰ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀπαλλαγὴν μετὰ θάνατον τῆς σαρκὸς καὶ τῶν ἐκ ταύτης ἀσθενειῶν καὶ παθῶν, συναπαλλάσσεται καὶ τοῦ πρὸς ταῦτα πολέμου καὶ καθίσταται ἐκτὸς τῶν κινδύνων, ὡς πνεῦμα καθαρὸν, ἡρωϊσμοῦ ἀνεπίδεκτον. Καὶ ἡ Ἑλληνικὴ δὲ ἀνδρεία κατὰ τὸν ἀγῶνα δειχθεῖσα, τὴν ὁποίαν προτίθεται ὁ ποιητὴς νὰ ὑμνήσῃ, ᾔθελεν ἀποβάλλει ἐν τῇ βεβιωμένη τοιαύτης ἐπικουρίας τὸ πλεῖστον τῆς ἀξίας τῆς ἡμέρας. Ἐν γένει τὸ πραγματικὸν τοῦ ποιήματος ἢ ἀνάπτυξις τῆς ὑποθέσεως αὐτοῦ καὶ οἰκονομία ἔχει πολλὰ τὰ ἀδόκιμα καὶ ψεκτέα· οὕτως εἰς δύο ἄλλα ἄσματα δὲν περικταται ὁ ποιητὴς, ἡμῶν τῆς λυσι-

σώθῃ παραφύρην τοῦ Σουλτάνου, ἀκούσαντος τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὰ ἄγρια κατ' αὐτῶν βουλευόμενα· καὶ ταῦτα δὲ χωρὶς φυσικότητος καὶ ἐν ἐκτάσει λίαν κοπωτικῇ τῆς διανοίας τοῦ ἀναγνώστου. Ἐν δὲ προσωπογραφίῳ καὶ τοπογραφίῳ, τῶν ὁποίων ἡ εὐκαιρία καὶ μετὰ φειδοῦς χρῆσις κοσμεῖ τὰ ποιήματα, γίνεται εἰς τὰ ῥηθέντα δύο ἄσματα τοσαύτη κατάχρησις, ὥστε μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν αὐτῶν καὶ τῶν παραβολῶν, μὲ τὰς ὁποίας πλατύνονται, ὀλίγιστον ὑπελίπεται τὸ πραγματικόν. Πολλὰ προσέτι ἐν τῷ ποιήματι τὰ ἀπίθανα, πολλοῦ συνάπτονται ἐν αὐτῷ ἀσυμβιβαστοὶ ἔννοιαι· ἢ συγκεχυμένα καὶ ἀτοποι, εἰς τὰς ὁποίας ἀρμόζει τὸ τοῦ Ὁρατίου *Velut aegri somnia vanae finguntur species*. Ἐξετάζοντες δὲ τὸ εἶδος, ἐν ᾧ τὰ πράγματα παριστάνονται, εὐρίσκομεν, ὅτι αἱ παραβολαὶ καὶ εἰκόνες οὐχὶ μόνον συσσωρεύονται οὕτως, ὥστε πολλοῦ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα παριστάνεται διὰ δύο ἢ τριῶν συνεχῶν εἰκόνων, καὶ τούτων ἐνίοτε ἀσυμβιβάστων, ἀλλὰ καὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λίαν συγκεχυμένα καὶ ἀόριστοι, ὅμοιοι μὲ τὰ ἄστατα ἐκείνα σχήματα, τὰ ὁποῖα τὰ ὑπ' ἀνέμου κινούμενα καὶ ἀπαύστως μετασχηματίζόμενα νέφη λαμβάνουσιν, ἢ φαίνονται μᾶλλον ὅτι λαμβάνουσι, καὶ τὰ ὁποῖα, προτοῦ νὰ συντελεσθῶσι, διαλύονται, ἢ μεταμορφοῦνται ἐξαίφνης καὶ παραδόξως εἰς ἕτερα πάντη ἀνόμοια. Ὁ ποιητὴς τῆς Γρηγοριάδος ἀφίνει τὴν φαντασίαν τοῦ πολλοῦ νὰ τρέχῃ ἀχάλινος, ἀποπτύουσα τὸν εὐθυντήριον τῆς κρίσεως χαλινόν. Πιστεύων δ' ἴσως ὅτι τὸ ἀψίθυμον, τὸ γλαφυρόν, τὸ κομφόν, τὸ χαρίεν δὲν εἶναι τῆς ποιήσεως ἀρεταί, διώκει πανταχοῦ τὸ ὑψηλὸν καὶ παθητικόν, ἀλλ' ἐκπύπτει συχνὰ εἰς τὸ τιρατῶδες, ἢ φυσηματῶδες καὶ ὑπόκενον, καὶ εἰς τὸ ψυχρὸν ἢ παρένθυρον, συγγέων πολλοῦ μὲ τὸν Ἑλικῶνα τὸν Κιθαιρῶνα· φαίνεται δὲ νομίζων, ὅτι τὸ ὕψος δὲν συνίσταται, εἰμὴ εἰς τὴν ἀμέτρητον ἔκτασιν τῶν φυσικῶν ἀντικειμένων καὶ εἰς τὰς τεραστίας ἐνεργείας τῶν φυσικῶν δυνάμεων διὰ τοῦτο συχνότατα παριστάνονται ἐν τῷ ποιήματι ὄρη, βάραθρα, ὠκεανοὶ, ἀβυσσοὶ, σεισμοὶ, θύελλαι, ἀστραπαὶ, βρονταί, πάταγοι καὶ τὰ ὅμοια, ὑφ' ὧν κατακοπούμενος, κατακλονούμενος καὶ καταβροντώμενος ὁ ἀναγνώστης εἰς μάτην ζητεῖ μικρὰν διανάπausιν. Τὸ δὲ πνευματικὸν ὕψος τὸ εἰς τὰς καταπληκτικὰς ἐνεργείας τῆς πνευματικῆς δυνάμεως συνιστάμενον, καὶ μάλιστα τὸ ἠθικόν, ὅπερ ἐμφαίνεται εἰς τὴν ἀδάμαστον βούλησιν τὴν πρὸς πᾶν ἐμπόδιον ἀνευδότης ἀντιπαλαίουσαν καὶ παντὸς κινδύνου καταφρονούσαν, ἢ ἀγνοεῖται ἢ παρὰ τὸ προσῆκον ὀλιγορεῖται. Καὶ ὅμως τί ὑψηλότερον παρὰ τοὺς λόγους ἐκείνους τοῦ Ἑκτορος, ἐνστίχους 371-372 τῆς Ἰλιάδος, δι' ὧν ἐξομολογεῖται τὸ ἀτρόμητον τοῦ τρωῆς ἥρωος ἦθος;

Τὸ δ' ἐγὼ ἀντίος εἶμι, καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν,
Μὲν ἰὲ χεῖρας ἔοικε, μένος δ' αἰθῶνι σιδήρῳ.
Τὸ ὕψος τερνὸν παρὰ τοὺς πρὸς τὸν Ἑρμῆν λόγους τοῦ Προμηθέως, τῇ ἐπώνυμῳ αὐτοῦ τραγωδίᾳ τοῦ Αἰσχύλου, ἢ τοὺς πρὸς τὸν τύραννον Κρέοντα λόγους τῆς Ἀντιγόνης ἐν τῇ ὀμώνυμῳ αὐτῇ τραγωδίᾳ τοῦ Σοφοκλέους, δι' ὧν ἐμφαίνεται τὸ ἀδάμαστον φρόνημα τοῦ Τιτᾶνος καὶ ἡ καρτερὰ καὶ ἀπτόητος τῆς ἡρώιδος εὐσέβεια; Προσέτι ἡ λέξις τῆς Γρηγοριάδος ἐξοιδανίει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀποδανίει ληκύθειος· ἢ δὲ στιχουργία εἶναι λυρική καὶ διὰ τὴν ποικιλίαν τῆς ἀνάρμοστος εἰς ἐπικὸν ποίημα, ὅ,τι καὶ ἂν λέγῃ ὁ ποιητὴς ὑπεραπολογούμενος αὐτῆς, εἰς τὸν πρόλογόν του· καὶ στίχοι δὲ τινες χωλαίνουσι, δι' ἑλλειψιν συλλαβῆς ἢ περισσεύαν· ἐπὶ πᾶσι τούτοις τὸ ποίημα γέμει λεκτικῶν ἀμαρτημάτων, ἐξ ὧν δεικνύεται, ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν ἐμελέτησεν ἱκανῶς τῆς γλώσσης τοῦ τῆν Γραμματικῆν, οὔτε ἐπεμελήθη νὰ γνωρίσῃ τὴν δύναμιν τῶν λέξεων, τὰς ὁποίας μεταχειρίζεται (α).

Ὁ δὲ ὕμνος τῇ ἐλευθερωθείσῃ Ἑλλάδι, ἐκ στίχων διμέτρων τροχαϊκῶν ἀνομοιοκαταληκτῶν συγκείμενος, εἶναι, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς δηλοῦται, ποίημα λυρικόν· ἀλλ' ἡχημα λύρας χαλαρὰς καὶ ἀτόνου. Περιέχει μὲν πολλὰς ἐννοίας καὶ εἰκόνας καλὰς καὶ ἐμφαίνει ἀνάγνωσιν ἱκανὴν καὶ κρίσιν· ἀλλὰ στεγνὰ ὕψους ποιητικοῦ καὶ δυνάμεως· ὥστε ἐὰν λυθῇ τὸ μέτρον καὶ τηρηθῶσιν αἱ λέξεις καὶ φράσεις, δὲν μένει τι σχεδόν, χαρακτηρίζον τὸ σύνθεμα ὡς ποίημα, καὶ ποίημα λυρικόν· ἐπὶ τούτοις ἱκανοὶ στίχοι χωλαίνουσι καὶ ἐνταῦθα. Εἶναι δὲ ὁ ὕμνος οὗτος, θεωρούμενος κατὰ τὴν ὀρθολογίαν, πολὺ ἀνώτερος τῆς Γρηγοριάδος, δὲν καθαρεύει ὅμως οὐδ' οὗτος ἀμαρτημάτων γραμματικῶν.

Αἱ δὲ Θερμοπύλαι εἶναι διήγησις ἐπικὴ, ἱστορικὴν ὑπόθεσιν ἔχουσα, τὴν πολυθρύλλητον ἐν Θερμοπύλαις μάχην τῶν τριακοσίων Σπαρτιατῶν. Τὸ ποίημα τοῦτο εἶναι βεβαίως πολὺ τῇ Γρηγοριάδος καὶ τοῦ ῥηθέντος ὕμνου ἐπιτυχέστερον· ἢ στιχουργία αὐτοῦ εἶναι ἀκριβὴς, τὸ λεκτικὸν καθαρὸν καὶ ἔντονον, ὀλίγιστα ἔχον γραμματικὰ ἀμαρτήματα (β)· ἀλλὰ δὲν καθαρεύει ἐννοιῶν πλημμελῶν (γ) οὔτε τεχνολογικῶς βασιανίζομενον εὐρίσκεται δόκιμον. Πολλὰ τῶν πλημμελημάτων, ἀτινα ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω εἰς τὴν Γρηγοριάδα, ἀναφαίνονται καὶ ἐνταῦθα, ἀλλὰ πολὺ σπανιώτερον· βεβαιωμέναι δηλονότι μεταφοραὶ, εἰκό-

α) Παραδείγματα ἐκ τοῦ ποιήματος εἰς κύρωσιν τῶν λεγομένων δὲν φέρομεν ἐνταῦθα· διότι εἶναι πολλότατα.

β) Π. χ. Τῆς νόστου (τοῦ νόστου), κολοσσαῖον (κολοσσαῖον), προῖωνίζον ὁ τυδεὺς· Δημόφιλος γλαυκῶπις (γλαυκώπης, σκυμένον, ὁ Μαλίας, ἢ Ἀλπήνη, ἢ Ἀλπηνός ἢ Ἀνθηλος) ἢ Ἀνθηλὴ ἐμέτε (ἐμεῖ) ἐρυθροῦν (ἐρυθρόν) καταρράκτην. στίβη (στιβὰς) νεκρῶν.

γ) Π. χ. Κελαδῶν κρότος· σκὰ τὸ σῶμα γιγαντώδης ἢ Μυρτώ προβαίνει μὲ ὀλίσθημα αἰφνιδίον· κραυγὴ μιᾶς ὁρᾶς καὶ ἀνδρείων ἢ καὶ γαλκώστομος ἐντὸς τοῦ οὐρανοῦ· ἀγὼν διηνεὴς μελέτης· ὁ Ζεὺς ἐπιβλέπει τὴν μάχην ἐκ τοῦ χάους! στ. 374-372.

δ) Ἐνῷ ἕκαστος Ἕλλην πολεμεῖ μίαν ὀλόκληρον ἐκ τῶν φυλῶν τῆς Ἀσίας, ἀγέλη (Ἑλλήνων) σπαράττει ἀγέλην (Περσῶν)! στ. 366-368.

ε) Τὸ περικλεῖον τὸν κεραυνὸν σύννεφον σιγᾷ καὶ ὁμοῦς ῥίπτει ὀλόγυρα κροτοῦντα νέφη, στ. 43=46.

ς) Ἐνῷ ὁ Βρασιδᾶς ὀνομάζεται τὸ φῶς τοῦ ἄδου, ῥηγνύει ὡς πᾶρ δ α λ ι ε τῶν μῆδων τὰς ἀγέλας, στ.

ζ) Οἱ πυρφόροι μυκτῆρες τῶν ἡραστῶν ἐκσπῶνται φρικτεῖς ἐκ τοῦ σπινθῆρος.

η) Ὁ Μ. πρὸς τὸν Βρασιδᾶν τὸ ὕψος τῆς ἐντόσε!

νες συγκεχυμένοι και ἐπομένως στερούμενοι φυσικότητος· (α) κατάχρησις τῶν εἰκόνων καὶ παραβολῶν, ὥσπερ μὴ ἐδύνατο ὁ ποιητὴς νὰ παραστήσῃ τι καλῶς ἐν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ μορφῇ. Ἐνθ' δὲ αἱ εἰκόνες σκοπὸν ἔχουσι νὰ παραστήσωσιν εἰς τὴν φαντασίαν τὰ πράγματα ζωηρότερα, ὁ ποιητὴς τῶν Θερμοπυλῶν μεταχειρίζεται ἐνίοτε εἰκόνας δι' ὧν αὐτὰ παριστάνονται γνωφωδέστερα καὶ θαλωτέρα παρὰ κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν ὄψιν (β). Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ εἰδους· περὶ δὲ τῆς ὕλης ἦτο· τῆς ὑποθέσεως τοῦ ποιήματος καὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς σημειούμεν, ὅτι τὰ διάφορα αὐτοῦ μέρη δὲν ἔχουσι τὴν φυσικὴν ἐκείνην συνάφειαν καὶ ἀλληλουχίαν, ἥτις ἀπαιτεῖται εἰς σύστασιν ὀργανικοῦ τινος ὅλου· διότι τινὰ αὐτῶν φαίνονται ἀσυντελεῖ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ὅλου παραωρήματα. Προσέτι μένει ἀμφίβολον, ἂν τὸ πρωτεύον ἐν τῷ ποιήματι πρόσωπον ᾦναι ὁ Λεωνίδας, ἢ ὁ ἀνεψιὸς τούτου Βρασιδᾶς. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος συχνότερα καὶ ἐνεργότερος ἐμφανίζεται, πιθανὸν ὅτι αὐτὸς εἶναι καὶ πρωτεύον τοῦ ποιήματος πρόσωπον. Καὶ ὅμως ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ μένει λίαν ἀόριστος, ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν οὔτε ἐτχεδιάσθη· αἱ δὲ θέσεις εἰς τὰς ὁποίας καὶ ὁ Βρασιδᾶς καὶ τὰ λοιπὰ πρόσωπα παριστάνονται οὔτε ἐπιτήρηται εἶναι νὰ δείξωσιν εἰς ἡμᾶς τὸν ἰδιάζοντα ἐκάστου αὐτῶν χαρακτήρα, οὔτε ἔχουσι τι διειργερτικὸν τῆς προσοχῆς τοῦ ἀναγνώστου καὶ προσδιαθετικὸν τῇ; ψυχῆς αὐτοῦ. Ὁ ποιητὴς, μιμούμενος ἴσως τοὺς μυθιστοριογράφους, ἔκρινε καλὸν νὰ ἐισαγάγῃ καὶ τὸν ἔρωτα ὡς ἐλατήριον τοῦ ἥρώος του. Τοῦτο εἶναι κατὰ τὴν ἱστορίαν ἀπίθανον· διότι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου οἱ παρακολουθήσαντες τὸν Λεωνίδα εἰς τὰς Θερμοπύλας τριακῆσιοι Σπαρτιάται ἦσαν πάντες παῖδων πατέρες. Ὁ Λεωνίδας τότε ἦγε ἐς Θερμοπύλας, ἐπιλεξάμενος ἄνδρας τοὺς κατεστειώτας τριηκοσίους, καὶ τοῖσι ἐτύγχανον

παῖδες ἑόντες. (Πολύμνια. 205). Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ποίησις εἶναι ἐλευθερά θυγάτηρ τοῦ πνεύματος καὶ ἀπὸ τῆς ἱστορίας ἀνεξάρτητος ὡς δὲ τοιαύτη δὲν πρέπει νὰ φέρεται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς ἱστορίας διὰ νὰ δίδῃ λόγον περὶ παντὸς ἔργου ἑαυτῆς, δὲν ἠθέλομεν νομίσῃ κατακριτέαν τὴν ῥηθεῖσαν πρὸς τὴν ἱστορίαν ἀντίφασιν τοῦ ἐν τῷ ποιήματι ἔρωτος τοῦ Βρασιδᾶ, ἂν τὸ πρᾶγμα εἶχε τοῦλάχιστον τὴν ἐσωτερικὴν πιθανότητα, τὴν ὁποίαν ὀφείλει ὁ ποιητὴς νὰ τηρῇ, καὶ ὅταν πλάττῃ τι πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν ἐναντίον. Ἀλλὰ τίς πιθανότης ὑπάρχει, ὅτι παρθένος Λάκαινα καὶ παρθένος ἄγνη, ὁποῖαν καὶ ὁ ποιητὴς (στ. 270) παριστᾷ καὶ οἱ ἐν τοῖς ποιητικοῖς πλάσμασιν αἰετλητέοι κανόνες τοῦ πρέποντος ἀπαιτοῦσι νὰ θεωρῶμεν τὴν τοῦ Βρασιδᾶ ἐρωμένην Μυρτώ, ἥθελε καταλίπει μετημφιεσμένη καὶ ἐνοπλος τὴν πατρικὴν τῆς οἰκίαν μετὰ τὴν πρὸς τὰς Θερμοπύλας ἐκστράτευσιν τῶν τριακοσίων, ἥθελε παρακολουθήσῃ μακρόθεν τὸν εἰς μάχην καὶ εἰς τὸν θάνατον βαδίζοντα στρατὸν, διὰ νὰ παραμονεύῃ εἰς τὰ παρὰ τὸν ὁδὸν δάτη τῆς Οἴτης, νὰ κλέπτῃ ἐνίοτε βραχειάν τινα μετὰ τοῦ ἐραστοῦ ὁμιλίαν καὶ δι' ἀκαίρων ἐρωτικῶν συνεντεύξεων, διὰ τῆς ἀντιτάξεως τοῦ ἰδίου τῆς ἔρωτος εἰς τὸν ἔρωτα τῆς πατρίδος, νὰ καθιστᾷ τὸν ἥρωα ἀθυμότερον εἰς τὴν πλήρη ἐκτέλεσιν τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος; Τοῦτο βέβαια δὲν συνάδει μὲ τὸν πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν Λακωνικῶν τῆς καρδίας τῶν ὁποίων ἀπόλυτος ἀρχὸν ἦτο τῆς πατρίδος ὁ ἔρως, καὶ αἵτινες ἐνεθάρρουν μᾶλλον τοὺς ἀγαπητοὺς τῶν εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς Πατρίδος κινδύνους καὶ ἐλογίζοντο ἀνάξιον τῆς ἀγάπης τῶν τὸν ἄθυμον ἢ βραδύν περὶ τὴν πλήρωσιν τοῦ ἱεροῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος. Ἐπειτα τί σημαίνει τὸ πρόσωπον τοῦ ἱερώος, ὅπερ εἰσάγεται αἰφνιδίως χωρὶς τινος προπαρασκευῆς; καὶ τί συντελεῖ ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὅλου μύθου;

Εἰς τὰς συντόμους ταύτας παρατηρήσεις ἡμῶν ἐπὶ τῶν ῥηθέντων τριῶν ποιημάτων, τῆς Γρηγοριάδος, τοῦ ὕμνου τῇ ἐλευθερωθείσῃ Ἑλλάδι καὶ τῶν Θερμοπυλῶν, νομίζομεν σκόπιμον νὰ προσθέσωμεν παραίνεσιν τινα πρὸς τοὺς ποιητὰς αὐτῶν. Ἐπειδὴ τὰ ῥηθέντα ποιήματα, καὶ μάλιστα αἱ Θερμοπύλαι, καὶ τοῖ ἐχόντα ἐλείμματα οὐκ ὀλίγα, ἐμφαίνουσιν ὅμως εὐφυῖαν τινὰ καὶ ἱκανὴν φαντασίαν, ἀλλὰ χρῆζουσιν ὁδηγίας καὶ ρυθμίσεως, προτρέπομεν αὐτοὺς νὰ ζητήσωσι τοιαύτην ὁδηγίαν καὶ ρύθμισιν εἰς τὴν μελέτην τεχνολογικῶν περὶ ποιήσεως συγγραμμάτων καὶ εἰς τὴν ἐνδελεχῇ ἀνάγνωσιν τῶν ἀριστουργημάτων τῶν γνησίων τῶν Μουσῶν θεραπεύοντων, ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ δαιμόνιον πνεῦμα δημιουργεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐξ ἐμφύτου τινὸς ὁρμῆς καὶ ὑπ' αὐτῆς καὶ μόνης ὁδηγεῖται εἰς τὴν δημιουργίαν του· τὰ δὲ δημιουργήματα αὐτοῦ, καὶ τοῖ μὴ κατὰ τοὺς μέχρι τοῦδε γνωστοὺς καὶ παραδεδογμένους κανόνας γενόμενα, τηροῦσιν ὅμως τὸν γενικὸν καὶ διὰ λέξεων ἀνεξήγητον κανόνα τῆς φύσεως, ὅστις εἰς οὐδὲν τεχνολογικὸν σύγγραμμα περιέχεται, ἀλλ' ὑπόκειται βάσις τε-

α) Ὁ Βρασιδᾶς ἀνελήφθη ἄφαντος ὡς πυρὴν γλῶσσαι. Τὸ πᾶν ὑπόκειται εἰς βῆμα μόνον ἐν· στ. 186. Οἱ ἄνεμοι φέρουσιν τοὺς ὁλοὺς οὐρανούς τῶν σπαιρόντων· σπλάγγων τῶν πολεμιστῶν· στ. 291-292, (οἱ ὁλοὺς μοῖ τῶν σπαιρόντων σπλάγγων εἶναι οἱ ἀλαλαγμοὶ τῶν πολεμιστῶν.)

β) Οὕτως ὁ ἀναξ' Ἡφαιστος τὸ ἀριστούργημα του Δωρήσας εἰς τὴν Θέτιδα, ἐξήτει ἄλλο μᾶτην· Κῦμα χρυσοῦ καταγαγὼν ἐπὶ τὸν ἄκρον αὐτοῦ.

γ) Διὰ τῆς φίλης Κύπριδος τὸν στρατὸν ἐλάττην. Ἐν τῷ προλόγῳ.

στ. 75-77. Ὁ στρατὸς τῶν Σπαρτιατῶν κινεῖται ἔνθους διὰ τὴν μάχην, καὶ ὅμως, ἐνθὺ κινεῖται, παραβάλλεται μετὰ τῶν βουόνων ἀνὰ πτόν, φλέγον, πυρπολοῦν· τὸ δάσος δὲν κινεῖται, δὲν φλέγει· οὔτε πυρπολεῖ, ἀλλὰ φλέγεται, πυρπολεῖται. Πῶς μὲ δάσος φλεγόμενον δύναται νὰ παραβληθῇ ὁ κινούμενος στρατὸς καὶ στρατὸς ἀρχαῖος, μὴ ἔχων πυρπολὰ ὅπλα; στ. 258. Μὴ φρενελᾶτις αἵματος ὁσμὴ τυραννὴ τοῦ θνητοῦ;

δ) Τὴν ζωηρὰν π. χ. εἰκόνα τοῦ περὶ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου ὑψομένου κυκλοῦ τῶν θαλασσοκεπῶν ὁρέων θαλῶναι ὁ ποιητὴς διὰ τῆς πρὸς τιθεμένης ἐξῆς παραβολῆς

ε) Ὁς κλείουν πλοῦτον μαγικὸν βουνὰ φαντασιώδη· Καὶ μένουσιν αἱ αἰώνιον σιγὴν μυστηριώδη.

χνολογικῆς θεωρίας. Τίς διδάσκει τὴν ἀνδρόν τα ἀρμονικὰ καὶ ἡδεῖα ἐκεῖνα μέλη, τὰ ὅποια ὑπὸ τῆς ἐαρινῆς αὔρας μεθυσκομένη ἐκχέει ἀπὸ τῆς πυκνῆς τῶν σκιαρῶν θάμνων φυλλάδος; Ἡ αὕτη ἐσωτερικὴ καὶ μυστηριώδης δύναμις ὁδηγεῖ καὶ τὸν δαιμόνιον ποιητὴν εἰς τὴν ποίησιν. Ὁ Αἰσχύλος, ὁ ἀθάνατος ἐκεῖνος τῆς τραγωδίας πατήρ, ἐποίει ἀριστα, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ διατί οὕτως ἐποίει καὶ χωρὶς νὰ δύνηται νὰ δώσῃ εἰς ἄλλον λόγον τῆς ποιήσεώς του· διὸ καὶ ὁ Σοφοκλῆς, κατὰ τὸν Ἀθήναιον (Βιβλ. α. § 39), ὡλεείδεν αὐτῷ, ὅτι εἰ καὶ τὰ δέοντα ποιεῖ, ἀλλ' οὐκ εἰδώς γε. Ταῦτα εἶναι ἀληθῆ καὶ ἀντιβῆναι ἀνεπίδεκτα· ἀλλὰ τὰ δαιμόνια πνεύματα εἶναι σπάνια· ἐκτρέπονται δὲ καὶ ταῦτα ἐνίοτε τοῦ ὀρθοῦ, ὥστε ἡ γνώσις τῶν κανόνων, τοὺς ὁποίους οἱ τεχνολόγοι διὰ μακρῶς καὶ ἀκριβοῦς ἐρεῦνης ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων ἐξήγαγον, καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐξαίρετων ἐκείνων ποιημάτων, τὰ ὁποῖα ἡ σύμφωνος τῶν αἰώνων κρίσις ἐπεδοχίμασε καὶ τὸ κεκαλλιεργημένον τῶν ἀνθρώπων πνεῦμα ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ ἐθαύμασεν, εἶναι ἀναγκαῖα εἰς πάντα νέον ὀργῶντα πρὸς τὴν ποίησιν καὶ ὀρεγόμενον τοῦ ἀμαρῶντος αὐτῆς στεφάνου.

Ἀπομένει ἤδη εἰς ἡμᾶς νὰ λαλήσωμεν περὶ τῶν δύο ὑπολοίπων ποιημάτων· τῆς Εὐφροσύνης δηλονότι καὶ τοῦ Στομίου τῆς Πρεβέλης, ἅτινα ἐκρίθησαν προτιμότερα τῶν μέχρι τούδε ἐξετασθέντων.

Ἡ μὲν Εὐφροσύνη εἶναι ποίημα μυθιστορικόν, ἀνῆκον ὡς τοιοῦτο εἰς τὸ γένος τῆς διηγηματικῆς ποιήσεως. Πρὸ πάντων πᾶρατηροῦμεν, ὅτι ἡ διάλεκτος τοῦ ποιήματος δὲν εἶναι οὔτε ἡ δημώδης, οὔτε ἡ ὑψηλότερα ἐκείνη καὶ καθαρωτέρα, τὴν ὁποίαν ἤδη οἱ λόγιοι τοῦ ἔθνους μεταχειρίζονται, ἀλλὰ μίγμα ἐξ ἀμφοτέρων. Οἱ δὲ στίχοι ὑφαίνονται κατὰ τὸν κανόνα οὐχὶ τῆς Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ τῆς Ἰταλικῆς στιχουργίας, καθ' ὃν πανταχοῦ σχεδὸν, ὅπου συνέρχονται δύο συλλαβαί, τῶν ὁποίων ἡ ἡγουμένη λήγει εἰς φωνῆεν, ἡ δ' ἐπομένη ἀρχετα ἀπὸ φωνήεντος, συνεκφωνοῦνται αἱ δύο ὡς μία (α). Ἐκ τούτων καὶ ἐκ τῆς χρήσεως λέξεων ἰδιαζουσῶν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς ἀδελφῆς Ἑπτανήσου συμπεραίνεται, ὅτι ὁ ποιητὴς εἶναι Ἑπτανήσιος. Ὁ μῦθος τῆς Εὐφροσύνης εἶναι πεπλατμένος, ἀλλὰ φυσικὸς, παριστάνων πιστῶς τὸν χρόνον εἰς ὃν ὑποτίθεται, ἥτοι τὸν περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Καὶ τοῦτο τὸ ποίημα ἐπέμφθη κατὰ δυστυχίαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἀτελές· διότι δύο μόνον ἐκ τῶν συνιστῶντων αὐτὸ ἀσμάτων διεβιβάσθησαν εἰς ἡμᾶς, καὶ τούτων τὸ δεύτερον ἔχει

μέγα τι ἐν τῷ μέσῳ χάσμα. Ὅθεν δὲν δυνάμεθα νὰ φέρωμεν κρίσιν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν περὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ ὅλου, περὶ τῆς πλοκῆς αὐτοῦ καὶ λύσεως. Κρίνοντες ὅμως ἐκ τοῦ προτεθέντος ἡμῖν τοῦ ποιήματος μέρους, πιστεύομεν, ὅτι καὶ τὰ λοιπὰ δὲν θέλουσιν εἶσθαι πρὸς τοῦτο ἀσύμπτωτα καὶ κατώτερα. Ἡ Εὐφροσύνη, ὡραία νεᾶνις Χία (ἴδε στρ. 166), τῆς ὁποίας οὔτε τὸ γένος, οὔτε τὰ λοιπὰ τοῦ βίου περιστατικὰ δηλοῦνται εἰς τὰ προκείμενα δύο ἄσματα, εἶναι τὸ πρωτεῦν πρόσωπον, ἡ ψυχὴ, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ποιήματος. Ἐλατήρια τῶν πράξεων τῆς εἶναι ὁ ἔρως καὶ ἡ θρησκεία, ἅτινα ταλαντεύουσι τὴν καρδίαν τῆς· ὑπερνικᾷ ὅμως ἐν αὐτῇ πάντοτε τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα, ὅπερ πολλὰκις ὀλισθαίνουσιν κρατεῖ τὴν νεάνιδα, πεσοῦσιν τὴν ἀνεγείρει. Δι' ἔρωτος ἄγνωστου συνδέεται αὕτη μὲ τὸν Εὐνομον, νέον Χιον, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν γνωρίζομεν ἄλλο ἐκ τῶν προκείμενων ἀσμάτων, εἰμὴ ὅτι ἦτο εὐγενὴς τὴν ψυχὴν, φιλότιμος, πνέων μῖσος κατὰ τῶν τυράννων τῆς πατρίδος του, καὶ ἀνυπόμονος νὰ δράμῃ εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας αὐτῆς προσδοκώμενον ἀγῶνα. Ἡ Εὐφροσύνη ὅμως ἀναρπάζεται ὑπὸ τινος θηλυμανοῦς Σατράπου καὶ μεταφέρεται εἰς φρούριον τι τοῦ Ἑλλησπόντου, ὅπου τρία ἔτη ζῇ εἰς τὸν γυναικωνίτην τοῦ βαρβάρου κατὰ κλειστος, ἀνθισταμένη ἐπιμόνως καὶ καρτερικῶς εἰς πάσας τὰς ἐρωτικὰς αὐτοῦ προτάσεις. Τὴν ἐπίμονον ταύτην ἀντίστασιν τῆς μόνος ἐπὶ τέλους ἔσχεσε νὰ νικήσῃ ὁ σφοδρὸς πρὸς τὸν αἰχμαλωτισθέντα Εὐνομον ἔρως τῆς, τοῦ ὁποίου τὴν ζωὴν ἀπειλούμενην εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Σατράπου διὰ τούτου μόνου τοῦ μέσου νὰ σώσῃ ἐδύνατο. Ἀλλ' ἅμα ἡσθάνθη τὸν μολυσμὴν τῆς, ἀπεφάσισε νὰ ἀποπλύνῃ αὐτὸν εἰς τὸ αἶμα τοῦ τυράννου τῆς κοιμωμένου. Τοῦτο δὲ καρτερικῶς ἐκτελέσασα, φεύγει τὴν ἰδίαν νύκτα πρὸς τὸ παράλιον, ὅπου εὐροῦσα περὶδεμένη ἀκάτιον ἀνθρώπων ἔρημον, εἰσπνῆξεν εἰς αὐτὸ καὶ λύσασα τὸ ἀπόγειον παραδίδεται εἰς τὰ κύματα τῆς θαλάσσης καὶ τοὺς ἀνέμους, ὅν ὦν φέρεται εὐτυχῶς εἰς ἔρημόν τινα παραλίαν τῆς Χίου, κατεστραμμένης ἤδη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἐκεῖ πλησίον ἐκφέρουσι συγχρόνως τὰ κύματα, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ἀκόμη τοῦτο ἡ Εὐφροσύνη, καὶ τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ ἐραστοῦ τῆς, τοῦ ὁποίου αἱ τύχαι καὶ ὁ θάνατος, ἄγνωστα εἰς ἡμᾶς μέχρι τούδε, δηλοῦνται βέβαια εἰς τὰ ἀκόλουθα τοῦ ποιήματος ἄσματα. Ἐκεῖ ἀποβάσας ἡ νεᾶνις τὴν νύκτα, καὶ περικυκλουμένη ὑπὸ ἐρημίας ἀλάλου, μεγαγχορικῶς φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ ὠχροῦ φωτὸς τῆς Σελήνης, κυριεύεται ὑπ' ἀπελπισίας καὶ ὁρμῇ νὰ πέσῃ καθ' ὑψηλοῦ τινος κρημνοῦ, διὰ νὰ δώσῃ πέρας εἰς τὴν ὀδυνηρὰν καὶ βαρυσμηνὴν ζωὴν τῆς. Ἀλλ' αἴφνης ἡ πραῦντικὴ τῆς θρησκείας φωνὴ ἐνηχήσασα εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας τῆς τὴν κωλύει ἀπὸ τοιαύτης θεοστυγοῦς πράξεως καὶ τῇ ἐμπνέει ὑπομονήν. Ἦρχισε λοιπὸν νὰ καταβαίνει τὴν κρημνὸν ἐκεῖνον, ὀλισθαίνουσα κατὰ πᾶν βῆμα καὶ κινδυνεύουσα νὰ κρημνισθῇ εἰς τὸ βάραθρον, ὅτε παρυσιαίζεται αἰφνιδίως εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τῆς ἡ σεβασμὴ βορρῇ γέροντος ἐρημίτου, ὅστις μετὰ τὴν καταστροφὴν, ὡς φαίνεται, τῆς πατρίδος του καὶ τὴν

α) Τοῦτο δὲν παραδέχεται ἡ Ἑλληνικὴ στιχουργία, εἰμὴ εἰς ὁρισμένους τινὰς φθόγγους συνερχομένους ἐν τῇ αὐτῇ λέξει ἦτοι· εἰς τὰ ια, ιε, ιη, ιθ, ιυ, εα, εο, καὶ τὰ ὁμοεισθηγογὰ· ἀλλὰ καὶ τούτων ἡ συνεκφώνησις ὑπόκειται εἰς ἐξαίρεσιν, καὶ εἶναι ἰδίως ἀπαράδεκτος εἰς λέξεις μὴ συνήθεις εἰς τὰ στόματα τοῦ λαοῦ· οἷαι εἶναι αἱ ὠ ν ε ς, ἰ δ ε α' διὰ τοῦτο καὶ ἡ λέξις δ ο υ λ ε ἰ α, ἂν μὲν ἔχῃ τὴν συνήθη εἰς τὸν λαὸν σημασίαν τῆς ὑ π η ρ ε σ ἰ α ς, πάσχει συνεκφώνησιν, ἂν δὲ σημαίῃ σ κ λ α β ἰ α ν, οὐχί· διότι ἡ σημασία αὕτη εἶναι ἀσυνηθὴς εἰς τὸν λαόν.

ἀπώλειαν τῶν ὑπὸ τῶν βαρβάρων φονευθέντων τέκνων του κατέφυγεν εἰς τι σπήλαιον, εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ἀβάτου ἐκείνου κρημνοῦ ἀνοιγόμενον, ἐξήρχετο δὲ τὴν στιγμὴν ἐκείνην κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα λαμπάδα διὰ νὰ προσευχηθῇ καὶ καύσῃ ὀλίγον θυμίαμα ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν τέκνων του. Τὸ φῶς τῆς λαμπάδος καὶ ἡ θεὰ τοῦ γέροντος ἀνακαλοῦσι τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν ἀπηλπισμένην καρδίαν τῆς Εὐφροσύνης. Εἰς τὴν γοερὰν φωνὴν τῆς νεάνιδος ζητούσης βοήθειαν τρέχει ὁ γέρον, τὴν χειραγωγεῖ εἰς τὴν κατάβασιν τοῦ κρημνοῦ καὶ τὴν δέχεται εἰς τὸ σπήλαιόν του. Ἐκεῖ ἡ Εὐφροσύνη διηγείται εἰς τὸν ἐρημίτην τὰ παρελθόντα δεινότητος καὶ εὕρισκει παρηγορίαν εἰς τοὺς εὐσεβεῖς λόγοι τοῦ παυθύμου γέροντος, τὸν ὁποῖον τὰ ἴδια δυστυχήματα κατέστησαν συμπαθητικὸν εἰς τὰς δυστυχίας τῶν ἄλλων. Ἐνταῦθα περατοῦνται τὰ προτεθέντα ἡμῖν δύο τοῦ ποιήματος ἄσματα· τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τοῦ μύθου, ἀποταμειυθέντα εἰς τὰ λοιπὰ ἄσματα, μένουσιν εἰσέτι ἄγνωστα. Τὰ ῥηθέντα δύο ἄσματα δεικνύουσιν ἱκανῶς, ὅτι τὸ ποίημα εἶναι πρὸ τὸν φαντασίας ζωηρᾶς ἐνταυτῶ καὶ κανονισμένης, ὑπηρετούσης εἰς καρδίαν εὐαίσθητον· ὅτι ὁ ποιητὴς γινώσκει τῆς ποιήσεως τοὺς κανόνας καὶ ἀνέγνωσεν ἱκανά. Πάντα τὰ πρόσωπα, ὅσα ἐν τῷ ποίηματι παριστάνει, ἔχουσι χαρακτῆρα ὀρισμένον καὶ φυσικόν, συνδέονται προσηκόντως μὲ τὸ πρωτεύον πρόσωπον, καὶ ἡ πρὸς τοῦτο σχέσις αὐτῶν εἶναι φυσικὴ καὶ ἀδιάσπαστος. Πᾶσαι αἱ πράξεις συμπλέκονται φυσικῶς μετ' ἑλληλῶν· ἔχουσι δὲ τοιαύτην πρὸς τὸν ὅλον μῦθον σχέσιν, καὶ συντελοῦσιν οὕτως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ καὶ ἐξέλιξιν, ὥστε οὐδεμία φαίνεται περιττὸν παραϊώρημα. Αἱ θέσεις, εἰς ἃς τὰ διάφορα πρόσωπα τίθενται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, εἶναι ἐπιτηδεῖαι εἰς χαρακτηρισμὸν ἐκάστου αὐτῶν, διεγερτικαὶ τῆς προσοχῆς τοῦ ἀναγνώστου καὶ προσδιαθετικαὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ. Αἱ μεταφοραί, αἱ εἰκόνες καὶ αἱ παραβολαί, ὀλίγων ἐξαιρουμένων, εἶναι ἐπιτυχεῖς, καλαί. καὶ τινες αὐτῶν καινοφανεῖς καὶ πρωτότυποι. Ἄς ἀρωμεν ἐνταῦθα δείγματά τινα τῶν καλλωνῶν τοῦ ποιήματος. »

« Ἡ Εὐφροσύνη εἰς τὴν καρδίαν τῆς ὁποίας τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα ἐνεφώλεε, διηγείται πρὸς τὸν ἐρημίτην μίαν ἑαυτῆς συνέντευξιν μετὰ τοῦ ἐραστοῦ της, τὸν ὁποῖον ὡς φαίνεται ἡ θεὰ τῶν ἀσεβῶν καὶ βαρβάρων καταπιεζόντων τοὺς ὁμογενεῖς του καὶ ἡ παρατήρησις, ὅτι οἱ θρῆνοι τούτων, τέσσαρας αἰῶνας ἀναβαίνοντες εἰς τὸν οὐρανόν, δὲν εἰσηκούοντο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, εἶχε ῥίψῃ εἰς θρησκευτικούς δισταγμούς. Ἦτο νύξ, ἡ σελήνη ἐλαμπεν, ὅτε ἡ Εὐφροσύνη περιέμενε τὸν Εὐνομον εἰς τὸ δάσος· ἀλλ' αἰφνης νέφη σκοτεινὰ ἐλάλυψαν τὸ πρόσωπον τῆς σελήνης καὶ τοῦτο ὡς κακὸς τις οἰωνὸς ἐθροῦθησε τὴν νεάνίδα. Ὁ Εὐνομος τέλος πάντων ἔρχεται· καὶ ἰδοὺ μέρος τι τοῦ μεταξὺ τῶν δύο ἐραστῶν διαλόγου, ὡς διηγεῖται αὐτὸν πρὸς τὸν ἐρημίτην ἡ Εὐφροσύνη.

Στρ. 134 » Ἐλαμπε ἡ νύκτα κ' ἔχαιρε,
ἡ γῆ κρυφογελοῦσε

» Καὶ μία Σελήνη ὁλόχαρη
τ' ἀστέρια ἐκυνηγοῦσε

Ἀπὸ τὸν οὐρανό.

» Πλὴν τῶρα κύττα, Εὐνομε,
ὁ κόσμος σκοτεινιάζει,

» Καὶ τὴν σελήνην σύννεφο
τρομακτικὸ σκεπάζει.

Τὶ λέγεις εἶναι αὐτό;

136 » Κ' ἐκεῖνος μ' ἀπεκρίθηκε·

ὦ! ἂν πιστεύης, σφάλλεις,

» Πῶς τὰ οὐράνια κτίσματα
ς' τὸν ἔρωτα ποὺ πάλλεις

Συμπάλλουσι στιγμῇ.

» Ἀφοῦ τὸν κόσμον ἔπλασεν,
ὡς καὶ ὁ θεὸς κ' ἐκεῖνος,

» Φίλη, τὸν ἐλθισμόνησε!
δι' αὐτὸ τοῦ σκλάβου ὁ θρῆνος
Δὲν τὸν παρενοχλεῖ.

» Καὶ μίαν στιγμὴν οἱ λόγοι του
οἱ τόσο ἀπελπισμένοι.

» Σαλεύουσι τὴν πίστην μου,
καὶ ἀμφίβολη μοῦ μένει
Ἰδέα περὶ Θεοῦ.

» Ὡς ἀπομένει ἀμφίβολη καὶ μυ-
ριοσυντριμμένη

» Εἰκὼν καμμία εἰς ὕδατα,
ποῦ ἐτάραξε ῥιμμένη

Πέτρα μετὰ θυμοῦ.

Καλλίστη παραβολή! Ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ, ἥτις φύσει ἐναποτυπῶνται εἰς τὸ καθαρὸν καὶ γαλήνιον τοῦ ἀνθρώπου πνεῦμα, ταράττεται μίαν στιγμὴν καὶ συντρίβεται ὑπὸ τοῦ ἀπερισκέπτου λόγου, τοῦ ἐκφυγόντος τὰ χεῖλη τοῦ Εὐνόμου ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ αὐτοῦ, ὡς ταράττεται καὶ συντρίβεται τὸ εἰς τὰ καθαρὰ καὶ ἡσυχὰ ὕδατα σχηματιζόμενον ἵνδαλμα τῶν φυσικῶν ἀντικειμένων ὑπὸ λίθου ῥιπτομένου μετὰ θυμοῦ. »

« Ἡ αὐτὴ Εὐφροσύνη, ὅτε μετὰ τὸν φόνον τοῦ Σατράπου κατέβη τὴν νύκτα εἰς τὸ παράλιον καὶ ἐξήλθη εἰς τὸ ἐκεῖ εὐρεθὲν ἀκάτιον, ἰδοὺ τί λέγει πρὸς τὴν προσωποποιουμένην θάλασσαν, εἰς τὴν ὁποίαν παραδίδεται.

Στρ. 191 » Στὴν ἀγκυλιά σου, θάλασσα,
ποῦ πέφτω, πόνεσέ με.

Μὲ τὸ μικρόν μου ἀκάτιον
ς' τὴν Χίον πέρασέ με,

Στὴν ποθητῇ μου γῇ.

Καὶ στρῶσέ μου στὴν πλάτη σου
τὴν ἀργυρῇ γαλήνῃ,

Κρύψε βαθεὰ τὰ κύματα
καὶ φέρε τὴν Φροσύνη

Στοῦ Εὐνόμου τὴν γῇ.

Εἶναι πλατὺ τὸ πέλαγο,
καὶ ὅπου γυρίσω δρόμοι!

Τ' ἀστέρινον ἀλφάβητο
δὲν ἔμαθα, καὶ ἀκόμη

Δὲν ἔπιασα κουπί.

λως ἀπροσφύεις (ε). Εὐρίσκονται δ' ἐν αὐτῷ καὶ τινες μεταφοραὶ λίαν βεδιασμέναι (γ), καταχρήσεις λέξεων ὁδοίμοι καὶ σευκτέαι, οἷα εἶναι ἡ παράστασις τῶν κανονίων διὰ τῶν λέξεων τὰ λυσσώδη τοῦ κόλπου θηρία, ἢ τὰ χάλκινα κήτη. Μεμπτή ἔτι εἶναι ἡ συσσωρευσις τῶν εἰκόνων, καὶ ἡ δι' ἄλλων λέξεων δις καὶ τρίς κατὰ σειράν ἐπανάληψις τῶν ἐννοιῶν (δ).

«Τῶν κελῶν χωρίων τοῦ ποιήματος φέρομεν ἐνταῦθα τὰ ἐξῆς δείγματα.»

α' Ο ποιητὴς περιγράφει τὴν εἰσπλυν τῶν τεσσάρων πρώτων κανονοφόρων εἰς τὸν ἀμβροκικὸν κόλπον κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον.

- Στρ. 41. Ἐνῷ πρὸς τὸν κόλπον ἡ θάλασσα φεύγει
Σκλερούσα μέχρι μυχοῦ, κ' ἐλαφρὸς
Εἰς τὰ γαῖα νῶτα της πιζέει ἀφρός,
Ταυτοδρόμα φεύγουν νεῶν δύο ζεύγη.
- 42 Ἐν εἶδει σταυροῦ τὰ λευκά των πτερὰ
Εἰς οὐρίον πνεῦμα ζεφύρου ἀπλόνουν.
Πετοῦν καὶ με ῥύγχος; ὁξὺ αὐλακόνουν,
Ὀργίλα νερά.
- 43 Λυσσώδεις τὸ μάκρος τοῦ τείχους ἀστράπτει
Καὶ καίει καὶ στροβίλον χύνει σφαιρῶν.
Μανία δαιμόνων ἐκεῖ στυγερῶν
Κροτεῖ τὸν αἰθέρα, τὴν θάλασσαν σκιάπτει.
- 47 ὦ! θάυμα σιγῶν καὶ θρασείας ἀρμενίζουν
Ἐν μέσῳ βροντῶν καὶ καπνοῦ καὶ πυρός.
Ὁ ζεφυρός ἐξώθεν πνέ' ἡχηρὸς,
Αἱ πύρραι στενάζουν, τὰ κύματα' ἀφρίζουν.
- 48 Σιγῶν' ἄλλ' ὅποτε περὺν τὸ βραχὺ
Ἄναμ' Ἀκτίου καὶ πόλεως χάρμα

6. στρ. 87. Τίς ὄγκος ἀπέναντι λάμπων κινεῖται
Καὶ θέρυβον χύνει καὶ δοῦπον κλαγγῆς;
(ὁ δοῦπος δὲν δύναται νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς κλαγγῆς, οὔτε νὰ ἀναχθῇ εἰς αὐτὸν ὡς αἷτιον ἢ ἀποτέλεσμα)

στρ. 91. Ἄλλ' ἔλκει τὸ ξίφος ὁ Ἕλλην στρατός. (ὁ στρατός εἶναι εἰς λόχος στρατιωτῶν πρὸς στ. 38)

στρ. 53. Ἀνδρεῖς Σπαχή,
Καὶ σοῦ νεανίου τὸ τέρμα βραχύ. (τὸ τέρμα δὲν εἶναι οὔτε βραχὺ οὔτε μακρὸν, ἀλλὰ τὸ τετραμνιζόμενον, ἥτοι ὁ βλος.)

στρ. 56. Αἱ νῆες ἀκράτητοι σπῶν τὴν γραμμὴν
Λυσσώδη θανάτου ἐκχύνουσι ζάλην,
Κ' ἐσεῖσθ' τὸ κύμα ὡσὰν τὴν μεγάλην
Θαυμάζον ὁρμήν,
(ἐνῷ σ' νῆες ἐκχύνουν λυσσώδη ζάλην θανάτου, τὸ κύμα ἐσεῖσθ' φυσικὰ ἐκ τῆς ζάλης τ' αὐτῆς. οὐχὶ δὲ ὡσὰν θαυμάζον τὴν μεγαλήν ὁρμήν)

στρ. 111. Ὁξὺς τὸν αἰθέρα κλαυθμὸς διαβαίνει
Γυνὴ κλαυθμυρίζει (πῶς ὁ κλαυθμυρισμὸς γίνεται ὁξὺς κλαυθμὸς διαβαίνων τὸν αἰθέρα;)

στρ. 94. Ἡ ναὺς ἐμβαίνει ὑψοῦσα ἀλαζόνα σταυρόν.
(τὸ ἐπιθετὸν ἀλαζὼν σημαίνει κανὴν ὑπερηφανίαν καὶ ἐπιδείξιν, οὐδ' ὅλως ἀρμόζει εἰς τὸν σταυρὸν; ἀλλ' εἰς τὴν ἡμισέληνον.)

γ. π. χ. Σφαιρῶν ἐκατόμβας ὁ θάνατος καίει στρ. 46.
δ. "Ἰδε στρ. 43-46.

Ἐκ στόματος ὄλων τὸ θούριον ἄσμα
τοῦ Ῥῆγ' ἀντηχεῖ.

α' Ἡραία εἶναι ἀκόμη ἡ περιγραφή τῆς φιλοτιμίας καὶ γενναιότητος τοῦ κυβερνήτου τῆς πέμπτης κανονοφόρου, ὅστις, ἀπὼν καθ' ἑν ὥραν αἱ ῥηθεῖσαι τέσσαρες κανονοφόροι διετάχθησαν ὑπὸ τοῦ Ναυάρχου νὰ εἰσπλεύσωσιν εἰς τὸν κόλπον καὶ κατόπιν ἐλθόν, ἀγανακτεῖ ὅτι ὑπελείφθη αὐτὸς καὶ τρέχει ἐνθουσιώδης νὰ συμμερισθῇ τὴν δόξαν τῶν ὁμοστόλων του ἐκφωνῶν τοιαῦτα.

Στρ. 78. Κ' ἐγὼ τῆς θαλάσσης υἱὸς; ὁδηγῶ,
Κ' ἐγὼ εἰς κινδύνους; θηρεύω τὴν φήμην.
Ποῦ εἶνε οἱ ἄλλοι; . . προδότες! δὲν ἤμην
ὁ πέμπτος ἐγὼ;

79. Ὀργόνουν τὸν κόλπον οἱ σύγληροι φίλοι,
Κ' ἐγὼ φθόνου θυμὰ, ναυτῶν ἐμπαιγμός . . ;
Ἄλλ' ὄχι! ὅα ἰδῇ ποῦ φέρεῖ θυμὸς,
ὅα ἰδῇ, ποῦ φθάνει καρδίᾳ ὀργίλῃ.

80. Κ' ἐμβαίνει εἰς τὴν λέμβον; κ' ἐκείνη θοή
Κ' ἐκείνη πετώσῃ τὸ κύμα διχάζει.
Αὐτὸς τὴν ὀλκάδ' ἀναβαίνων κραυγάζει
Βαρεῖα φωνή.

81. Τὴν ἄγκυραν ἄρατε, ναῦται ἀνδρεῖοι!
Ἡ κύπτουσα πρῶρα κτυπᾷ τὸ νερόν.
Ἡ ἄλυσις τρίζει με θροῦν ἡχηρόν.
Ἡ ναὺς τὰ πτερὰ δεξιόθεν τανύει.

82. Ὅπισθ' αὖ φεύγουν καὶ πλοῖα καὶ γῆ,
Κ' ἐνῷ ἀρμενίζει πλεωρόθεν κλιμένη,
Κατάθμβον ἔτι τὸ πλήρωμα μένει
ἐν ἄκρᾳ σιγῇ.

83. Σταυρώσατε, πάλιν βοᾷ, τὰ ἱστία,
Τὸν δροῖνον στρέφων εὐθὺς χαλινόν.
Καὶ στρέφεται ἅμα ἡ ναὺς ὡς πτηνόν,
Καὶ αὖρα τῆς πλήττει τὴν πρύμνην οὐρία.

84. Ἀκούετ' ἐκ πρῶρας φωνὴ σιγαλή;
Φωνὴ νεανίου αὖ ποῦ τρέχει; δὲν βλέπει;
Δειλέ! ἀπαντᾷ ὁ πρυμνοῦχος, δὲν πρέπει
Γυνὴ νὰ λαλή.

85. Σιγὴ τὸν τραχὺν διαδέχεται φθόγγον,
Ἐγγίζουσ' αἱ δύο ἀκταὶ βαθμηδόν,
Τὸ τεῖχος Πρεβέζης ἐγγίζει σχεδόν,
Μικρὸν ἐκτειλίσσον τὸν μέγαν τοῦ ὄγκαν.

86. Εἰσεῖθεν θερμὰ ἐκ τῆς πρώτης ὁρμῆς
Ἀστράπτουν ἐκ νέου τὰ χάλκινα κήτη
Κ' ἐγγὺς τῆς ὀλκάδος τὸ κύμα ὀρύττει
Σφαιρῶν καταγιγίς.

Ὁ ἐπιπληχθεὶς νεκρίας εἶναι ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυβερνήτου· σιγᾷ μετὰ τὴν ἐπιπληξίν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνδραγαθεῖ κατὰ τὴν συμπλοκὴν τῆς κανονοφόρου μετὰ τὸν κωλύοντα τὸν εἰσπλυν τουρκικὸν στολίσκον, φωνεῖ τὸν ἀνδρεῖον γαμβρὸν τοῦ Φρουράρχου Σελίμην προσβαλόντα τὴν κανονοφόρον ἐπὶ λέμβου πλήρους Ἀλβανῶν, ἀποσπᾷσας ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ τὴν ἀρπάγην. Ἰδοὺ δὲ τότε πῶς ἀποκρίνεται εἰς τὴν ῥηθεῖσαν ἐπὶ πληξίν.

Στρ. 107. Ἐμπρός τοῦ πρυμνοῦχου καλὸς νεανία,
Ἀνδρόπαις, ὡς εἴκοσι μόλις ἐτῶν,
Προβάλλει καὶ λέγει ἀρπάγην κρατῶν·
Τὸ λάφυρον εἶναι χειρὸς γυναικείας;

101. Κ' ἐκεῖνος· σέ εἶδα· δὲν εἶσαι γυνή·
Ἀγὼν πλὴν εἰς Πρέβεζαν ἄλλος θὰ γείνη·
Ὁ θέλων καθόλου τὸν ῥύπον νὰ πλύνῃ
Ἐκεῖ θὰ φανῇ.

α' Ἀφοῦ ἐξητάσαμεν ἀμφότερα τὰ τελευταῖα δύο ποιήματα, τὴν *Εὐφροσύνην* καὶ τὸ *Στόμιον τῆς Πρεβέζης*, καὶ ἐσημειώσαμεν ἐκατέρων τὰ τε πλεονεκτήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα, συνεκρίναμεν αὐτὰ πρὸς ἄλληλα, διὰ νὰ ἀποφανθῶμεν περὶ τῆς σχετικῆς αὐτῶν ἀξίας. Ὅθεν, ἐξαιρουμένου ἐνὸς μόνοῦ τῶν κριτῶν, κρίναντος προτιμητέον καὶ βραβευτέον τὸ *Στόμιον τῆς Πρεβέζης*, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἄλλων, ἡ μὲν *Εὐφροσύνη* ἐκρίθη ὑπερτέρα τοῦ *Στομίου τῆς Πρεβέζης* κατὰ τὴν ποιητικὴν εὐρεσιν, τὴν αἰσθηματικότητα, καὶ τὴν καλλονὴν καὶ καινοφάνειαν τῶν εἰκόνων· τοῦτο δ' ἀνώτερον ἐκείνης κατὰ τὸ λεκτικὸν καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς στιχομετρίας. Ἡθέλωμεν λοιπὸν διστάσῃ, πότερον τῶν δύο ἦτο ἐκ προτιμήσεως βραβευτέον, εἰὰ τὰ ἐν ἐκατέρῳ ἑλλείμματα ἦσαν ὀλιγώτερα ἢ ἐλαφρότερα. Ἀλλ' ὥρμως σκεφθέντες δὲν ἐκρίναμεν πρίπον νὰ ἀπονεμηθῇ τὸ βραβεῖον εἰς ποιήματα, πολλὰ μὲν ἔχοντα τὰ καλὰ καὶ εἰς τοὺς ποιητὰς αὐτῶν τιμὴν οὐκ ὀλίγην περιποιούντα, ἀλλ' ἀπολειπόμενα τοῦ βαθμοῦ ἐκείνου τῆς δοκιμότητος, ἥτις ἤθελε καταστήσῃ αὐτὰ ἀληθῶς βραβεύσεως ἄξια. »

Ἐν τούτοις νομίζομεν δίκαιον νὰ ἐπαινέσωμεν ἀμφοτέρους τοὺς ποιητὰς καὶ νὰ ἐμψυχώσωμεν αὐτοὺς εἰς τὸ στάδιον τῆς ποιήσεως, πρὸς ἣν ἔχουσιν ὁμολογουμένως οὐκ ὀλίγην εὐφυΐαν καὶ δεξιότητα. Πεποίθαμεν δὲ, ὅτι δι' ἐκτενεστέρας προσοχῆς καὶ μελέτης θέλουσιν ἀναπτύξῃ καὶ ρυθμίσῃ τὴν εὐτυχῶς ἐκσπαρσίσαν αὐτοῖς ὑπὸ τῆς φύσεως ποιητικὴν δύναμιν, καὶ διὰ τῆς παραγωγῆς τελειοτέρων τοῦ πνεύματος αὐτῶν προϊόντων οὐχὶ μόνον θέλουσιν ἀξιωθῇ τοῦ βραβεῖου, τὸ ὅποιον ὁ φιλογενὴς ἀθλοθέτης ὥρπεν εἰς τὸν ἐν τῷ ποιητικῷ τούτῳ ἀγῶνι ἀναδεικνύμενον νικητὴν, ἀλλὰ καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν θέλουσι στέψῃ μὲ τὴν ἱεράν δάφνην τοῦ Παρνασσοῦ, ἥτις πολλοὺς αἰῶνας ἀπομακρυνθεῖσα ὑπὸ τῶν δριμύτερον ἐξ ἀνατολῶν προσπνευσάντων χειμερίων ἀνέμων, ἤρχισεν ἤδη πάλιν νὰ ἀναθάλλῃ εἰς τὰς ζωοποιὺς τῆς ἐλευθερίας ἀκτίνας καὶ ὑπὸ τὴν πατρικὴν Κυβέρνησιν τοῦ φιλομάστου καὶ φιλαγάθου ἡμῶν Ἀνακτος. »

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ λόγου τὸ ἀκροατήριον ἀντήχησεν ὑπὸ ζωηρῶν χειροκροτήσεων, δι' ὧν τὸ πεφωτισμένον ἐκεῖνο κοινὸν ἄμα μὲν ἐπεδοκίμαζε τὸν ἀγορεύσαντα, ἄμα δὲ ἐξέφραζε τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην εἰς τὸν ἀγωνοθέτην, τοῦ ὁποῦ ἡ εὐτυχὴς ιδέα ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοσοῦτον σπουδαῖα μελετήματα, ὧς ὧν χειροαγωγοίμοι οἱ νεοὶ ἡμῶν ποιηταὶ θέλουσι βεβαίως ἀναδειχθῇ ἐν τῷ μέλλοντι ἐτι μᾶλλον ἄξιοι τῶν προσδοκιῶν τοῦ ἔθνους.

Ἐπειδὴ τὸ βραβεῖον δὲν ἐδόθη ἐφέτος, τὰ χρήματα, κατὰ τὴν ἀρχικὴν ἀπόφασιν τοῦ ἀθλοθέτου, ἐν ταύτῃ περιπτώσει, θέλουσι χρησιμεύσει εἰς ἀγορὰν βιβλίων χρησίμων εἰς τὸ φιλογενικὸν τῆς φιλοσοφικῆς τοῦ Πανεπιστημίου σχολῆς τμήμα.

Ο ΑΠΤΕΡΥΓΟΣ.

Ὅταν λέγῃ τις πτητὸν ἐννοεῖ τὸ δίπουν ἐκεῖνο ζῶον τὸ ὅποιον, εἴτε νηχόμενον εἰς τοὺς ἀέρας, εἴτε διαιτῶμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἔχει πτέρυγας, ἔστω καὶ ἄνευ πτερῶν· ἀλλὰ πτητὸν, στερούμενον ἐξ ὁλοκλήρου πτερόγων εἶναι, ὁμολογητέον, ἐκ τῶν περιεργότερων κτισμάτων τῆς φύσεως.

Τοιοῦτον εὐρίσκεται ἐν τῇ Νέᾳ Ζελανδίᾳ, κατὰ τὴν Ὀκεανίαν, κιουί-κιουί ὀνομαζόμενον ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων, ἔχον μέγεθος μὲν μικρᾶς ἰνδικῆς μελεαγρίδος (γάλλου) πτερά δὲ ξανθόμαυρα καὶ τραχεᾶ, καὶ ῥάμφος ἐπίμηκες καὶ εὐθύ, δι' οὗ σιάπτων τὴν γῆν τρέφεται διὰ τῶν σκωλήκων τῶν λεπιδοπτερῶν καὶ κο-

Ἀπτερυγος.

λεοπτέρων. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ εἶναι μικροὶ, ἐπικαλυπτόμενοι ὑπὸ μεμβράνης εἰς ἄκρον ἐλαστικῆς, καὶ ἡ κεφαλὴ σμικροτάτη συγκρινομένη πρὸς τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος· περὶ δὲ τοὺς μυκτῆρας ἔχει μακρὰς τρίχας τραχείας ὡς τὰς τοῦ μύστακος τῆς γαλῆς. Οἱ πόδες τοῦ εἶναι βραχεῖς, εὐσαρκοί, καὶ μεγάλοι, ὁμοιάζοντες πολὺ τοὺς τῶν ὀρνίθων τῆς ἀλεκτοροειδοῦς τάξεως· δὲν ἔχει

δὲ οὐτε οὐρανόν, οὐτε ἔχνης περὶ γῶν· καὶ ἰδοὺ διὰ τί ὠνομάσθη ἀπτερυγός. Ἡ φωνὴ τοῦ εἶναι γλυκεῖα καὶ μελαγχολικὴ· ἀσπάζεται δὲ τὸν ἐρημικὸν βίον, συζῶν, ὡς αἱ περιστέραί, κατὰ ζευγος, κρυπτόμενος ἐν μέσῳ τῶν δασῶν τὴν ἡμέραν, καὶ ἐξερχόμενος τὴν νύκτα τῆς φωνῆς του.

Ἡ σὰρξ τοῦ εἶναι μαύρη, σκληρὰ καὶ ἀγῆς, τὴν ὁποίαν δὲν τρώγουσι πλέον οἱ ἰθαγενεῖς μετὰ τὴν εἰς Νέαν Ζελανδίαν εἰσαγωγὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν ἑξέων.

Ἐνίοτε καταδιώκουσιν αὐτοὺς οἱ κύνεις· ἀλλ' αὐτοὺς ἀντιμάχεται διὰ λακτισμῶν βωμολαεωτάτων.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ μακαρίτου Ἀχιλλέως, Ἑλλήνος ἱατροῦ, τῇ παρὰ τὴν Γέρφραν τοῦ Μέλντος ἐν Σμύρνῃ, ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή ἐπὶ τεμαχίου μαρμαρίου.

ΓΗΚΩ ΔΗΟΔΩΝΙΟ ΕΙΝΟΥΔΕΥΣ

Τὸ ὄνομα Γυκὼ εἶναι ἀναμφιβόλως κύριον θηλικόν, καὶ, καθ' ὅσον γινώσκωμεν, μοναδικόν. Τὸ δεύτερον ὄνομα σημαίνει τὸν πατέρα τῆς κόρης Γυκοῦς, κείμενον ἄνευ τῆς ὑψίλων τῆς γενικῆς κατὰ συνήθειαν ἀρχαιοτάτην ἢ κατ' ἑλλειψιν τοῦ λιθοζῶου. Τὸ δὲ τρίτον, ὄνομα ἔθνικόν Εἰνουδέυς, σημαίνει προδήλως τὴν γενεθλίαν πόλιν τῆς κόρης, ἦτον ἄγνωστον μέχρι τοῦ νῦν, ὡς μὴ ἀναφερόμενον οὔτε ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου, οὔτε ὑπ' ἄλλου τινὸς παλαίου συγγραφέως, καθ' ὅσον γινώσκωμεν. Παράγεται δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀνατιφύρῃτως ἐκ τῆς προσθέσεως εἰν καὶ τῆς λέξεως οὐδὸς κατὰ σχῆμα Ἰωνικόν, διότι πιθανῶς ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο ἐν μεγάλῃ τινὶ ὁδῷ, ἴσως ἐκ τῶν κυριωτέρων τῆς Σμύρνης πρὸς τὰ ἐνδότερα.

Οἱ συγγενεῖς τοῦ ἀποθανόντος ἱατροῦ ἀγνοοῦσι πόθεν μετεκομίσθη τὸ μάρμαρον τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς, νομίζουσιν ὁμῶς ὅτι ἐκ τῶν περιχώρων τῆς Σμύρνης καὶ ἐξ ἀποστάσεως 2-3 ὥρων.

Ἐν τῶν μικρῶν τούτων δεδομένων λοιπὸν ἐσυμπεράνα μόνον, ὅτι κατὰ τὴν περιφέρειαν τῆς Σμύρνης ὑπῆρχε καὶ πόλις, ἡ πολίχνη, ἡ κώμη ἀρχαιοτάτη ΕΙΝΟΥΔΟΣ, ἡ, ἡ ΕΙΝΟΥΔΑ τὰ, ἄχρι τοῦδε ἄγνωστος ἡμῖν, καὶ πιθανῶς κειμένη ἐπὶ τινος τῶν μεγάλων τῆς Σμύρνης ὁδῶν πρὸς τὰς περὶ αὐτὴν ἀξιολογώτερας πόλεις ὡς προείπομεν.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι μετὰ τῶν ὀνομάτων τῆς παλαιᾶς γεωγραφίας δὲν ἀπαντῶμεν τοιαύτης συνθέσεως τοπικὰ ὀνόματα, ἐκ τῆς ἐν προθέσεως δηλαδὴ καὶ ὁδός. Ἀλλ' ἐνθυμήθημεν τὰς Ἐννεα Ὀδοὺς, τόπον τῆς Μακεδονίας, ἐν ᾧ ἐκτίσθη ἔπειτα ἡ Ἀμφίπολις καθ' Ἡρόδοτον, καὶ τὴν Ὀδὴν σσὸν Ὀδησσόπολιν (Βάρναν) τῆς Θράκης, κτίσμα Μηλίων, καὶ τὴν νῦν κωμόπολιν τῆς Κύπρου Ὀμοδον, καὶ τὸ ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ χωρίον Μεσοροῦγι, μετὰ τῷ Φενεοῦ καὶ Καλαβρύτων, ταυτότημον τοῦ Εἰνουδός, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Φρονῶν δὲ, ὅτι ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν πολλὰ ἐν τῶν ἀπολεσθέντων ὀνομάτων τῶν πόλεων

καὶ πολικῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐλυπήθην, ὅτι δὲν ἔμαθα συγχρόνως καὶ πόθεν μετεκομίσθη τὸ μικρὸν ἐκεῖνο μάρμαρον, τὸ φέρον τὴν ἀνωθὶ ἐπιγραφὴν διὰ τὰς περαιτέρω ἀναγκαίας ἐρεῖνας, ἵνα βεβαιωθῶμεν ἐξ εἰκασίας. ἂν ἐκεῖ ἦτον ἡ πατρίς τῆς κόρης Γυκοῦς, ἡ ἄλλοθί που τῆς Ἰωνίας, προσδιορίζοντες θετικώτερον τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως.

Περὶ τὴν Σμύρνην ὑπὲρ τὰς δύο ὥρας πρὸς ἀνατολάς, κατὰ τὴν μεγάλην ὁδὸν τὴν ἀγούσαν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης εἰς Μαγνησίαν τὴν ὑπὸ Σιπύλῳ, ὑπάρχει χωρίον παλαιὸν χριστιανικὸν περιέχον σήμερον μόλις 100 οἰκογενεῖς χριστιανῶν καὶ 15 Τούρκων. Ἐκ τῶν αὐτῶν ὑπαρχόντων καὶ ἀνασκαπτομένων κατὰ καιροὺς ἀρχαίων εἰκάζεται, ὅτι ἡ θέσις αὕτη ἑκατοικεῖτο καλῶς καὶ πρὸ Χριστοῦ καὶ μετὰ Χριστόν. Ἐπισκεπτόμενος λοιπὸν μίαν τῶν ἡμερῶν τὸ Τουρκικὸν κοινοταφεῖον τοῦ χωρίου τούτου, κείμενον κατὰ τὸν ὁδὸν τὴν πρὸς τὰ Περίκλυστα (Βουνάβεασι), πλησίον ὁχωρον καὶ ὁμοίως παλαιὰν κωμόπολιν πρὸς νότον τοῦ Χαζηλάρου, εὗρηκα στήλην παλαιάν ἐκ λίθου πορείου σκληροῦ, χωσμένην πλαγίως ἐν τῇ γῇ, καὶ ἐπ' αὐτῆς γράμματα ἡλλοιωμένα ἐκ πολυχρονίου τριβῆς καὶ μόλις ἐν μέρει διακρινόμενα τινὰ ἐξ αὐτῶν, καὶ τοῦτο μετὰ τὸσαύτης δυσκολίας, ὥστε ὁ πάντῃ πρωτόπαιρος περὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν παλαιῶν Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν δύναται ἴσως νὰ θεωρήσῃ αὐτὰ, ἢ ὡς μὴ ὄντα πραγματικῶς γράμματα, ἢ μᾶλλον ὡς ἐξηλειμμένα ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ μὴ ἀναγινωσκόμενα πλέον. Ὁ δὲ σχηματισμὸς τῶν γραμμάτων τούτων εἶναι περιπου τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, οἷα ἡ τῆς προσημειωθείσης ἐπιγραφῆς τῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἱατροῦ Ἀχιλλέως. Ἀνέγνωσα δὲ σαφῶς, ἂν καὶ μετὰ τινος ἐπιστάσεως καὶ δυσκολίας ἐνιχαοῦ, πρὸς τοῖς ἄλλοις τὰς ἀκολουθούσας λέξεις μετ' ἄλλων τινῶν, τὰς ὁποίας δὲν ἔχω προχείρους.

Η ΠΟΛΙΣ ΕΙΝΟΥΔΕΩΝ.

Τῷ ὄντι τὸ Χαζηλάριον (ὀνομασθὲν, ὡς νομίζεται κοινῶς, ἀπὸ τῶν ὀθωμανιστῶν λεγομένων χαζήδων, τουτέστι προσκυνητῶν μουσουλμάνων, οἵτινες ἐρχόμενοι διὰ τῆς μικρᾶς Ἀσίας εἰς Μίεκκαν, ἢ τὸ ἀνάπαλιν, κατέλυον αὐτοῦ μίαν ἐσπέραν), κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς μετὰ τῶν ὁρέων Σιπύλου καὶ Μιστουσίτης, τῶν περικλεισθέντων πρὸς ἀνατολὰς τὴν Σμυρναϊκὴν πεδιάδα καὶ κατὰ τὴν ὑπώρειαν αὐτῶν, ὁδοῦ σημειώδους, ὡς κυριωτέρας, δι' ἧς ἀναμφιβόλως ἐγένετο καὶ τὸ πάλαι ἡ συγκοινωνία τῆς Σμύρνης μετὰ τῆς Μαγνησίας καὶ τῶν Σάρδεων καὶ Θειατείρων καὶ Φιλαδελφείας καὶ ἄλλων πόλεων τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ἡ θέσις εἶναι ὁμαλὴ, τερπνὴ, εὐάερος, ἔχουσα καὶ ὕδωρ καὶ τὴν θέαν τῆς πεδιάδος καὶ τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης. Εἶναι γνωστὸν καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν ὁδῶν ἡ παρὰ τὰς ὁδοὺς δι' ὧν συγκοινωνοῦσιν αἱ πόλεις, σχηματίζονται κατ' ὀλίγον φυσικῶ τῷ λόγῳ, μάλιστα δὲ κατὰ τὰς ὑψερείας ἢ καὶ ἐπὶ τῶν ὁρέων αὐτῶν, πρῶτον πανδοχεῖα καὶ ἀκολουθῶς κώμαι καὶ πόλεις, ὅταν μάλιστα ὁ τόπος εἶναι ὑγιεινός. Ἔπειτα ἡ σωζομένη ἐνταῦθα παλαιὰ ὁδὸς, καὶ ἐπὶ

μάλιστα ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κοινοταφείῳ, καὶ αὐτὴ ἡ προμνημονευθεῖσα στήλη, ἡ φέρουσα τὴν δευτέραν ἡμῶν ἐπιγραφὴν, ὡς μεγάλη καὶ πρόστυχος τέτρα, δὲν ἔστι πιθανόν, ὅτι μετακομίσθη μακρόθεν, ἀλλ' ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἦτον ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκεται σήμερον, ἢ πολὺ πλησίον. Ὑπάρχει δὲ καὶ παρὰδοσις ἐπιτόπιος, ὅτι τὸ Χαζηλάριον κατεσκεύετο ἐκ πλῆκτι, καὶ ἡ πληροφορία, ὅτι κατὰ καιροὺς ἐκ βελών ἀνασκαφῶν εὐρέθησαν λυχνάρια, κεράμια καὶ ἄλλα τεκμήρια παλαιᾶς οἰκήσεως.

Ἐκ πατῶν λοιπὸν τῶν παρατηρήσεων καὶ πληροφοριῶν καὶ εἰκασιῶν τούτων πιστεύω σήμερον ἀδιστακτως, ὅτι ἡ παλαιὰ πόλις ἢ πολίχνη τῆς Ἰωνίας, ἡ κατέχουσα τὴν θέσιν τοῦ νῦν χωρίου Χαζηλάριου περὶ Σμύρνην, ἐλέγετο ἢ θηλυκῶς ἢ Εἰνούδα, ἢ οὐδεντέρως καὶ πληθυντικῶς ΤΑ Εἰνούδα, ὡς καὶ τὰ πλησίον Περικλίστα καὶ ἄλλα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τοπικὰ ὀνόματα. Τοῦτο δὲ πιστεύω καὶ βεβαιῶναι μέχρις οὐ ἄλλαι πληροφορίες καὶ ἀνακαλύψεις μᾶς δείξωσιν ἄλλο τι βεβαιότερον, ὅπερ κατ' ἐμὲ ἀπίθανον.

Πρὸ μίᾶς ἤδη εκατονταετηρίδος, οἱ εὐπατρίδαι τῶν Σμυρναίων διῆγον τὸ θέρος εἰς τὸ Χαζηλάριον, ἵσως ἐκ παλαιότητας συνήθειας, καὶ τοὶ ὑπαρχόντων περὶ τὴν Σμύρνην ἄλλων πλησιαιτέρων χωρίων. Εὐκταῖον δὲ ἡ ὥρα καὶ ὑγιεινὴ θέσις αὕτη τῶν Εἰνούδων νῦν συνοικισθῇ αὖθις ἔτι πλέον ὑπὸ τῶν Σμυρναίων, κοινωνοῦσα μετὰ τῆς Σμύρνης καὶ Μαγνησίας δι' ὁδοῦ ἀμαξωτοῦ, καὶ τρέφουσα τοὺς ἐνοικοῦντας διὰ τῆς γεωπονίας, ἐπειδὴ ὁ πέριξ τόπος φαίνεται ἐπιτήδειος εἰς ἐλαιοφυτείας καὶ ἀμπελοφυτείας.

Διατριβὴ Ι. Γ. Λάτρη.

(Ἐκ τῆς ἑφημερ. τῆς Σμύρνης.)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

Τῆς ἐτήσιου γενικῆς συνεδριάσεως
τῆς ἐν Κοπενάγῃ
Βασιλικῆς Ἑταιρείας
τῶν Ἀρχαιολόγων τῆς Ἀρκτου.

—ο—

Κατὰ τὴν 25 τοῦ ἡδὴ λήξαντος Φεβρουαρίου ἡ ἐν Κοπενάγῃ Βασ. Ἑταιρεία τῶν Ἀρχαιολόγων τῆς Ἀρκτου συνῆλθεν ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ Χριστιανοσθούργου εἰς γενικὴν συνεδρίαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας Φρεδερίκου Ζ'. Ἐν τῇ συνεδρίᾳ δὲ ταύτῃ ὁ ἀκάματος Κ. Κάρλος Κ. Ράφνος (Rafn), Σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας καὶ γραμματεὺς τῆς μνησθείσης Ἑταιρείας, ἀνέγνω γενικὴν ἐκθεσὶν τῶν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐργασιῶν τῆς ῥηθείσης Ἑταιρείας. Ἀκολουθῶς ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἑγκρίσιν αὐτῆς συνοπτικὴν τινὰ ἐκθεσὶν ἀφορῶσαν τὰ ἐκδοθησόμενα ἄρθρα καὶ διατριβὰς ἐν τοῖς προσεχέσι φυλλαδίοις τῶν περιοδικῶν τῆς Ἑταιρείας συγγραμμάτων. Ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἐξάγεται ὅτι ἡ ἐκδοσις τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ μεγάλου συγγραμματος τοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ῥηθέντος Κ. Ράφνου ἐκδιδόμενου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν α' Ἀρχαιο-

λογικὰ Ῥωσίας καὶ Ἀνατολῆς κατὰ τὰ σωζόμενα ἱστορικὰ μνημεῖα τῶν Ἰσλανδῶν καὶ ἀρχαίων Σκανδιναῶν » ἐβόασε σχεδὸν εἰς πέρας, ὡς καὶ αἱ προστεθησόμεναι εἰς τὸ πόνημα τοῦτο εἰκονογραφίαι, ἐξ ὧν ἐπαρουσίασε τέσσαρας παριστανούσας ἱσλανδικὰ τινὰ ἡμισφαίρια καὶ ἐπιπεδοσφαίρια σχεδιασθέντα κατὰ τὸν 15. καὶ 17. αἰῶνα. Ἀνέγνω ἀκολουθῶς διατριβὴν τινὰ πραγματευομένην περὶ τῶν κοσμογραφικῶν καὶ γεωγραφικῶν γνώσεων τῶν ἀρχαίων Σκανδιναῶν καὶ τῶν ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων τῶν γενομένων ὑπ' αὐτῶν τούτων ἐν τοῖς ἀγίοις τόποις καὶ ἐν τοῖς διαφοροῖς μέρεσι τῆς Ἀμερικῆς. Ἐπληροφόρησε πρὸς δὲ τὴν ἑταιρείαν περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς τῆς καταγινόμενης εἰς τὴν ἐκδοσὶν τῆς περιφήμου ἀρχαίας τοῦ Σνὸρρή ἱστορίας καὶ τινος παλαιᾶς Ἰσλανδικῆς διπλωματίας.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς καὶ Πρόεδρος ἔδωκε νέα δείγματα τοῦ ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς ἀρχαιολογίας διακαοῦς ζήλου τοῦ περιγράψας ὁ ἴδιος ἐν συνόψει τὰς ὑπὸ τὴν βασιλικὴν αὐτοῦ διεύθυνσιν γενομένας ἀνασκαφὰς ἐν τοῖς ἐρείπιοις τῶν ἀρχαίων φρουρίων Σοβούργου καὶ Ἀδπέρβου κειμένων κατὰ τὸ ἀρκτικὸν τῆς Σελανδίας μέρος. Τῶν ἀνασκαφῶν τούτων παρουσίασεν ὥραϊς σχεδιογραφίας δὲ ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς ἑταιρείας Κ. Οὐγενέρος (Wegener) ἐξήγησε καὶ ἐσχολίασε μετ' ἐμβριθῶν ἱστορικῶν παρατηρήσεων.

Ἀκολουθῶς ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς παρουσίασεν εἰς τὴν συνάθροισιν κόπην τινὰ ἐκ δρυὸς ἀνευρεθεῖσαν δι' ἀνασκαφῆς εἰς τὰ περίχωρα τῆς πόλεως Σάδου, κειμένης κατὰ τὰς ἀρκτικές χώρας τῆς Γουτλανδίας. Ἡ κόπη αὕτη ἔχει μεγίστην ὁμοιότητα μετὰ τῶν μέχρι τούδε ἐν χρήσει παρὰ τοῖς κατοικοῦσι λαοῖς ἐν ταῖς πολικαῖς χώραις τῆς Ἀμερικῆς.

Ἐπὶ τέλους ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς παρουσίασεν εἰς τὴν ἑταιρείαν ἀξιόλογόν τινὰ συλλογὴν 164 περίπου ἀρχαίων ἀντικειμένων ἀνευρεθέντων ἐσχάτως δι' ἀνασκαφῆς ἐν τοῖς περιχώροις τοῦ χωρίου Σμορουμβρου ἐν Σελανδίᾳ. Τὰ ἀντικείμενα ταῦτα, ὡς φαίνεται, ἀπετέλουν μέρος ἐργοστασίου τινὸς σκευῶν ἐξ ὀρείχαλκου, καὶ, ὡς σαφέστατα ἀποδεικνύεται, εἰσιν ἐπιτοπικῶς κατεσκευασμένα. Δὲν ἔλειψε δὲ ἡ Α. Μ. νὰ προσθέσῃ καὶ τινες εὐστόχους ἐπὶ τοῦ προκειμένου παρατηρήσεις.

Τελευταῖον ἡ ἐπὶ τῶν ἀνασκαφῶν ἐπιτροπὴ τῆς Ἑταιρείας ὑπέβαλε διάφορα ἀρχαία ἀντικείμενα ἀνευρεθέντα ἐν τῇ νήσῳ Ἀγγόλτῃ κειμένη ἐν μέσῳ τοῦ Καττεγάτου. Τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἀπετέλουν συσκευὴν τινὰ ἐργοστασίου λίθων κατεργασμένων, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Κ. Θωμάς (Thomsen) εἰσηγητὴς τῆς μνησθείσης ἐπιτροπῆς.

Ἐκ δὲ τῆς γενικῆς ἐκθέσεως ἐξάγεται ὅτι κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἡδὴ λήξαντος 1851 ἔτους τὸ μισθὸν τῶν τῆς Ἀρκτου Ἀρχαιολόγων ἐπλουτίσθη ἐξ 148 περίπου δώρων καὶ ἀγορῶν ἐμπεριεχόντων 761 νέα ἀξιοπεριεργα ἀντικείμενα.

Πρὶν δὲ ἡ διαλυθῇ ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος γενικὴ ἐτήσιος αὕτη συνεδρίασις, ἐξελέχθησαν μέλη τῆς Ἑται-

ρείας ταύτης ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας καὶ ὁ Πρίγκιψ Ἀλβέρτος σύζυγος τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίας.

I. ΔΕΚΙΓΓΑΛΛΑΣ.

ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΥΔΩΡ ΓΑΥΚΥ ΑΝΑΒΡΥΟΝ ΕΚ ΤΩΝ ΜΥΧΩΝ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ. Πλησίον δύο νήσων κειμένων παρὰ τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν τοῦ Περσικοῦ κόλπου, καὶ ὀνομαζομένων Βαχρέν καὶ Ἀρέδ, ὑπάρχουσι πηγαὶ ὑδατος ἀναβλύζοντος ἐκ τῶν μυχῶν τῆς θαλάσσης. βυθίαις οὗσης ἐκεῖ δύο ἢ καὶ τρεῖς ὀργυαί. Καὶ ἄλλαι μὲν κεῖνται παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ἄλλαι δὲ μακρὰν αὐτοῦ. Ὅσάκις οἱ ἄλιες ἔχουσιν ἀνάγκην ὑδατος, φέρουσι τὴν ἀλιάδα πλησίον αὐτῶν, καὶ τις ἐκ τῶν τοῦ πληρώματος, πίπτων ἐντὸς τῆς θαλάσσης, βάλλει τὸ στόμιον ἀσκού ἀνωθεν τῆς πηγῆς· τοσαύτη δὲ ἡ δύναμις τοῦ ἀναβρύοντος ὑδατος, ὥστε ὁ ἀσκὸς πληροῦται ἐν ἀκρεῖ. Ὁ δὲ τῆς ἀναβραίνει, χύνει τὸ ὕδωρ ἐντὸς ἄλλου ἀγγείου, καὶ ἐπαναλαμβάνει τὴν πρώτην ἐργασίαν ὅσάκις θέλει.

Λέγουσιν ὅτι αἱ πηγαὶ αὗται εἶναι περίπου τριάκοντα.

ΕΜΠΟΡΙΑ ΦΩΛΕΩΝ. Κατὰ τὸ Ἰνδικὸν ἀρχιπέλαγος, γίνεται ἀξία λόγου ἐμπορία τῶν φωλεῶν τῶν σαλαγγαῶν ἢ θαλασσίων χελιδόνων, (*Hirundo esculenta*), διότι τὰς φωλεὰς ταύτας τρώγουσιν ἀπλήστως οἱ κάτοικοι τῆς Κίνας, ὡς ἐχούσας σπανίαν ἰδιότητα πεπτικὴν. Πολλὰ καὶ διάφορα εἶναι αἱ γνῶμαι τῶν φυσιολόγων περὶ τῆς ὕλης ἧτις χρησιμεύει εἰς κατὰσκευὴν αὐτῶν· οἱ μὲν φρονοῦσιν ὅτι σύγκεινται ἐκ τῶν ἰξωδῶν οὐσιῶν αἷτινες πλέουσιν ἐνὶ τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς θαλάσσης, οἱ δὲ ὅτι συναπαρτιζοῦνται ἐκ διαφορῶν εἰδῶν κόμμεως μεμιγμένων μετὰ λεπτῶν συντριμμάτων ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ἐντὸς τῶν σχισμῶν τῶν βράχων, καὶ ἄλλοι, ἀνατεμόντες τὰ πτηνὰ ταῦτα, ὑποθέτουσιν ὅτι ἡ κυριώτερα ὕλη τῶν φωλεῶν τούτων προέρχεται ἀπὸ ἐκκρίσιν τινα τῶν παρωτίδων ἰδιάζουσιν εἰς τὰς χελιδόνας ταύτας. Ἄλλοι βεβαιοῦσιν ὅτι ἡ ὕλη δι' ἧς συμπηγνύονται, ὁμοιάζει τὸ λεύκωμα τῶν ὠν, ἢ τὴν πηκτὴν ἐκείνην ὕλην ἧς ἐνυπάρχει ἐν τῷ σώματι τῶν ζώων. (*gelatine*). Καίοντα δὲ μετὰ πολλῆς δυσκολίας, καὶ μετὰ τῆς τέφρας αὐτῶν εὐρίσκεται καὶ ἄλλας ἀμυωνιακόν.

Αἱ γλυκύτεραι καὶ ἐπομένως αἱ μᾶλλον ἐπιζήτητοι τῶν φωλεῶν τούτων εἶναι αἱ συναγόμεναι ἐντὸς σπηλαίων ὑγρῶν, καὶ μάλιστα πρὸ τῆς ἐπωάσεως· ἡ τιμὴ τῶν εἶναι τότε ὑπερόγκος. Κατώτεραι δὲ θεωροῦνται ἐκεῖναι ἐντὸς τῶν ὁποίων οἱ νεοσσοὶ ἀποκτῶσι πτερὰ.

Ἡ συγκομιδὴ τῶν φωλεῶν τούτων γίνεται δις τοῦ ἔτους. Πολλὰ τῶν σπηλαίων εἶναι δυσπρόσιτα· οἱ δὲ εἰσέρχόμενοι εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ φέρωσι λαμπάδας

ἀνημμένας, καὶ νὰ εἶναι πρὸ πάντων ἐξησχημένοι εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἐκ νεότητος.

Ἀφ' οὗ ἐξαχθῶσιν ἀπὸ τὰ σπήλαια αἱ φωλεαὶ ἐκτίθενται ὑπὸ τὸν ἥλιον, καθαρίζονται, διαμερίζονται κατὰ τὴν ποιότητα αὐτῶν, καὶ τιθέμεναι ἐντὸς ἀγγείου, στέλλονται εἰς Καντόνην.

Αἱ τῆς πρώτης ποιότητος πωλοῦνται 450 δρ. τὴν ὁκάν, αἱ τῆς δευτέρας 300 καὶ αἱ τῆς τρίτης 150.

Τὰ σπήλαια τοῦ Ἰνδικοῦ ἀρχιπελάγους ὅπου συγκομίζονται αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος φωλεαί, ἀνέκουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ εἰς τὸν ἡγεμόνα ἢ εἰς τὸ δημόσιον· διότι οἱ ἰδιῶται δὲν ἔχουσιν ἀρκετὰς δυνάμεις διὰ νὰ τὰ ὑπερασπισθῶσι κατὰ τῶν κλεπτῶν καὶ πειρατῶν. Καὶ ἡ μὲν δαπάνη τῆς συγκομιδῆς εἶναι μικρὰ, τὰ δὲ ἔσοδα σχεδὸν ἀπίστευτα. Τὰ σπήλαια, π. χ. τοῦ Καραμπελᾶν προάγουσι κατ' ἔτος 1500 ἕως 1600. ὁκάδας φωλεῶν, αἷτινες ἀποφέρουσιν εἰσόδημα καθαρὸν ἑπτακισίων χιλιάδων δραχμῶν· τὸ ὑπέρογκον τῆς τιμῆς εὐκόλως ἐξηγεῖται ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν, πρῶτον ὅτι τρόπος τῆς αὐξήσεως τοῦ προϊόντος δὲν ὑπάρχει, καὶ δεύτερον ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν φωλεοφάγων κατοίκων τῆς Κίνας εἶναι πολὺ ἀνώτερος τοῦ τῶν φωλεῶν.

ΙΠΠΙΟΣ ΚΥΚΛΩΨ. Παράδοξά τινα συμβαίνουσιν εἰς τὴν φύσιν. Εσχάτως εἰς τὴν περίχωρον Σμύρνης, φορβάς (φορὰδα) ἔτεκε πῶλον ἀναστήματος πολὺ ἀνεπτυγμένου· τὸ μῆκος τοῦ ἦτο ἐνὸς μέτρου καὶ 10 ἑκατοστομέτρων, καὶ τὸ ὕψος 87 ἑκατοστομέτρων. Αἱ τρίχες τοῦ ἦσαν μεγάλα καὶ ἡ οὐρά του πολὺ θριξ· ἔφερε δὲ εἰς τὸ μέσον τοῦ μετώπου μέγαν τρίγωνον ὀφθαλμὸν καὶ οἱ ῥῶθωνές του ἦσαν πολὺ ἀνωρθωμένοι. Οἱ μυκηθμοὶ τῆς φορβάδος καὶ αἱ φωναὶ τοῦ πώλου καὶ ἡ τερατώδης μορφή του κατετάρξαν τὸν κύριον αὐτῶν τοσοῦτον, ὥστε δὲν ἐτόλμησε νὰ ὑπάγῃ ν' ἀπολύσῃ τὴν μητέρα, ἧτις τέλος πάντων ἐρόνευσε τὸ νεογεννηθέν. Τὸ τέρας τοῦτο ἀγορασθὲν ἐδωλοσαμῶθη, καὶ μέλλει νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὴν περιέργειαν τοῦ κοινῶ. Ὁ κάτοχος αὐτοῦ ἀνεχώρησε διὰ Κωνσταντινουπόλιν.

(Εκ τῆς Ἀμαλθείας.)

ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΑΣΙΑΤΙΚΗ. Ὁραία τις νεάνις, παρατηρουμένη ἀτενῶς ἀπὸ Ἀραβία, ἠρυθρίασεν. Ὁ δὲ Ἀραψ εἶπε πρὸς αὐτήν·

— Τὰ βλέμματά μου ἐνέσπειραν ῥόδα εἰς τὰς παρειάς σου, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὁ σπείρων ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ νὰ θερίξῃ τοὺς καρποὺς τῶν σπόρων του. Ἐπεταί ἄρα ὅτι κ' ἐγὼ πρέπει νὰ δρέψω ὅ,τι ἐσπείρα.

ΕΥΣΤΟΧΟΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ. Καλίσφης τις κυνηγῶν ἐξετράπη τῆς εὐθείας ὁδοῦ. Μετὰ δὲ μακρὰν περιπλάνησιν ἔβησας πλησίον πηγῆς τινος ὅπου τρεῖς θυγατέρες Βεδουίνων, ἀντλούσαι ἀπὸ φρέατος, ἐπλήθρουν τὰς ὑδρίας αὐτῶν. Πρόθυμοι καὶ οἱ τρεῖς προσέφερον ὕδωρ πρὸς αὐτὸν ζητήσασα νὰ πίνῃ. Αὐτὸς δὲ, θέλων ν' ἀνταμείψῃ τὴν εὐεργεσίαν, καὶ μὴ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ χρῆματα, συνέθλασε πολλὰ τῶν χρυσῶν βελῶν του καὶ ἐδωρήσατο πρὸς αὐτὰς τὰ τεμάχια.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη εἶπε πρὸς αὐτόν·

— Τὰ βέλη σου εἶναι χρυσᾶ, διότι θέλεις νὰ φαί-
νεσαι γενναῖος καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς σου. Διὰ
τοῦτο δίδεις χρυσὸν, πρὸς μὲν τοὺς φονευθέντας διὰ ν'
ἀγοράσῃσι τὰ τῆς κηδείας των, πρὸς δὲ τοὺς τραυ-
ματίας, διὰ νὰ θεραπευθῶσιν.

Ἡ δὲ δευτέρα εἶπεν·

— Εἰς τὰς μάχας ἡ ἐλευθέριος χεὶρ σου, ἐπιδα-
φιλεῖ· δῶρα καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς σου. Τὰ
βέλη σου εἶναι κατασκευασμένα ἐκ πολυτίμου με-
τάλλου, διὰ νὰ δείξῃς ὅτι καὶ ὁ πόλεμος δὲν σ' ἐμ-
ποδίζει τοῦ νὰ φιλοδώρῃς.

Καὶ ἡ τρίτη προσέθηκεν ἀμέσως·

— Εἰς τὰς ἡμέρας τῆς μάχης ῥίπτεις βέλη πάγ-
χρυσά, διὰ νὰ μὴ μένωσιν οἱ πληγωθέντες ἐγκαταλε-
λειμμένοι, καὶ διὰ νὰ ἔχωσιν οἱ νεκροὶ πῶς ν' ἀγο-
ράσῃσι τὰς νεκρικὰς σινδόνας των.

ἩΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΤΗΣ ΑΡΑΧΝΗΣ. Ἡ ἀνάπτυ-
ξις τῶν ἀραχνῶν γίνεται μὲν βραδέως, ἀλλ' εἶναι βέ-
βαιον ὅτι γεννῶνται τέλειαι, καὶ δὲν ὑπόκειν-
ται εἰς οὐδεμίαν μεταμόρφωσιν. Ἐνίοτε τὰ ἀράχνια
γεννῶνται ἔχοντα ἐξ πόδας, οἱ δὲ ἄλλοι δύο ἀνα-
φύονται ὅταν πρωταλλάξωσι τὸ δέρμα των. Ἀλλ'
ἡ περίστασις αὕτη δὲν εἶναι κοινὴ εἰς ὅλα τὰ εἶδη·
διότι ἄλλων ἀναφύονται ἐνῶ διαιτῶνται εἰς ἐντὸς
τοῦ βομβυκίου, καὶ ἄλλων ἐνῶ κάθονται ἐπὶ τῆς
ράχews τῆς μητρὸς περιμένονσαι τὴν ἀναβλάστησιν
αὐτῇν. Τοιαύτη δὲ καὶ τοσαύτη εἶναι ἡ ἀδδηραγία των
ὥστε ἀποφεύγουσι νὰ συζῶσι διὰ νὰ μὴ τρώγωνται
μεταξὺ των.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ εἰς τὸ Εὐελεπὶ ἀκρωτήριον
εὐρίσκεται εἶδος ἀράχνης μελανῆς, ἐχούσης τὰ μέλη
πλατέα καὶ τριχωτά, ἥτις κυνηγᾷ τοὺς νεοσσούς τῶν
πτηνῶν, καὶ δάκνει ἐπικινδύνως πολλάκις καὶ αὐτοὺς
τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς τὰ δάση τῆς Αὐστραλασίας ὑ-
πάρχει ἄλλο εἶδος πολὺ δεινότερον. Ἐχουσιν ἐννέα
δακτύλων μῆκος, ὀκτὼ πόδας καὶ ἐξ ὀφθαλμοῦς, καὶ
ὁμοιάζουσι μεγάλας καραβίδας. Καὶ τὸ μὲν σῶμά
των εἶναι φαῖον στίγματα ἔχον λευκὰ καὶ κόκκινα,
ἡ δὲ κοιλία ὑπόξανθος. Ἐπιχωριάζουσι δὲ ἰδίως εἰς
τοὺς ὑγροὺς καὶ τελματώδεις τόπους, καὶ ἀποσυρό-
μεναι εἰς γηραιούς κορμούς, σκάπτουσιν ὅπῃν συριγ-
γώδη ἐξ δακτύλων διάμετρον ἔχουσιν, καὶ περιβάλλ-
ουσιν ἔσωθεν αὐτὴν μὲ ἐπίχρισμα πλαστικὸν καὶ
χρῶδες ὁμοιάζον τὴν ὕσκαν.

Εἶναι δὲ καὶ ἀμφίβιοι. Καταβαίνουσαι ἀπὸ τὰ
δένδρα εἰσέρχονται προσεκτικῶς εἰς τὰ ἔλη, καὶ κα-
ταδύουσαι μέχρι τῶν μυχῶν, ἀνέρχονται μετὰ ἡμί-
σειαν πάλαντες ὥραν, φέρουσαι μεθ' ἑαυτῶν μικροὺς
ἰχθύας ἢ καὶ σκώληκας. Ἀποτρόπαιος εἶναι ἡ ὄψις
των. Ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθίου μέρους τῆς κεφαλῆς ἔχου-
σιν ἀνὰ τρεῖς ὀφθαλμοὺς ἐξ ἐκάστης πλευρᾶς μαύρους,
καὶ κοκκίνους ὡς αἷμα περὶ τὰς ἄκρας, πρὸς δὲ τὸ
κάτω μέρος δύο γνάθους ἰσχυροτάτας, δι' ὧν συν-
τρίβουσι σχοίνους, ἐκρίζονουσι χόρτα, καὶ κόπτουσι
λεπτὰ κλωνάρια δένδρων.

ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΝΘΟΔΕΞΜΗΣ.

Ἴδε Πανδ. Φουλ. Γ. Μ.

Ἀριθ. 6.

ΘΡΗΝΟΣ.

Ἀναχωρῶ, π. λαρῶ μακρὰν
τὴν ἔπαρξιν μου τὴν πικράν.
κ' ὅπου σταθῶ κ' ὅπου γυρῶ,
φεῦ! σ' ἐνθυμούμαι καὶ θρηνῶ.

—ο—

Περῶ πελάγη καὶ ξηρὰς,
εἰς πόλεις τρέχω ἠχηρὰς
κ' εἰς τὰς ἐρήμους τῶν βουνῶν
σὲ κρᾶζω, σὲ ζητῶ θρηνῶν.

—ο—

Εἰς ῥίγας δένδρων σκιερῶν,
καὶ εἰς τὸν γλοῦσθον τῶν νερῶν,
ὅπου σὲ εἶδα, ἐκφωνῶ
τὸ ὄρομά σου καὶ θρηνῶ.

—ο—

Ἀπὸ τὸν θόλον τὸν στικτὸν
ἀπὸ τὸ σκοτὸς τῶν νυκτῶν
καὶ τὸν χρυσοῦν αὐγερινόν,
μὲ πόθοι σὲ ζητῶ θρηνῶν.

—ο—

Κ' ὅταν γλυκεῖ ἀνατολῇ
εἰς ἴωὴν νέαν προσκαλῇ,
μ' ἐλπίδα πέριξ μου π. λαρῶ
τὰ βλέμματά μου καὶ θρηνῶ.

—ο—

Φεῦ! οὐτ' ἐδῶ καὶ οὐτ' ἐκεῖ,
εἰς τὴν ψυχὴν μου κατοικεῖ,
καὶ κατοικεῖ τὸν οὐρανὸν
ἐκείνη ποῦ ζητῶ θρηνῶν.

—ο—

Περίμεινε μετὰ μικρὸν
παύω τὸν δρόμον τὸν μακρὸν,
καὶ πρὸς τὸν ἰσχυρότερον
ἐπὶ θὰ παύσω τὰ θρηνῶν.

—ο—